

UiT Norges arktiske universitet

Det helsevitenskapelige fakultet

Betydninger af naturmøder

Et studie af vandrendes oplevelser, erfaring og mening fra stien Sørøya på langs

Rikki Egon, Nielsen

Masteroppgave i idrettsvitenskap .... IDR 3901 .... Maj; 2020

Forord

I 2009 gjorde Den Norske Turistforening, DNT, opmærksom på interessen for flere stier i Finnmark. En af årsagerne fremgår af årsrapporten fra DNT (2009, s. 13) som udtrykker at et øget fokus på lokale natur- og kulturressourcer kan bidrage til *levende bygder* og *lokal udvikling*. I DNT (2016, s. 11) udtrykkes ønske om tæt dialog og samarbejde med regering, Stortinget og individuelle partier. Det skulle sikre målsætningen: ” *størst mulig andel af befolkningen dyrker friluftslivet* ” (Meld. St. 18, 2015-2016, s. 7). Det fastslås at friluftsliv bidrager med identitetsbærende betydning for den enkelte igennem meningsdannelse baseret op øget kundskab om naturen. Friluftsrådernes Landsforbund (2018); & Klima- og miljødepartementet (2018) udtrykker at friluftsliv tilbyder en række værditilføjelser til samfundet, bl.a. at et bærekraftigt rejseliv bedre de økonomiske, sociale og miljømæssige værdier lokalt og nationalt.

Stiprojektet *Sørøya på langs* realiseres af Hammerfest- og Hasvik kommune. De samarbejder om finansiering af hytter og arbejdskraft. Projektet har ifølge Ness og Bjørn (2017, s. 93) til formål at udvikle friluftsliv langs kysten som en mærkevarer og identitet for de to kommuner. Stien skal også sikre en øget bo-lyst, trivsel og sætte fokus på naturen og rejseliv. Bygning af varder og T-mærkning udføres af en gruppe af friluftsstudenter fra UiT – Alta. De har arbejdet på stien i sommermånederne i 2017, 18’, 19’ og forventes færdige i 2020.

Jeg har de sidste tre år været en del af *Stibyggergjengen*, og boet på *Sørøya* i sommermånederne. *Gjengen* betragter jeg først for som nære venner, men de er også fagligt uddannet kollegaer inden friluftsliv. Interessen for stien øgede, igennem vores tilstedeværelse. I 2018 fik stien en plads i 150års jubilæumsbogen *Kunsten å vandre* fra DNT (2018c, s. 18). Den øget interesse skabte modet og den forstående master skabte basis for dette studie og muligheden for at blive den første til at forske på brugerne af *Sørøya på langs*.

Tak til *gjengen fra øya*. I jer har jeg fundet inspiration på flere måder end jeg klarer at kommunikere på en værdig måde. Så blot, tak! Til mine vejledere Kolbjørn Rafoss og Rune Waaler, tak for tålmodigheden og den faglige sparring. Søren Mosgaard skal have en tak for det kritiske blik og til min studiekollega og til tider private motivator John Vegard Hagen Medlie, tak for kaffekopperne og tak for supporten: vi gjorde det!

Rikki Egon Nielsen

Alta, Maj 2020

Sammendrag

Betydninger af naturmøder - Et studie af vandrendes oplevelser, erfaring og mening fra stien Sørøya på langs.

Studien fokuserer på hvilken betydning oplevelserne fra stien Sørøya på langs har for de vandrende. Hensigten med studiet er at forstå de vandrendes oplevelser i lyset af et socialt og kundskabsbaseret perspektiv.

Studiets forskningsspørgsmål er:

Hvilken betydning har oplevelserne fra stien for de vandrende?

Hovedspørgsmålet er uddybet ved hjælp af tre underspørgsmål: Hvilke oplevelser fremtræder for de vandrende? Hvordan erfares oplevelser for de vandrende? Hvordan tilskrives disse oplevelser mening?

Dette kvalitative studie har hentet sit teoretiske rammeværk fra kropsfænomenologien. For at svare på forskningsspørgsmålene er der valgt forskellige metodiske værktøjer som dybdegående interview, deltakende observation og dokumentanalyse. Hensigten med en denne tilnærmelse var at få bedst muligt forståelse for flest mulige nuancer.

Betydningen af de vandrendes oplevelser fra stien bygger på flere ting. Det gælder for deres motivation, kundskabsgrundlag og deres naturpraksis. Forskellige tilnærmelser til stien er medbestemmende for oplevelsernes betydninger.

De tematiske fundene omhandler vejret, oplevelsen af deltagernes mål, enten som træning eller tur, deltagernes sansemæssige oplevelse af ting og indtryk fra stien og om hvordan kundskab er betydningsfuld for oplevelsen. I sidste afsnit præsenteres det sociale aspekt ved vandringen.

De vandrende tilskriver vejret mening baseret på det oplevet fænomen og den kropslige påvirkning. Regn og blæst kobles til våd og kold, hvilket påvirker følelseslivet til den enkelte og det bliver bestemmende for deres definition af dårligt vejr. Det gode vejr præsenterer de vandrende med mulighed for sansemæssig deltagelse, hvor de oplever den stille samtale med naturen som en sammensmeltning af deres sanser, samtidig som godt vejr defineres i fravejret af dårligt vejr. Betydningen af vejret er sammenhængende med de vandrendes motivation. De som søger træning, er mindre påvirket end de som søger naturoplevelserne. Det skyldtes det dårlige vejr fjerner fokus fra den gode oplevelse rig på indtryk.

Betydningen af træningsrytmen og turrytmen er forskelligt hos de vandrende. Trods træningsrytmen indsnævrer den sansemæssige deltagelse på stien, så bliver den meningsbærende fordi de som færdes sådan, er motiveret af at ivaretage deres fysiske helse. Turrytmen bliver meningsbærende fordi den betyder, at de vandrende som færdes sådan, oplever en afkobling fra en stresset hverdag og oplever et frirum. Det skyldtes at indtrykkene fra naturen er fri for anstrengelse og lader dem føle på en tilstrækkelighed.

De vandrende oplever at sansemæssig deltagelse på stien beriger deres naturoplevelse. Det er betydningsfuldt mod en bedre mental helse, da det giver følelserne af glæde, overskud og livsvilje. Særligt synet vægtlægges i dette. En udfordring for de vandrende er at slippe ud af en hverdag med højt tempo og hurtige indtryk. Det tager tid for de vandrende at omstille sig til naturoplevelse, hvilket betyder at de først efter lidt tid i naturen er klar til at opleve den.

Kundskab har betydning for hvad de vandrende ser på stien og styrer deres oplevelser. Det kommer frem at desto mere kundskab den enkelte vandrende besidder, desto større oplevelse har de på stien. Natursynet er også afhængigt af de vandrendes naturpraksis. Det at have et langt og erfaringsrigt liv nært stien på Sørøya, og det at være tilrejsende betyder at de vandrende oplever forskellige følelser. Blandt andet dikotomien mellem følelsen af eventyr i nyt og spændende terræn og følelsen af identitet og tilhørighed.

Det at være situeret i en social situation på stien betyder at de vandrende oplever en tilhørsfølelse til dem de vandrer med. Samtidig er det sociale aspekt med til at præge stemningen med hygge, glæde og godt humør. Det sociale aspekt udfordres at de vandrendes apparatbrug, fordi det betyder at de træder ud af den sociale situation, for at opleve naturen bag en skærm. Samtidig betyder dette apparatbrug at deltagerne oplever en tilhørighed som strækker sig ud over den fysiske situation på stien, da det knytter dem til familie og venner.

Nøgleord:

Friluftsliv - Tursti - Fænomenologi – Oplevelse – Erfaring - Mening

Indholdsfortegnelse

Forord.....	I
Sammendrag.....	III
1 På stien af meningsbærende oplevelser.....	1
1.1 Forsknings spørgsmål.....	5
1.2 Gangen i opgaven.....	6
2 Stiens kundskabsfelt.....	7
2.1 Kultur, landskab og relationel kundskab.....	11
2.1.1 Perception af kulturlandskabet.....	12
2.1.2 Stien i lys af kultur, natur og forvaltnings perspektiver.....	13
2.1.3 Kulturminne som identitet og kundskab.....	14
2.1.4 Naturguiding - sociale relationer og naturpraksis.....	14
2.2 Hyttebøger – fortællinger om vandring og ophold.....	15
2.3 Fænomenologiske studier.....	16
2.4 Andre synsvinkler – diskurser og etnografiske perspektiver.....	18
2.5 Det teoretiske rammeværk.....	19
2.5.1 Oplevelse, erfaring og erfaringsbaseret kundskab.....	19
2.5.2 Perceptionen af naturmødet.....	23
2.5.3 Kvaliteter ved naturmødet.....	32
3 Videnskabsteori og metode.....	37
3.1 Videnskabsteoretiske betragtninger.....	37
3.1.1 Kritik refleksion over kundskabens forudsætninger.....	39
3.2 Samtaler på fjeldet.....	40

3.2.1	Firkløveret – de interviewede.....	42
3.2.2	Pilottest.....	43
3.2.3	De kvalitative interview	45
3.2.4	Opfølgende interview	47
3.3	Observationer i feltet	48
3.3.1	Guidegruppen på tur.....	49
3.3.2	Transparens	50
3.4	Fortællinger i hyttebøgernes	52
3.5	Tematisering – transskribering og kategorisering	53
3.6	Etiske overvejelser.....	56
3.6.1	Forsker og deltager relation.....	56
3.6.2	Invitation til deltagelse i forskningsprojektet.....	56
3.7	Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet.....	58
3.8	Kundskabsproduktion og overførbarehed	63
4	Perceptioner fra stien – oplevelser og erfaringer	67
4.1	De handlende og de talende.....	68
4.1.1	De tilrejsende vandrende.....	68
4.1.2	Den bofaste vandrende	70
4.1.3	Guidet gruppe.....	70
4.2	Kroppene, i takt og utakt med vejret	73
4.2.1	Vejret som dikterende fænomen	74
4.2.2	Drøftelse af oplevelserne af vejret	78
4.3	Rytmer på stien.....	80
4.3.1	Træningstur eller vandretur	80
4.3.2	Rytme i en drøftelse	84

4.4	Samtaler med stien.....	86
4.4.1	På tur i landskabet	87
4.4.2	Sansernes betydning	91
4.5	Stien fra kundskabens syn	94
4.5.1	Hvad vi ser og hvordan vi ser.....	94
4.5.2	Hvad betyder kundskab for oplevelsen	98
4.6	Sociale møder på stien.....	101
4.6.1	Social vandring.....	101
4.6.2	Hvad betyder det sociale aspekt på vandring?	106
5	Sammenfatning og refleksion.....	109
6	Referencer	113
7	Bilag	127
	Bilag 1: NSD-godkendelse.....	129
	Bilag 2: Infoskriv - Interview.....	131
	Bilag 3: Infoskriv - Observation.....	135
	Bilag 4: Interviewguide.....	139
	Bilag 5: Observationsguide	143

1 På stien af meningsbærende oplevelser

I dette studie studeres de som færdes på den nyanlagte sti på Sørøya. Hensigten var at skabe forståelse for, hvilken betydning oplevelse fra stien havde hos brugerne. I Møllehave (2013, s. 41) skriver Søren Kierkegaard i 1847: ”Jeg går mig hverdag til det daglige velbefindende”. Kierkegaard var en inspirationskilde for at bruge naturen som arena for mental helse. Hågvar, Støen, Grendstad, Asheim og Nordbakke (1996, s. 17) udvider horisonten af positive oplevelser af gåture i naturen med; mestringsfølelse, oplevelsen af stilhed oplevelse af naturkræfterne og kropslig oplevelse. Ifølge Meld. St. 18 (2015-2016, s. 23) bruger i dag tæt på 86 % af befolkningen naturen oplevelser igennem kortere eller længere gåture. Fokus i mit studie er de vandrendes oplevelserne på tur. Helt konkret undersøges det hvilken betydningen oplevelser fra stien har hos de vandrende på stien *Sørøya på langs*. For at studere dette tages afsæt i et fænomenologisk perspektiv.

I 2016 lancerede Hammerfest- og Hasvik kommune et samarbejde om at anlægge en sti på langs af de to kommuner. Ness og Bjørn (2017, s. 93) skriver at målet med projektet er en øget bo-lyst og trivsel og at stien ”*Sørøya på langs*” bidrager med infrastruktur til oplevelsesbaseret turisme (Miljøvernråd giver Hammerfest, personlig kommunikation, 12. november 2019). Det ønskes at stien skal promovere Sørøya og Finnmark som rejsedestination for vandregalde turfolk og turstien ønskes at fungere som magnet til at få de lokale ud på tur. FeFo (2017a) skriver at stiprojektet handler om naturoplevelse, folkehelse og tilsigter at bidrage til det lokale næringsliv. Hammerfest- og Hasvik kommune har haft dialog med DNT om mærkningen af stien. Målet med samarbejdet var at sikre at mærkningen så vidt mulig fulgte vejledningen fra ”*Merkehåndboka*”, som påpeger vigtigheden af kvalitet og fokus på sikkerhed. Universitetet i Tromsø – Alta har bidraget med arbejdskraft i form af bachelor studenter fra linjen Arktisk Friluftsliv. Udgangspunktet for deres engagement i mærkningen af stien er deres formelle kundskab, særligt om helse, miljø og sikkerhed, HMS, ved længerevarende ophold i naturen.

I Norge er der traditioner langt tilbage for at vandre på stier. Thomas Heftye stiftede Den Norske Turistforening d. 21. januar 1868. DNT (2018a) beretter, at det før den tid primært var engelskmænd som vandrede de norske fjelde. Deres naturbegejstring havde afsæt romantikken, hvilket skabte interesse for naturoplevelse i fjorde, fjelde og dale. Myhre (2015b) fortæller at industrialiseringen i Norge, særligt i Oslo området i 1840 til 1850'erne blev fundament for klassesamfundet, hvilket medførte højere grad af frihed for middelklassen

(Myhre, 2015a, 2015c). Den frihed og fritid nævner DNT (2018a) som medskabende årsag til dannelsen af DNT og udvikling af naturen som oplevelsesarena. Hytten *Krokan* sydøst for Hardangervidda udgjorde det første hyttekøb for DNT i 1868, men også højfjeldet i Jotunheimen lokket. I de første 50 år blev byggede DNT 16 hytter i Jotunheimen og på Hardangervidda. DNT (2018b) viser i dag til 568 hytter (44 betjente, 174 *selv*-betjente, 280 *ikke*-betjente, 16 dagsturshytter, 34 restebuer og 20 gapahuker). Disse er forbundet med 22.000 Km mærkeret stinetræk. På vintertid *stikkes*¹ der 4.300 Km vinterruter. Ifølge Selvaag mfl. (2017, s. 50) viser årlig optælling til 1230 overnatningsdøgn på turisthytterne på Hardangervidda. Selvaag mfl. (2017) viser til at 3 % af de besøgende er lokalbefolkning², 54 % er første gangs besøgende og at 39 % er fra Norge. Det indikeres altså at hovedparten af de besøgende er tilrejsende.

I Finnmark forløber historien anderledes. Her er udbredelsen af hytte netværk og mærkede stier ikke som i Syd Norge. Aas, Øian, Waaler og Skår (2010) beskriver at *utmark* i Finnmark primært var brugt som næringsgrundlag frem til midten af 1950'erne. I NOU 1994:21 (1994) kortlægges det at befolkningen i Finnmark har haft en høj grad ressource udnyttelse af naturen, til selvforsyning. Det nære tilhørsforhold til naturen indikerer en traditions præget og erfaringsbaseret tilnærmelse, som ifølge Buljo (2018) bygger på taus kundskab. En tendens som har været dominerende godt ind i det 20. århundrede (NOU 1994:21, 1994). Nielsen (1881, s. 14) påpeger at forskellen baseres på byboernes begrænset bevægelighed og deraf en mindre tilknytning til traditionsbunden levestil. En bevægelighed som først i senere tid er blevet tilgængelig i fjeldbygder.

I Finnmark har friluftmæssig og sportslig brug af naturen øget siden 1980'erne og oplevelse i naturen har fået større fokus. Aas mfl. (2010, s. 40) fremfører at hele 98 % af befolkningen i Finnmark er aktive i kategorien "Gåtur alle typer", hvilket overgår de 80 % som udgør landsgennemsnittet. Finnmark har tre statsejet fjeldstuer; Jotkajavre, Mollisjok og Ravnastua, lokaliseret på Finnmarksvidda (Regjeringen, 2012). Fra 1840³ frem til anden verdenskrig havde Finnmark i overkant af 40 fjeldstuer. Antallet er reduceret som følge af salg og nedbrændingen af Finnmark i 1944.

---

¹ *Ikke*-betjente har sovepladser og udstyr til simpel madlavning. Dagsturshytter har ingen overnatningsmuligheder. (DNT Oslo og Omegn, e-post, 13. november 2019).

² På DNT's hytter i Hardangervidda området.

³ Ved læsning af samisk historie fra Norgeshistorie (2017) kan der findes forklaring på hvorfor fjeldstuerne blev bygget på denne tid.

Landbrugsdirektoratet (2019) beskriver fjeldstuerne som enkle overnatningssteder. De skulle skabe sikkerhed for folk i fjeldet. Statsbygg (2019) forvalter ødestuerne Šihččajávri og Bæivasgiedde i Kautokeino- og Karasjok Kommune. I midten af 1900-tallet blev der, ifølge tal fra FeFo (2017b), bygget syv koier i Pasvik, i Sør-Varanger Kommune. Koierne var tænkt som sikring for samer og skovarbejdere.

I Finnmarkfylke⁴ findes i dag 8 *ikke*-betjente DNT-hytter, 7 FeFo koier i Pasvik og 2 dagsturshytter i Hammerfest. I Finnmark er der anlagt 812 Km mærkeret stier som forbinder hytter, fiskevand og andre seværdigheder (DNT's turlag Finnmark, personlig kommunikation, 6. november 2019). Ifølge ut.no (2019) findes i Hasvik kommune, udenom stiprojektet, 3 Km sti mod Sørsandfjorden. På Hammerfestsiden findes sammenlagt 20 Km sti. De resterende stier anmærkes med ”turen følger ikke sti” eller ”Dårlig med sti i området. Følg løype slik den er inntegnet på kartet” (Finnmark Friluftsråd, 2019). I modsætning til vandrere på Hardangervidda, udgør lokalbefolkningen hovedparten af de besøgende på hytter og koier i Finnmark. Besøgstal som jeg har indsamlet i samarbejde med Jotkafjellstue og Ravnastua viser at ud af 211 besøgende i andet halvår af 2019⁵ var 94 % af de besøgende på Jotka er norske. Ud af Ravnastua samlede besøgstal på 564 for hele 2019 er tallet 91 % besøgende fra Norge.

I forhold til besøg på koierne i Sør-Varanger fremgår det at 50 % af de besøgende er lokalbefolkning, og 17 % er fra Norge generelt og bare 12 % er udlændinge (Aas mfl., 2010, s. 69). Besøgstallet fra koierne udgør 5-10% af besøgstillene på fjeldstuerne (Jotka, Mollisjok og Ravnastua). På vandreturen over Finnmarksvidda er andelen af tilrejsende turister højere (Waalder, 2011, s. 20). Det kan blandt andet skyldes lokale og nationale guideselskaber arrangerer ”*skiture over vidda*” for turister (Glød Explorer, 2019; Hvitserk, 2019). Det vises altså til at tilrettelæggelsen af mærkede stier og hytter netværk har fulgt to forskellige forløbskurver i Norge generelt og Finnmark.

Friluftsliv defineres pr. i dag som: ”*opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritida med sikte på miljøforandring og naturoppleving*” (Meld. St. nr. 40, 1986-1987, s. 12). Bischoff (2012, s. 11) forklarer at friluftslivspolitikken i Norge, har som mål at friluftsliv skal være for *alle*. Tilrettelægningsen må derfor vise hensyn til sociale forskelle i befolkningen. Breivik og Rafoss (2012, s. 13) viser til at forskellige grupper i samfundet kan have forskellige behov for tilrettelægning.

---

⁴ Optælling på ut.no/ som viser til mærket turstier og hytte netværk i Finnmark

⁵ Det var kun muligt tidsmæssigt at få gjort statistisk arbejde over andet halvår

I Meld. St. nr. 40 (1986-1987, s. 8) fremgår det at 70 % af befolkningen benyttede sig af ”*Fottur i skog, mark og fjell*”. Interessen for friluftslivsaktiviteter har vært stigende gennem de sidste 30 år. Breivik og Rafoss (2012, s. 19-20) viser at ”*Friluftslivsaktiviteter*”⁶, steg til 74,6 % i 2012. Fra 2012 til 2019 viser udviklingen en stigning til 80 % (Statistisk sentralbyrå, 2019). Breivik og Rafoss (2012, s. 42) trækker frem at friluftsliv⁷ har relativt lave økonomiske indgangsbarriere i forhold til mere ressourcekrævende fysiske aktiviteter som f.eks. ski. Bischoff (2012, s. 11) uddyber at fysisk tilrettelægning af naturen med standardiseret *mærkning af stier* understøtter ”*friluftsliv for alle*”. Den baggrund udgør også fundamentet for projektsamarbejdet ”*Stikonferensen*” mellem Friluftsrådernes Landsforening og Den Norske Turistforening. *Stien* er dagsordenen og målet er at fremme og belyse ringvirkninger ved tilrettelæggelse af stier. Tilrettelæggelsen af natur med fokus på oplevelse og fysisk aktivitet kan suppleres af menneskets iboende trang til natur. Tordsson (2014, s. 72) skriver at mennesket er biologisk tilpasset til et liv i naturen. Det er menneskets ”*egenart*”. En egenart vi finder igen i pauserne fra det moderne samfund. Der søges kontakt til naturen, for at aktivere sanserne. En kald til at udleve naturen i os (Tordsson, 2014).

Hammerfest- og Hasvik Kommune som er projektansvarlige for ”Sørøya på langs”, kan have haft blikket rettet mod ringvirkningerne som Meld. St. 18 (2015-2016) identificerer i forbindelse med tilrettelægning af stier. Udgangspunktet i at tænke *på langs* kan også have rødder i en tendens inden for friluftsliv, som handler om at lave en *krydsning* eller gå *på langs* eller *på tværs*. Vinje (2019) viser at i 1998 gik 7 personer *Norge på langs*. I 2018 steg antallet til 28. Stien på Sørøya tilbyder 100 Km vandrer rute på Norges fjerde største ø. Øen er den største uden fastlandsforbindelse og stien krydser tre forskellige klimazoner; skov, fjeld og tundra. På Hammerfestsiden af øen kan turfolk overnatte på Akkarfjord skole, Gamvikhytta og Tarhalshytta. På Hasviksiden kan De vandrende overnatte i Sørværgammen. Det planlægges at bygge tre nye hytter langs stien, som vil være *ikke*-betjente hytter. Stien på Sørøya sigter til en indbydende sfære for oplevelser med en tilrettelægning som er for *alle*.

---

⁶ Friluftslivsaktiviteter dækker over fodture i skov, mark og fjeld samt skiture, til forskel fra stortingsmeldingen.

⁷ I forståelsen af friluftsliv inkluderes skiture, men disse er ikke gældende i forhold til den lave indgangsbarriere.

1.1 Forskningsspørgsmål

Sørøya på langs er omdrejningspunktet i dette studie. Igennem arbejdet med stien er det min opfattelse at fastboende og tilrejsende inspireres til oplevelse og med ulige betydninger. Turfolket er både de som planlægger og går alene, de som går i små grupper og de som guides. De forskellige kategorier af turfolk, indikerer også forskelligartet oplevelser og differentieret baggrunde har betydning for deres oplevelse.

Betydningen af oplevelser for forskellige brugere af stien danner udgangspunktet for min undersøgelse. Mit forskningsspørgsmål er følgende:

Hvilken betydning har oplevelserne fra stien for de vandrende?

Målet med spørgsmålet er at få indblik i brugernes oplevelser og hvilken betydning disse oplevelser har for de vandrende. Mit forskningsspørgsmål kan udbygges med tre underlæggende spørgsmål:

- Hvilke oplevelser fremtræder for de vandrende?
- Hvordan erfares oplevelser for de vandrende?
- Hvordan tilskrives disse oplevelser mening?

Det har været mit mål at komme så langt under huden på disse spørgsmål for at forstå disse fænomener. I de almindelige forståelser af oplevelse, erfaring og mening finder vi retningslinjer hos Store Norske Leksikon. Oplevelse forklares af Teigen (2016) som indholdet af menneskets subjektive erfaring, sammenhængende med perception, følelsesmæssig tilstand, vores tanker eller motivation. Teigen (2020) beskriver erfaring som en fællesbetegnelse på information individer erhverver igennem sansning og handling. Om mening skriver Teigen og Alnes (2017) at det er en tanke, en fornuftig sammenhæng og opfattelse. I dette studie forstås *oplevelse* som de vandrendes kropslige deltagelse og sansning. *Erfaring* er gentagende oplevelser lagret i kroppen og *mening* er overensstemmelse i kroppens motorik og bevidstheden⁸.

---

⁸ Teoretisk uddybning følger i afsnit 2.5.1 *Oplevelse, erfaring og erfaringsbaseret kundskab*

For at svare på forskningsspørgsmålet er det mit mål igennem en metodetriangulering af interview, observation og dokumentanalyse at give fyldige beskrivelser af de forskellige brugeres oplevelser og betydningen heraf. Det er med afsæt i min baggrund som *stibygger* på Sørøya og et kropsfænomenologisk perspektiv, som dækker både den videnskabsteoretiske indgangsvinkel og det teoretiske afsæt, at jeg prøver at producere kundskab om et forskningsfelt som ikke før er forsket på, *Sørøya på langs*.

I dette studie er det søgt at bibeholde en fænomenologisk tilgang og lade empiri og analyse styre valget af teori for at løfte frem kundskab om oplevelserne. Jeg associerer processen i studiet med stibygningen på Sørøya. Kapitlerne i dette studie står som varder i stiprojektet. Indholdet vil fungere som ledelinjer og afgrænsningerne som opfang. Denne proces har været foretrukket for at imødekomme fænomenologien afsæt.

1.2 Gangen i opgaven

Opgavens kapitler er arrangeret først med indledningen kapitel 1 *På stien af meningsbærende oplevelser*. I kapitel 2 introduceres *Stiens kundskabsfelt* som tjener som inspiration til design af dette studie. I kapitel 3, *Videnskabsteori og metode*, konkretiseres mine metodiske valg og overvejelser. I kapitel 4, *Perceptioner fra stien – oplevelser og erfaringer*, foretages analyse og der argumenteres for valget af hovedtemaer. Kapitel 5, *Afsluttende sammenfatning og refleksion* belyses kohærens i fundene og en afsluttende konklusion afrunder studiet.

2 Stiens kundskabsfelt

I dette kapitel præsenteres omfanget i kundskabsfeltet. Kapitlet indleder med en uddybning af stiens udbredelse og betydning i Norge. Efterfølgende præsenteres en række af ph.d.-afhandlinger i afsnit 2.1 *Kultur, landskab og relationel kundskab* som har haft indflydelse på mit valg af metodisk fremgangsmetode og samtidig indvirket som inspiration til analyse og tolkningsteknik. Afsnit 2.2 *Hyttebøger – fortællinger om vandring og ophold* præsenterer to masteropgaver som har haft fokus på hyttebøger. Dette har relevans i forhold til mit studie, da de anvender en metodisk fremgangsmetode som dette studie anvender til at understøtte data. I *Fænomenologiske studier* afsnit 2.3 fremlægges to artikler som bruger fænomenologien. De frembringer særligt hvordan fænomenologien som værktøj kan tages i anvendelse i arbejdet med at fremhæve menneskers oplevelse. I afsnit 2.4 *Andre synsvinkler – diskurser og etnografiske perspektiver* præsenteres mulige andre forskningsvinkler. Det sidste afsnit 2.5 *Det teoretiske rammeværk* præsenterer baggrunden for studiets drøftelse.

Indledningsvis argumenteres det at gåturen står helt centralt i friluftsliv. Det traditionelle turfriluftsliv er en svært udbredte aktivitets type. Meld. St. 18 (2015-2016, s. 114) fastslår at det er *kærnen i det norske friluftsliv*. Men hvilken betydning har stien for dem som bruger den? Og hvor udbredt er den? For at svare på disse spørgsmål finder jeg det relevant at belyse stiens dannelse som redskab for opretholdelse af livet i naturen og som redskab for oplevelser i naturen og for udøvelse af friluftsliv.

Stien er ikke menneskeskabt patent. Kartverket definerer stien som ”*et tydelig smalt og sammenhengende tråkk i terrenget, som har oppstått gjennom bruk eller aktiv tilrettelegging*” (Kartverket, 2018, s. 5). Ifølge Ekelund (2019) dateres første viljestyret bevægelse 565 millioner år tilbage i tid og netop det at det er viljestyret er forudsætning for stien. Det er trods dette, sjældent at vi tager ind over os en så dyb forståelse af stien. I folkemunde har stien eksisteret altid, trods den nok kom til verden først som dyrespor og sidenhen menneskelig aktivitet (Bischoff, 2012). Som mennesker har vi betrådt jorden først som nomader der stien var en færdselsåre. Peter Wessel Zapffe skriver:

”*Slik kom stien til verden, ved fotens møte med myk muld, og folket og stien vokste op sammen*” (Zapffe, 2018, s. 142).

Stien udtrykte ikke korteste vej mellem A og B, men tværtimod en forkærlighed til en bevægelsesøkonomisk attitude som fordrer vi går vejen med mindst mulig modstand (Ekelund, 2019). Bischoff (2012, s. 9) skriver at stierne fungerede som redskaber til at læse landskabet og at de havde et specifikt formål om at forbinde betydningsfulde destinationer som stier til og fra jagtområder, fiskevand og områder hvor køer og får græssede⁹.

Fra at stien var et nyttepræget redskab for livets opretholdelse i naturen, så var romantikken ifølge Wiingaard (2012); Øhrgaard (2016), med rødder helt tilbage til 1770'erne, medskabende for naturen som oplevelses arena. Hele tilgangen til naturen ændres i den periode. Bentsen, Andkjær og Ejbye-Ernst (2016, s. 28) forklarer at frygten for naturens luner, ændres til et syn hvor landskabet og naturens positive oplevelsesmuligheder stod frem som værdifulde og af interesse for almenheden. Blandt de første til at sætte ord op oplevelserne er franskmændene Jean-Jaques Rousseau (1776-1778). I sin bog *Den ensomme vandes drømmerier* beskriver Rousseau (1782/2016) et utroligt ensomt liv, som følge af sin udfordring af den positivistiske tænkning. Disse tanker og følelser træder i baggrunden når han romantiserer og beskriver f.eks. sit ophold ved øen Saint-Pierre midt i Biennesøen¹⁰:

”Søens bredder er vildere og mere romantiske [...] klipper og skoven er nært vandet. [...] få reisende, men interessant for mediterende som søger ensomheden og liker at beruse sig av hjertens lyst i naturen i naturens herligheder [...] ikke andre lyde end ørneskrig, fuglekvidder og bækkens brus der hvor den kommer ned over fjeldet”
(Rousseau, 1782/2016, s. 95-96)

Lidt senere beskriver den danske digter Jens Baggesen i 1789 naturen som *beundringsværdig* og *fortryllende* inspireret af selvsamme Rousseaus på tur til fods til hans ø i Biennesøen (Bentsen mfl., 2016, s. 28).

I takt med industrialiseringens fremmarch i Europa og Norge får¹¹, befolkningen fra den lavere middelklasse og op mere fritid. Det betyder en gradvis ændring af synet på færdsel langs stier og i naturen. I 1845 udgiver Peter Christian Asbjørnsen bogen *Norske Huldreeventyr og Folkesagn*. Heri introduceres ordet *friluftsvandringen* (Asbjørnsen, 1845).

---

⁹ Dansk betegnelse for *Beiteområder* på norsk.

¹⁰ Samme som Biellersøen i Schweiz

¹¹ Præsenteret i kapitel 1

Asbjørnsen flytter fokus fra de romantiske oplevelser i naturen til et helseperspektiv. Det perspektiv markeres også af Kierkegaard som ad samme sti referere til gåturen som helsefremmende redskab for psykiskhelse (Møllehave, 2013). Asbjørnsen skriver:

”Naar Verden gaaer mig imod, og det unnlader den sjelden at gjøre, naar dertil gives noen Leilighet, har jeg stede befundet mig vel ved at anvende Friluftsvandring og lemelig Anstrængelse som Dæmper for min Smule Bekymring og Uro” (Asbjørnsen, 1845, s. 9).

Den øget mængde af fritid og udfordringen af de positivistiske toner giver i slutningen af 1800-tallet rum for at fokusere på naturoplevelsen. Her fremhæves Yngvar Nielsen kendt for sine rejselivsskildringer rundt i Norge i slutningen af 1800-tallet (Wasberg, 2020). I bøgerne *Erindringer fra et halvt Aarhundredes Vandreliv* og *Reisehaandbog over Norge: IV. Det nordenfjeldske Norge* beskriver Nielsen sine betragtninger fra det langstrakte land (Nielsen, 1908, 1909). *Reisehåndbogen* har en mere struktureret tilgang til vidensdelingen om rejse i Norge. I Yngvars bog om sine *Erindringer* har tonen i teksten en mere poetisk og romantisk klang. Den er til tider en hyldest til dem som gik i fjeldet før ham. *Vandringsfolk* som, ifølge Nielsen (1909), har været medskabende for den nationale bevægelse mod naturen.

Fra starten af 1900-tallet og til i dag, har begrebet friluftsliv og det at tage sig ud på tur eskaleret væsentligt. Baggrunden for denne ændring skildres i det indledende kapitel og i det ovenstående. Den præsentation af naturbrug som foreligger pr. nå relateres til følelsesmæssige refleksioner og en form for naturlig tilhørighed. Ifølge Hågvar mfl. (1996) så begyndte studier så småt med kvantificering af naturforståelsen allerede i slut 1970'erne i blandt andet USA. Herunder inddrages lignende studier om naturen fra Norge.

Zoglowek (2013) studerede i *Friluftsliv as a nature-related conceptualization of lifestyle* ulige motiver og attituder rettet mod friluftsliv. Han inddrager Vaage (2000-2001) som udfører en studie om *Trening, mosjon og friluftsliv* for Statistisk sentralbyrå (SSB) i Norge. Studiet præsenterer de ti mest vigtige årsagssammenhængen for at dyrke friluftsliv. Alle ti punkter har en tilslutning på mere end 60 %. Jeg har valgt at fremhæve de fire mest relevante; (1) *I can accumulate new strength and mental boost (79 %)*, (2) *I get away for stress and everyday life (78 %)*, (3) *I get movement and training (77 %)* og (4) *I can take care of my health (76 %)*. Zoglowek (2013) referer til en række af studier inden for friluftsliv. Fællesnævneren for disse studier, trods ulige aspekter på friluftsliv, er først for kategoriseringen og efterfølgende den struktur skabt igennem kvantificerbart data.

I studiet *Motivation Structure of Friluftsliv Students* samler Zoglowek (2013) data fra et ti år langt studie af friluftsstudenter på den daværende Højskolen i Finnmark, nuværende Universitet i Tromsø, campus Alta. Data rangeres i en såkaldt REP-skala¹² som tjener som værktøj for at skabe overblik og løfte frem vigtige punkter. I denne studien finder Zoglowek (2013) ”*Experience nature*” som den klart største markør for friluftsstudenternes brug af naturen.

I sit studie præsenterer Zoglowek (2013) et omfattende studie med ophav i bogen *Grønn velferd: Vårt behov for naturkontakt: Fra bymark til villmarks opplevelse* (Hågvar mfl., 1996). I bogen præsenteres to ulige vinklinger til grund for undersøgelser. De løfter frem de *psykologiske* aspekter ved at belyse hvordan naturkontakten kan fremme trivsel og overskud. Det næste kalder de for *humanøkologisk*, hvor mennesket i relation til naturen beskrives.

I forhold til udbredelsen af stier, kan vi dele mellem fysiske stier og brugsperspektivet. I Norge eksisterer der ikke et offentligt tilgængeligt materiale. Ved studie af DNT’s historie og et samarbejde med Kartverket blev det mulig at give et estimat på fysisk udbredelse af stier. Siden oprettelsen af DNT i 1868 har mængden af stier taget om sig i Norge. I 1874 blev den første DNT-sti mærket i Jotunheimen, fra Besseter i Sjødalen, mod Besseggen og til Memurubu ca. 16 km (DNT, 2017; ut.no, 1874). Da Bergansbanen blev åbnet i 1909 kostede en billet fra Kristiania (Oslo) mod Bergen NOK 16,50 på 2. klasse og prisen til Finse var NOK 11,40 også 2. klasse (Norsk Jernbanemuseum, e-post, 17. februar 2020). Med den øget tilgang til fjeldet eksploderet besøgstillene på Hardangervidda. Tilgængeligheden til naturen og stierne som kunne fører folk fra hytte til hytte var nu bare en togbillet væk. I 1921 holder Fridtjof Nansen en tale hvori han cementerer begrebet friluftsliv som et overskudsliv væk fra: ”*den forvirrende larm hvori vårt liv så altfor meget føres*” (Nansen, 1921, s. 3). I dag præsenterer DNT 22.000 km mærkeret stier og statistik fra Geonorge (2020), viser 4504 registreret Tur og Friluftsruter i Norge. Antal kilometer turruter i Norge samlet fordeler sig som følgende¹³;

<i>Fodture = 39.484, Skiløyper = 10.798, Cykelruter = 7.563 og anden (Ro-padle) = 1.122</i>
---

¹² Zoglowek (2013, s. 3) skriver: ”The Recreation Experience Preference Scales”.

¹³ Kartverkets Infrastrukturavdeling – seksjon for geodatasamarbeid, personlig kommunikation, 7. februar 2020. Data gjelder pr. 1. januar 2020.

I bogen *Ute!* Præsenteres statistik over udviklingen af brugsperspektivet fra 1993 til 2013. Der tages udgangspunkt i kategorien *Turaktiviteter* (Horgen, Fasting, Lundhaug, Magnussen & Østrem, 2016, s. 189). Her ses en stigning 55 til 64 % for *Fotture i skog og mark* og fra 21 til 31 % for *Fotture på fjell og vidde*. I rapporten *Fysisk aktivitet; omfang tilrettelegging og sosial ulikhet* til Helsedirektoratet skriver Breivik og Rafoss (2017, s. 95) at der har været en positiv udvikling i brug af *turstier/turløyper* fra ca. 25 til 41,6 % i årene 1995-2015. I undersøgelsen fremgår det også at kategorien *Fotture i skog og mark* udgør 61,9 % deltagelse mindst en gang i måneden. Dertil hører en deltagelse på 31,6 % for kategorien *Fotture på fjell og vidde*.

I denne indledning til kundskabsgrundlaget ser vi, at stien har en lang historik og et mangeartet brugsmønster. Et mønster i udvikling samtidig med samfundet. I forhold til udbredelsen ser vi også at både antal stier og brugen af disse, er steget markant i de sidste år. Ovenstående data præsenteres som dels den historiske baggrund og samtidig som struktureret data igennem kvantitative studier. Andre studier præsenterer en mere kvalitativt afsæt. Disse præsenteres i de følgende afsnit.

2.1 Kultur, landskab og relationel kundskab

I dette afsnit præsenteres fire doktorgradsafhandlinger. Indledningsvis præsenteres to afhandlinger som har forsket på stien. *På stier mellem natur og kultur: turgåers oplevelse af kulturlandskapet og deres synspunkter på vern* af Grimstad (1998) studerer menneskers oplevelser og har givet inspiration til strukturering i mit studie. Særligt har det været nyttig at læse, hvordan forståelse knyttes til meningsfortolkning. Samtidig bevæger hun sig inden for samme felt som mig. Afhandlingen af (Bischoff, 2012) *Mellom meg og det andre finds det stier...* studeres meningsdannelsen og disse meninger løftes frem i en forvaltningsperspektiv. Også her fandt jeg inspiration til fænomenologisk analyse og hermeneutisk meningsfortolkning.

Afhandlingen *Brytninger mellom lokal og akademisk kulturminnekunnskap. En analyse af fortidsforestillinger i Nord-Troms og Lofoten* af Nilsen og Solli (2003) præsenterer, med et arkæologisk afsæt, et mål om at forstå menneskers tilknytning til- og forståelse af kulturminde. Dette studie bibringer mit studie med forståelse for, hvordan kundskab om meningsdannelse også kan studeres.

Den sidste af handling som præsenteres er *Venner på tur* af Vold (2014), som i sit studie undersøger relationel kundskab i naturbaseret rejseliv på Svalbard. Dette studie har også anlagt et fænomenologisk grundperspektiv. Da tid er en knap ressource i dataindsamlingsammenhængen, fremstår Volds løsning om brug af lydoptager i feltstudiet som anvendelig i mit studie. Kortlægningsprocessen i analysearbejdet findes overførbart til mit studie.

2.1.1 Perception af kulturlandskabet

I min søgen efter studier som har fokuseret på oplevelse og fænomenologi i samspil finder jeg afhandlingen af Grimstad (1998). Grimstad skildrer en undring om hvordan forskellige mennesker har forskellig perception af landskabsoplevelser. Hun tager afsæt i sin egen forkærlighed til naturen, landskabet og landet Norge hvor hun er født og opvokset. I sin afhandling forsøger hun at beskrive hvordan forskellige mennesker oplever landskabet de bruger til rekreation og tur i deres fritid. Det er landskabets kulturhistorie som er udgangspunktet for de oplevelser, og denne betydning søges beskrevet. Analysens genstand er menneskers oplevelser og hvordan landskabet fremtræder for dem. Afhandlingen beror på et fænomenologiske grundprincip og særligt Merleau-Pontys væren i verden igennem vores krop. Afgrænset til oplevelse i fritiden fokuserer afhandlingen på den fremtrædende dikotomi mellem natur og kultur i fortid og nutid. Målet er at vise at det går an at nedbryde denne dikotomi og forstå de modsatrettede forståelser af oplevelser og landskab er yderpunkter i et kontinuum (Grimstad, 1998, s. 18). I sit metodiske arbejde udføres interviews og en litteraturgennemgang som suppleres af dagbøger og hyttebøger. I litteraturen søges svar igennem tilbageblik til romantikkens natur og forvandlingen fra nyttelandskab til kulturlandskab løftes frem. En gennemgang af kulturbegrebet tjener til formål at skabe fortolkningsbaggrund af de erfarede oplevelser. Tolkningen i afhandlingen beror på Grounded theory-method. Metoden kaldes også kortlægningsmetoden, og i den sociologiske forskning fremstår denne som passende til at løfte frem meningsbærende struktur af den indsamlet empiri. De vandrende inddeles i tre områder; *skog, fjell* og *by*. Fremstillingen af afhandlingen gøres i tre dele; *Landskapsoplevelse, kulturlandskapsvern og oppsummering og konklusjon*.

Det konkluderes at kulturmindernes type og egenskaber er med til at skabe en følelse af nærhed til tidligere generationers liv og arbejde. Videre forstås det at de vandrendes brug af disse kulturminster forstærker denne følelse af nærhed til fortiden. Gamle kulturminster i form af forladte bygninger bidrager også til nutidens følelse af det *hyggelige* f.eks. ved at være gode stier at vandre på eller en god *solvæg*. Sluttelig forstås det at kulturminster kan fungere som en reminder, i vores nutid, om de kvaliteter i vores tilværelse indeholder.

2.1.2 Stien i lys af kultur, natur og forvaltnings perspektiver

I doktorgradsafhandlingen til Bischoff (2012) undersøger hun konsekvenser for menneskers oplevelser ved tilrettelægning af tursier. Studiet belyser forskellige sider ved stier og løfter dem op i perspektivet af kultur-, natur- og forvaltningspolitiske perspektiver. Samtidig undersøges menneskets meningsdannelse i mødet med stien. I problemstillingen tages stilling til betydningen af tilrettelægning af turstier i relation til mennesker og deres oplevelser og tolkning. Her spørges også til den enkeltes meningsdannelse omgivet af naturen på stien. Disse oplevelser antages at være præget af kulturel, faglig og erfaringsmæssig baggrund hvilket også belyses. For at omkrænse temaet vandring undersøges forvaltningsmæssige perspektiver i forhold til politiske mål. Bischoff (2012) forklarer at turstier er et anlæg som resultat af forvaltningskundskab. Tilrettelæggelse for friluftsliv igennem praktiske tiltag som turstier forklarer hun er resultatet af tolkningen af friluftslivspolitikken. Studiet knyttes til et kropsfænomenologisk- og hermeneutisk perspektiv. Igennem vandring med mennesker på stier, skaber iagttagelser og samtaler med turdeltagere fundamentet for empirien. For at håndtere empiri tematiseres fundene i lyset af studiets todeling mellem det anlægsmæssige og det menneskelige. En oplevelsesanalyse inddrages som grundlag for problemstillingens. I dette arbejde konkluderer Bischoff (2012) at der med tilrettelægning stier tilhører en grundlæggende betydning hos de mennesker som bruger denne i forhold til deres oplevelser og naturforståelse. Det forstås at den tilrettede sti er medbestemmende for de vandrendes oplevelser idet stien sætter rammerne om turen. Det konkluderes videre at dette er styrende for fortolkningen af oplevelser. De vandrendes kulturelle baggrunde argumenteres at være medbestemmende for det enkeltes menneske relation til denne natur. En problematisering af forvaltning, politik udgør den større ramme, og problematiseres i forhold til menneskets oplevelse i tilrettelagt natur.

2.1.3 Kulturminne som identitet og kundskab

I afhandlingen af Nilsen og Solli (2003) er arkæologifaget i fokus. Indledningsvis studeres fagets udvikling i et samspil mellem videnskabens fremgang og den deraf skabte diskurs. Dette løftes op i lyset af kulturminde Lovgivningen. Videre belyses beslutningstagen bag politiske rammeværk i forbindelse med grundlægningen af museer i Nord-Troms og Lofoten. Det som i afhandlingen har relevans for mit studie, er analysen rettet mod *kulturstier*. Med kulturstier refereres til en sti som primært er skabt i 1990-tallet. Stierne er tilrettelagt af enten lokalbefolkning eller med udgangspunkt i akademiske overvejelser. Det er muligt at spore væsensforskelle i de to typer af tilrettelæggelser. To typer af tilgang inddrages i betragtningen af forskelle. Lokalbefolkning har haft en tendens til at fokusere på øjenvidneberetninger og historiske markeringer i naturen, som anden verdenskrig og minedrift. Fra akademisk side har stierne haft en arkæologisk struktur. Fokus har været på etiske relationer i forhold til tematikken på stien. Processen med de akademiske stier har tillige haft en slutproduktorienteret proces.

Afhandlingen metodiske arbejde præsenterer et kvalitativt afsæt. Nilsen og Solli (2003) udførte et dybdeinterview som belyser informanternes forståelse af begrebet kultursti. Hovedmålet var at få informantens meninger belyst. Det fremføres at en *kultursti* for interviewpersonen kan være mærket og skiltet, men samtidig også kan være umærkede turstier. Interviewpersonerne definerer kulturlandskabet som rodfæstet i fortiden og at tilstedeværelsen på stien skaber en følelse af relation i et historisk perspektiv. Disse forståelser inddrages i konklusionen som værende af afgørende betydning i kundskabssystemet og vigtigt i det forvaltnings- og formidlingsmæssige perspektiv i dag.

2.1.4 Naturguiding - sociale relationer og naturpraksis

Med ”*venner på tur*” undersøger Vold (2014) det naturbaseret rejseliv. Temaet i afhandlingen er relationel kundskab og konteksten er Naturguiding på Svalbard. Afhandlingen har taget sigte mod at forstå hvad, som associeres med kvalitet i guidning. For at undersøge dette går studiet, med et fænomenologisk grundperspektiv, ind i en undersøgelse af guidningens indhold og prøver at forstå hvordan en guidet tur bliver til med udgangspunkt i samhandlingerne mellem naturen, naturguiden og turisterne. Naturguiding kan ikke eksistere uden disse tre elementer. Empiri løftes frem igennem deltagende observation og kvalitative interview af naturguider og turister. I forskningsspørgsmålene søges kundskab om naturguidernes samhandling med turister på guidet ture, og hvordan denne samhandling er skabende for det at lave ture. Videre spørges til naturguidernes kundskab om turisternes

oplevelse af at være på tur, om det at arbejde som guide og generelt om turismen og rejseliv som fænomen. Interviewguiden var tematisk struktureret, for at styre samtale og rækkefølge i spørgsmål. I observationsstudiet blev lydoptagelser anvendt som dataindsamlingsmetode da miljøet rundt disse observationer ikke muliggjorde andre løsninger. I analysearbejdet præsenteres en tematisering, *kortlægning*, af turisterne igennem guidernes forforståelse af forskellige typer af turister.

En præsentation af guidernes interne kommunikation i forhold til typeforståelse afdækkes i den forberedende fase af tur. Fokus drejes over på både formel og uformel rollefordeling. I denne proces præsenteres kønsrelateret problemstillinger, hvor særligt den kvindelige guiderolle udfordres af turdeltagere, der forstår den legitime guide som værende mandlig.

Flere punkter som det at skabe et *fællesskab* i gruppen fremstår som essentielt for at skabe den *fælles version* hvilket tilsigter at skabe *venner på tur*. Denne proces fremstilles som en cirkulær bevægelse, hvor de givne forhold præsenterer muligheder for guiderne at handle ud fra. Resultater fra dette studie påpeger at en tur er produktet af *erfaret virkelig* oplevet fra perspektivet til guidens og turisten. Det vises til en relationel kundskab guiderne i mellem og mellem turister og guider. Afhandlingens bidrag ses som væsentligt i debatten om certificeringsdebatten, hvilken inddrager guidens kundskab. Der argumenteres for at øget guidekundskab præsenterer sig som muligheder for en rejselivsbranche i relativ stor konkurrence (Vold, 2014).

2.2 Hyttebøger – fortællinger om vandring og ophold

I dette afsnit præsenterer jeg to master opgaver. Bjordal (2011) forfatter til *Takk for oss. Vi kommer igjen!* Temaanalyserer hyttetekster og perspektiverer det i tre tidsperioder. I masteropgaven *Så var jeg endelig hjemme igjen* udfører Hovind (2015) en diskurs analyse over meningsindholdet i to hyttebøger tilhørende to, tilhørende Statskog, åbne buer i Femundsmarka. Den måde hvormed der arbejdes med tematisering af hytteteksterne har været inspiration til hvordan jeg kunne anvende hyttebøgerne fra Sørøya som empiri i dette studie.

I masteropgaven af Bjordal (2011) analyseres hyttebogstekster. I en gennemgang af fire hyttebøger fra Stavanger-regionen tematiseres teksterne. Studiet analyserer hyttebogstekster fra tre tidsmæssige forskellige perioder; 1911-1938, 1951-1965 og 1986-2010. I problemstillingen spørges til hvilke kendetegn hyttebogsteksterne har i et genreperspektiv og hvordan teksterne ændre sig i de tre tidsperioder. For at besvare dette tematiseres teksterne og disse temaer genreanalyseres og beskrives. Blandt resultaterne præsenteres hyttebogsteksten som en egen genre. En genre som fremstiller et tematiseret mønster i teksterne. Her inddrages blandt andet dato, lokation og været i tillæg til rute og opholdets kvaliteter. Det konkluderes at hyttebogsgenren har ligheder med brev, dagbog og rejseskildring, men at bidrag også fra digt, tabloid og eventyr har sin plads igennem de sidste 25 år (Bjordal, 2011).

Hovind (2015) præsenterer i sin masteropgave et studie af hyttebøger i Femundsmarka området i Norge. Studiet tager for sig oplevelser, holdninger og handlingsmønstres ændringer over tid. Perioden som studeres samlet til 1971 til 2013. Studiet belyser temaet fritids fiskeri og kultur i dette lys. En diskursanalyse af holdninger og værdisyn præsenteres. Hovind (2015) henviser til analysen af meningsindhold som en diakron analyse, hvor temaer præsenteret i hyttebøgerne fremstilles som kontrast til hinanden igennem diskursændring med tiden. Et væsentligt fund i hyttebøgerne er dybden i beskrivelserne og antageligvis refleksionsniveauet. Vi ser en ændring i forhold til beskrivelser af det smukke i naturen, til i dag overfladisk at beskrive naturen som smuk. Samtidig er oplevelsen af ødestuer væsentlig mere kommenteret i nyere tid (Hovind, 2015).

2.3 Fænomenologiske studier

For at få erfaring med fænomenologi og hermeneutik præsenteres to artikler som hver for sig anvender dette grundperspektiv. I artiklen *Valuing the lived experience: a phenomenological study of skiing** anvender Clark, Ferkins, Smythe og Jogulu (2016) metoden i et studie af skisporten. Jeg fandt feltet inden for friluftsstudier relativt snævert i henhold til anvendelse af fænomenologisk hermeneutisk metode. Derfor har artiklen *Understanding phenomenology* af Flood (2010) fået plads i mit kundskabsgrundlag. Artiklen er rettet mod helsefaglige problemstillinger i hensyntagen til menneskers bedringsprocesser. Det var min vurdering at artiklen, trods andet fokus, præsenterer en fremgangsmetode som kunne underbygge struktur og metodisk forståelse i dette studie.

I artiklen af Clark mfl. (2016) anvendes et hermeneutisk fænomenologisk grundperspektiv på skisport. Formålet var at skabe en teoretisk forståelse og model for praktisk implementering af denne videnskabsteoretiske retning og de metodologiske rammer til at studere skisport. I artiklen belyses den levede oplevelse af skitur for den enkelte og igennem dette løftes meningsindholdet af den enkeltes skitur frem. Det udtales at forskerinterpreteret forskning finder øget anvendelse til at fremhæve og beskrive sportslig forskning, som en kontrast til kvantitative målinger. I studiet konkluderer Clark mfl. (2016) at hermeneutisk fænomenologi kan bidrage med forståelse af enkeltindividets subjektive viden, meningsfortolkning og oplevelse af deltagelse i sport.

Artiklen af Flood (2010) understøtter ovenstående artikel i anvendelsen af fænomenologi og hermeneutik som gyldig forskningsmetode. Artiklen har en helsefaglig vinkling, og forsøger at give et redskab som kan bidrage til praktiske relevante implementeringer inden for sygeplejen. I en database gennemgang viser det sig at artikler om menneskers bedringsprocesser, som Tangvald-Pedersen og Bongaardt (2011); Welsh (2019), er vel udbredt. Begge har udgangspunkt i det fænomenologiske og hermeneutiske grundperspektiv. Flood (2010) strukturerer den fænomenologiske forskning ved at vise til et mål om at forstå og skabe mening af de subjektive kognitive perspektiver af et menneskes levede oplevelser. Dette fremgår som en styrke til sygeplejen ved at have bedre forståelse essensen af de syges oplevelser. Det er essentielt at forskeren i denne proces ser ikke presser egen forforståelse, dømmende vurderinger og generaliseringer ned i datamaterialet. Hermed åbnes for at finde essensen af meningen bagved et oplevet fænomen. Til dette fremhæves kvalitativ forskning, herunder det kvalitative interview. Den hermeneutiske cirkel bruges i interpretationen gennem en indledende *naiv* læsning og efterfølgende *struktureret* analyse, som tjener til formål at kondensere transskriptionen til hovedtemaer. Disse hovedtemaer genlæses og perspektiveres af relevant litteratur. I dette arbejde skabes dybde og brede i de levede oplevelser. Dette præsenteres som meningsfulde udsagn ved et *hverdagsligt* sprog (Flood, 2010).

2.4 Andre synsvinkler – diskurser og etnografiske perspektiver

Kapitel 2 præsenterer i sin helhed tidligere perspektiver på meningsfortolkning. I tillæg lægges frem historiske betragtning er og metodisk inspiration til mit studie. Det var hensigten at give en repræsentativ gengivelse af eksisterende kundskab inden for dette felt. Udsnittet var afgrænsende for min foreliggende forskningsproces. En række af yderligere kundskabsperspektiver udeladt præsenteres i dette afsnit.

- Sikkerhedsdiskurs i friluftsliv:

I sommeren i 2017 og 2018 oplevede Sørøya to fatale vandreulykker med døden til følge (Eliassen, 2018; Tomassen, 2017). Begge ulykker skete i dårlig sigt og dårlige vejrforhold. To hændelser som understreger vigtigheden af sikkerhedsperspektivet når man færdes i fjeldet uanset kundskabsniveau. Ingen af de to omkomne blev i medierne omtalt som uerfarne turfolk. For at belyse sikkerhedsdiskurser inden for friluftsliv kunne forskellige perspektiver været inddraget.

I Horgen (2010, 2017a, 2017b) findes bidrag af med flere perspektiver på sikkerhed i norsk friluftsliv og fjeldsport. Grundlaget herfra er et supplement ved Arktisk Naturguide Uddannelsen på Svalbard og ved Bachelor i Arktisk Friluftsliv UiT – Alta.

- Etnografi til fods:

I bogen *Wanderlust: a history of walking* af Solnit (2001) præsenteres vandrings mangeartede muligheder. Både velbefindende, politiske, æstetiske og sociale forhold inddrages. Danskeren Meyhoff (2005) summerer vandrings mange sider. Tanker og kunst i form af livsstil og motion inddrages. Samtidig skabes indblik i gåturen, bjergvandringen og storbyvandring. I bogen *Ways of walking* af Vergunst og Ingold (2008) fremføres undersøgelser af flersidigheden af vandring i et udvalg regionale og kulturelle kontekster. I bogen *Ut på tur på nordmanns vis* af etnologen Nedrelid (1993) præsenterer en analyse af nordmænds forhold til tur og natur. Bogen viser hvordan nutidens kultur har historiske rødder. Igennem menneskers fortællinger af turlivet møder vi turtraditioner som stadig eksisterer i dag.

Ovenstående afsnit i kapitel 2 præsenterer varder, ledelinjer og opfang¹⁴ for stien i dette studie. De historiske begivenheder, de kvantitative studier samt doktorgradsafhandlingerne, masteropgaverne og de to metodiskrettede artikler præsenterer ulige måder at forstå meningen bag oplevelser fra stier og forstå sig på naturen. Det er et udsnit af det bagvedliggende kundskabsfelt som dette studie opererer i. Det følgende afsnit præsenterer de teoretiske rammeværk for studiet.

2.5 Det teoretiske rammeværk

Et afsæt i fænomenologien styrede refleksioner om menneskekroppens møde med naturen og stien. Fænomenologien var styrende for valget af metode og samtidig tilpas lidt styrende, så valget af teori ikke er blevet dikteret. Jeg har tilføjet flere teoretiske perspektiver, end fænomenologien alene, for at kunne besvare fundene i studiet. Dette fremgår i afsnit 2.5.1. *Oplevelse, erfaring og erfaringsbaseret kundskab [kroppen som ser]*, afsnit 2.5.2. *Perception af naturmødet [sociale kroppe]* og afsnit 2.5.3. *Positive kvaliteter ved naturmødet [Mental helse og kvaliteter i naturen]*. Hermeneutikken har tilsvarende med fænomenologi været centralt arbejdsredskab. Bischoff (2012, s. 13) beskriver at hermeneutik og fænomenologi går *hånd i hånd*.

Det var målet at studiet skulle følge dette afsæt. Med en frem- og tilbage proces mellem empiri og kundskab har jeg gradvist søgt at afdække et mønster hvortil fortolkning præsenteres. Det var min hensigt at fortolke betydningen af De vandrendes åbenbare oplevelse på deres vandring på Sørøya. Forstå hvad de siger, og tolke det så tæt mod deres oplevede verden som tænkeligt. Udgangspunktet for dette løftes frem i det følgende.

2.5.1 Oplevelse, erfaring og erfaringsbaseret kundskab

Hvad er en *oplevelse*? Spørgsmålet virker nødvendig at definere indledningsvis idet oplevelse en del af kernen i forskningsspørgsmålet. For at belyse min forståelse skelnes mellem tre begreber, en oplevelse, erfaringer og erfaringsbaseret kundskab.

---

¹⁴ Udtryk fra orienteringslære

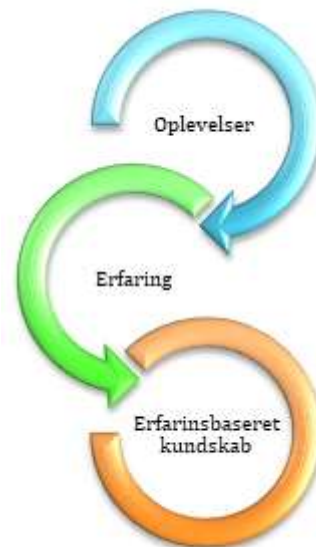
Oplevelse kan defineres igennem en samspilsdimension. Oplevelse præsenteres af Illeris (2015, s. 112) som *samspil* mellem menneskets perception og dets deltagelse. Deltagelse defineret som målrettet deltagelse. I dette studie relateres deltagelse til de vandrendes situation på stien. Deltagelse og den situerede krop af Merleau-Ponty (1945/2009) læner sig nært mod hinanden. I den psykologiske dimension forstår vi af Rolland og Zoglówek (2010, s. 12), at oplevelse udspringer i omgivelser eller sindstilstanden. Oplevelsen indbefatter dermed bevidsthed, underbevidsthed og ubevidstheden i en perceptionsakt, *af noget og i øjeblikkeligt*. Skjervheim (1976, s. 84) påpeger, at en oplevelse altid er oplevelse af noget, hvilket for de vandrende kunne være solen i ansigtet eller en blomst på stien. I dette studie sammenfattes oplevelsen som kroppens deltagelse i nuet til den samtidige sansning (Illeris, 2015).

Kropslig erfaring forklarer Tordsson (2010, s. 291) bygger på en forståelse af kroppens væren i- og møde med verden. En forståelse for den *prærefleksive* og den *refleksive* krop og bevidsthed bruges til, at analysere fænomener kroppen erfarer. De erfaringer vores krop har gjort, igennem sanseindtryk, kropslig udfoldelse og væren i verden er til rådighed, præreflekteret- eller reflekteret. Vi indeholder i kroppen et repertoire af handlinger til at håndtere hvordan verden udspiller sig, dette refereres til som *kropsskema* (Ibid, s. 291). Merleau-Ponty (1945/2014, s. 101) uddyber at vores krop er en gestalt, en form, og at kropsskemaet er vores måde at udtrykke at vi i kroppen er i verden, vendt mod verden.

Merleau-Ponty udtrykker at: ” *jeg behandler min perceptuelle historie som et resultat af mine relationer med den objektive verden. Mit nu, som er mit synspunkt tiden, bliver et øjeblik i tiden, blandt alle andre øjeblikke* ” (oversættelse af Merleau-Ponty, 1945/2014, s. 73). Jeg forstår at erfaring bygger på en række af gentagende oplevelser af ting eller mennesker i verden. Oplevelser som fæster som en brugbar erfaring i den prærefleksive og refleksive krop.

Når vi tilknytter kundskab til erfaring, forstås at vi knytter en mental proces for at systematisere og forstå dybden i vores erfaringer. Erfaringsbaseret kundskab forstås dermed som en mental dimension baseret på erfaring. Erfaringsbaseret kundskab i friluftslivstraditioner forklarer Faarlund (2015, s. 133) bygger på et kendskab til naturen. Kendskab bygget på vores forfædres mestring af den *utæmmet* natur. Kundskaberne er videregivet igennem tusinder af års generationer. Om denne type erfaringer bruger Tordsson (2014, s. 317) betegnelsen *folkelig kundskab* om generationers overlevering af kundskab til de næste. Der bygges på en forståelse af *learning by doing*. Et begreb som spiller op mod Merleau-Pontys kropsskema. Vi efterligner og imiterer og overtager derigennem kundskab igennem erfaring. Gelter (2010, s. 12) tilføjer at friluftsliv har en dualistisk betydning. Da det epistemologisk handler om netop opbygning af erfaringer, viden og kundskab, men samtidig repræsenterer erfaringer som et møde eller en hændelse. Det sidste nært beslægtet med forståelsen lagt bag *oplevelse*. Derfor fastholdes erfaring i epistemologisk forstand. Vi ved noget om naturen og friluftsliv baseret på vores systematisering af de mange oplevelser og erfaring.

Figur 1 har til hensigt grafisk at illustrere en forståelse af der i oplevelse, erfaring og kundskab ligger en tidsmæssig forskydning samtidig som en refleksionsproces. Gentagende enkeltoplevelser baseret på samspillet mellem mennesket og omgivelserne virker som impulser. Impulser der former vores erfaring. Når erfaringer psykologisk bearbejdes får vi en brugbar erfaringsbaseret kundskab (Illeris, 2015, s. 35)¹⁵.

Figur 1 Oplevelse, Erfaring og Kundskab

¹⁵ Modellen er bygget på en forsimpning af erfaringslæringsmodellen (Illeris, 2012, s. 297)

I tråd resten af dette afsnit er det her min hensigt at belyse kroppen som ser. Hvad er det vi ser når vi bevæger os på tur? Ulige ting og entiteter kommer til syne i verden rundt om os. Trods geologien definerer den fine glashvide sten som kvarts kan det vi ser være væsentligt forskelligt.

Nogen ser den muligvis slet ikke. Meløe (1989) bidrager med tre blik på kundskab til brug for analyse og tolkning; Det kyndige blik, det ukyndige blik og det døde blik. Jakob Meløes begrebsapparat har til hensigt at forstå blikkene til de vandrende på stien og give en forklaring. Vi får et syn på hvad de ser og hvad de ikke ser. Samtidig bliver det i dette udgangspunkt muligt at forstå om- og hvordan de vandrende i dette studie eventuelt deler meninger eller ser verden på forskellige måder. Dette værktøj retter sig, ifølge Saus (2006, s. 6), efter en fænomenologisk hermeneutik, hvorfor det findes brugbart i dette studie. Disse begreber supplerer synet på oplevelse, erfaring og kundskab.

Merleau-Ponty påpeger, ifølge Abram (2018), at det vi sanser ikke viser sig komplet. Facetter vil til enhver tid være skjult. For at skabe forståelse fastholdes eksemplet med oplevelsen af den glashvide kvarts. Begrebsapparatet til Meløe (2003) tilstræber at belyse, hvordan vandrende ser noget på baggrund af deres oplevelser og erfaring. Besidder de vandrende kundskab om geologi, kan de vandrendes oplevelse i fjeldet præges af denne erfaring og kundskab. Anderledes er det for en uden den kundskab, som derved ikke kan se. Eller om man besidder en anden kundskab om f.eks. flora, er det muligt man ser væksten af lav i stedet for. Ens kundskab kan, ifølge Saus (2006), give indspil til hvordan den enkelte oplever og erfarer verden.

Det kyndige blik indehaves af den vandrende med kundskab om geologi. Den vandrende forstår det sete og forstår samtidig at han forstår det. Meløe (1983) påpeger at blikket til denne vandrende kan have en varierende grad af kyndighed eller kvalitet. Denne forståelse beror på, hvor kundskabsrig den vandrende er inden for geologien som kundskabsfelt.

Det ukyndige blik tilhører den vandrende, som er udenforstående for geologiens kundskabsfelt. Den vandrende med ukyndigt blik er bekendt med sine begrænsninger. Derved forstår han samtidig, at denne udenforstående position hindrer ham i indsigt og forståelse for det som præsenterer sig for ham. Meløe (1989, s. 3) skriver: ” *You don't see enough of it* ”.

Den som vandrer med et dødt blik, fremstår ikke kun udenforstående på det som er at se. Saus (2006, s. 10) påpeger at den vandrende er helt uden mistanke om det han ikke ser. Følger vi eksemplet er den vandrende i en position som gør ham helt uvidende om geologiens eksistens. Den vandrende som møder kvats uden mistanke om sit manglende syn og derigennem manglende forstand. Den vandrende møder verden med det døde blik.

Townsend og Weerasuriya (2010, s. 27) påpeger yderligere at daglig naturkontakt er med til at styrke værdier som respekt og omtanke i forhold til økosystemet. Meld. St. nr. 39 (2000-2001) skriver: ” *Gjennom kjennskap til natur kjem og kunnskap om, og omsorg for natur. Det å bli «glad i» eit naturområde skapar engasjement for å ta vare på det same naturområdet. Det gir forståing for samanhengane i naturen og skaper naudsynnte verdiar og haldningar*”. Det tegner et billede af at jo flere kundskabsfelter de vandrende besidder og jo dybere indsigt i hvert felt desto større oplevelse.

2.5.2 Perceptionen af naturmødet

Dette afsnit præsenterer centrale begreber i Merleau-Pontys kropsfænomenologi. Maurice Merleau-Ponty arbejdede, ifølge Abram (2018, s. 60), mod at skabe et sprog, som kunne gøre det abstrakte mere livsnært, samtidig som han ville forstå sig på kroppens sanselige dyb igennem livsverdensbeskrivelser. Alt hænger sammen og de vandrende i dette studie er ikke udenforstående i deres kropslige møde med naturen.

Med Abram (2018) introduceres Merleau-Pontys krop som menneskets tilstedeværelse i verden. Bare med kroppen sættes vi i stand til at erfare og konstruere interpersonelle relationer. I denne forståelse ligger også Merleau-Pontys kritik af sin læremester og grunder af fænomenologien Edmund Husserl. Husserl forstod *selvet* som det transcendentale ego eller *bevidstheden*. Bevidstheden, en ren mental dimension, betragter verden som et felt af immaterielle fænomener. En sådan forståelse af bevidstheden som kropslig adskilt sammensvarer muligvis med flertallets forståelse. Merleau-Ponty bestyrker sine pointer med, at vi uden hænder ikke kan røre, uden tunge ikke kan smage, uden øjne ikke kan se og uden øre ikke kan høre. Samtidig som at vi uden kroppen ikke kunne sanse. Derved må altså kroppen være det sande erfarende selv (Abram, 2018).

Den *levende kroppen* er, ifølge Abram (2018, s. 55), det centrale begreb i perspektivering og udgangspunktet for kroppens perception. Engelsrud (2006) påpeger at kroppen er udviklet i nært forhold til verden. I denne krop indtager vi en position blandt jordens dyr. Hun uddyber at vi lever livet i kroppen, hvormed menes at vi udtrykker os med og igennem den. Abram

(2018, s. 55) skriver at vi med kroppen positioneres som mennesker med muligheder for at kunne tænke, reflektere og besidde kundskab. Grimstad (1998, s. 3) tillægger at det er igennem kroppens motorik- og sansemæssige færdigheder sansningen defineres. Heri ligger den levende *situerede krop*. Et udgangspunkt som Engelsrud (2006, s. 30) uddyber som udgangspunkt for kroppens erfaring, samtidig som erfaring former kroppen på nyt. Ved at betragte kroppen som erfarende og situeret i verden distancerer vi os fra kroppen som objekt, men vender os mod det Merleau-Ponty kaldte *kropssubjektet* (Abram, 2018, s. 55). Kroppen er et subjekt *jeg er* og ikke et objekt *jeg har*. Kroppen er ikke et determineret *selv*. Følger vi eksemplet kan vi *vælge*. I kroppen har de vandrende magten over at se eller se bort, de kan være glade eller være triste. Samtidig er krop og følelsesliv uadskilleligt. Deraf følger at de vandrende ikke kan adskille følelsen af glæde over en udsigt fra øjnenes udstråling (Abram, 2018; Engelsrud, 2006).

Abram (2018) forklarer at den levende krop også er en *sansende krop*. Det betyder at den levende krop ikke afgrænses mod omverden ved huden som barriere. Abram bruger ordet *membran*, hvorigennem jeg, kroppen, udveksler og forvandler indtryk fra verden rundt kroppen. Samtidig er jeg i kroppen tilgængelig for verden, jeg suger ind luften og betræder jorden. Hermed er en egentlig definition af kroppens start og slut, i udbredelsen, i verden vanskelig at definere. Tordsson (2010, s. 292) fremlægger at kroppens fysiske kontakt til verden er en forlængelse af kroppens sanseorgan. Kroppen bliver hermed afsættet for forbindelsen til verden rundt mig. En verden, som er fyldt med ting, mening, harmoni, mennesker og tilhørighed, samt uforudsigelig og ikke forudbestemt.

Igennem den forståelse af den levende krop og den sansende krop er det, ifølge Abram (2018), Merleau-Pontys hensigt at give tilgang til den genuine fænomenologi. Argumenterne ovenfor bruger Merleau-Ponty til at afskrive filosofien som middel til at forstå virkeligheden set udefra. For at beskrive må vi stå adskilt, udenfor og objektive i forhold til verden for at kunne beskrive virkeligheden. Et utænkeligt scenarie da vi ikke kan træde ud af bevidstheden og ud af kroppen. Merleau-Ponty fremfører herfor fænomenologien som filosofisk værktøj for at beskrive den *oplevede* verden indefra.

Kroppen er i *relationelt* forhold til verden og Merleau-Pontys fænomenologi tilkendegiver, ifølge Abram (2018); Grimstad (1998), en accept af kroppens sanseerfaring i verden. Sanseerfaring som ifølge Engelsrud (2006, s. 31) er tredimensionel. Det betyder at sansning inkluderer dybde, horisont og skjulte dimensioner. Merleau-Ponty (1945/2014) forklarer hvordan den blinde mands stok ikke længere er et objekt for ham, og at han ikke perciperer den som sig selv:

”Stokkens fjerneste spids omformes til en sensitiv zone, som forlænger rækkevidden og radius i kroppens berøring [...] den blinde mand kender længden på stokken igennem positionen af objekter, ikke igennem længden af stokken selv. Positionen af objekter er umildbart givet i det de møder den søgende arms bevægelse, med stokken som en forlængelse” oversættelse af Merleau-Ponty (1945/2014, s. 144)

Baggrunden er en genetisk artstilpasning til verden. En opfattelse som bygger på kroppens relationelle forhold til den sansede verden. Merleau-Ponty forstår, ifølge Abram (2018, s. 57), kroppen midt i en verden af sansbare væsner og ting. Fænomenologien følger ikke tidligere hierarkiske tanker¹⁶. Forhold som placerer mennesket på toppen grundet *intellektet* eller det tænkende sind. Merleau-Ponty accepterer at ordningen udfordres igennem mangfoldigheden af det sanselige, fra væsner til elementer. Det til trods fastholdes positionen i midten da verden udspiller sig rundt om, under og over os. Det er dyrelivet i skoven, livet på jorden og fuglene på himmelen.

Som *intentionel* indikerer kroppen en mod-verden retning. Over alt, hvorhen vi retter kroppen, sanses, opleves og erfares forskellige *mikrotærræn* i verden. Kroppen er f.eks. rettet mod pausepladsen på en fjeldside på Sørøya. Grimstad (1998) påpeger, at vi i pausen, i fjeldsiden, efter at have slidt i modbakken, suger fjeldets dimensioner til os. Det sker igennem kropslig sansning. Sanseoplevelser, kombineres med kropslig erfaring. I dette skaber vi mening med oplevelse vi er midt i. Kroppen er, ifølge Merleau-Ponty (1945/2014, s. 139-140) intentionel, hvilket betyder den er rettet mod verden. Sansningen af omgivelserne nedbryder barrieren mellem den sansende og det sansede, eller mennesket og verden. Herigennem skabes, ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 87); og Kvale og Brinkmann (2018, s. 45) tilgang til menneskers oplevelser samt hvordan den virkelige verden er opfattet for mennesker før videnskabelig indblanding.

---

¹⁶ Eksempelvis Descartes – The Great Chain of Being

Perception er kroppens udgangspunkt for væren i verden. Uanset om vi betragter fuglelivet højt til vejs, dyrelivet langs stien eller bølgenes knusende slag mod fjeldet yderst i havgabet befinder vi os i et mikroterræn. (Abram, 2018, s. 59) påpeger at ethvert mikroterræn præsenterer kroppen for behovet for tilpasning. Det underbygger kroppen som et *ikke-*determineret subjekt. Når vi vandrer på stier, og vores kropslige erfaring er afstemt med sansernes signaler om krav og muligheder, oplever vi igennem perceptionen en flyd¹⁷. Et flyd som ikke kommunikerer hindringer og modstand fra landskabet, men inkluderer os i symbiose med naturen. Merleau-Ponty fornægter ikke at vi har en genetisk *arv*, men fører en tone, som indikerer at uanset omfanget af arv, må vi håndtere denne arven i form af egenskab til at tilpasse os i nuet i kontinuerligt skiftende mikroterræn. En selvbestemt aktivitet, hvor vi forstår kroppen aktiveres som både levende og sansende. Denne krops handling i- og med verden er perception.

Før perception uddybes vil jeg uddybe betydningen i tilstedeværelsen af kroppens *sanser*. Merleau-Ponty forstår ifølge Abram (2018) at perception har oprindelse i menneskekroppen. En krop som i sin egenart er rodfæstet til sin slægts evolution og hvis deltagelsen i verden stikker uoverskueligt dybt. Når en af kroppens sanser stimuleres af en *ting* eller *entitet*¹⁸, sanses denne ikke som komplet. Merleau-Ponty (1945/2009, s. 3) påpeger at for kroppen vil nogle nuancer være skjulte ved denne ting. Nuancer som kan kortlægges ved at ændre perspektiv, position og komme tilbage til tingen igen og igen¹⁹. Herved lagres nuancer over tid, samtidig som tingen skjuler nye nuancer fra min perception. Ikke nødvendigvis kastes lys på nye nuancer af en ting, men ændringen kan være den sansende krop. Øjnene som ser, ser i et nyt lys eller humøret er anderledes. Og mens kroppen engageres i denne ting, vil samtlige andre ting omkring kroppen invitere til videre sansemæssig deltagelse. De ting vil også præsentere sansbare nuancer af det komplette, da nye nuancer samtidig vil være skjulte igen. Når vi skifter sansemæssigt fokus, lader vi en ting træde i baggrunden og en anden i forgrunden. For kroppen bliver denne ting en verden, samtidig som denne ting får en dybere plads i min verden.

---

¹⁷ Nakamura og Csikszentmihalyi (2009) har studeret totaloplevelsen og defineret den som flow. En inddragelse af dette sprænger rammerne for dette studie og følger ikke videre, men bidrager til at forstå bredden i fagfeltet.

¹⁸ Noget som er, enten skabt i natur eller af mennesker.

¹⁹ Det er her vi ser hvordan Merleau-Ponty omtaler erfaringsbegrebet uddybet i afsnit 2.5.1 *Oplevelse, erfaring og erfaringsbaseret kundskab*.

Ifølge Abram (2018) er perception for Merleau-Ponty en *gensidighed*. Den kontinuerlige udveksling mellem kroppen og tingene i dens omgivelser. Abram kalder udvekslingen *den stille samtale*. En samtale og kontinuerlig dialog som kroppen, hinsides sproglig bevidsthed, fører med de ting som omgiver den. Abram (2018, s. 61) påpeger at kroppen kan navigere i verden uden anstrengelse, som når fødder og balance tilpasser sig fjeldet uden vejledning fra sproglig bevidsthed. Uanset om vi ikke bevidstgøre handlinger i hovedet indgår kroppen allerede i denne stille samtale med tingene. En sammensmeltning af kroppen og mikroterrænet.

Medlevende relation er sådan som vi opfatter naturen. Abram (2018) siger, at for at vi skal forstå den sammensmeltning, som Merleau-Ponty henviser perceptionen til, må vi undersøge gensidigheden. Sansoplevelse af en blomst langs stien kan ikke kun tillægges blomsten. I en anden sindstilstand, i et andet nu, kunne jeg opfatte selvsamme blomst anderledes. En anden vandrende på stien kunne opfange duften anderledes. Derfor kan ikke sansoplevelsen tillægges kun biologiske- eller psykologiske natur. Uden blomstens eksistens ville der ikke eksistere grundlag for perceptionen af blomsten overhovedet. Merleau-Ponty henviser da til at gensidigheden fra begge parter er noget andet end en passiv deltagelse. Ifølge Abram (2018, s. 62) sigter Merleau-Ponty til at beskrive gensidigheden som en medlevende relation.

Blomsten på stien er ikke et sansede offer for den sansendes handling. I Merleau-Pontys medlevende relation opfordres min krop til interaktion fra det sansbare, og min krop stiller spørgsmål tilbage. Den sansende krop og det sansede flyder med i tiden, i dette nu, der og da. Hver med sin puls og sin dynamik, men synkroniseret eller harmoniseret i fælles *rytme*.

Som *samtalepartner* er naturen det sansbare som henvender sig kroppen og aktiverer sanserne. Kroppen må reagere på denne levende og sansbare verdens tilkald. Ting blev tidligere beskrevet som entiteter. I entitet ligger en forståelse af sansbare kvaliteter som en kraft, som trækker i kroppen samt at det sansbare selv ifølge Merleau-Ponty tilhører et felt af besjælet væsner. Ved at beskrive livet til entiteter som besjælet får vi ifølge Abram (2018, s. 64) muligheden til at beskrive dem *sådan som de spontant opleves* i verden. Beskrivelsen er *før-* begrebslig og uden objektiverende definitioner. Merleau-Ponty eksemplificerer sin påstand i sansningen af farven blå eller rød:

”Forholdet mellem den sansende og det sansede kan sammenlignes med [...] at jeg tilbyder mine øre eller mit blik i afvente af en sansning, og pludselig fanger det sansbare hørelsen eller synet; jeg overleverer en del af min krop, eller hele kroppen, til denne vibrering som udfylder rummet som jeg forstår som blå eller rødt. [...] Sansning er, bogstaveligtalt, en kommunikation” (oversættelse af Merleau-Ponty, 1945/2014, s. 219)

Perceptionen beskrives som et gensidigt møde baseret på kommunikation og samspil. I beskrivelsen af et fænomen må dette fænomen omtales som en aktiv og besjælet entitet. Det sansbare bliver herigennem kroppens samtalepartner.

Som krop i verden forstås vi som *deltagende*. I det at sansede fænomener gives sjæl og beskrives som samtalepartner, erkendes samtidig at den sansende er deltagende, hvilket Merleau-Ponty fremhæver som et hovedtræk ved fænomenologisk perception. Abram (2018) påpeger at gensidighed, den stille samtale og den medlevende relation alle peger i retning af et aktivt samspil; fra den sansende krop til det den sanser og omvendt²⁰. Trods kroppens deltagelse i sanseakten, er vi ikke fysisk afgrænset fra afbryde den (Abram, 2018). For de vandrende på stien, sker denne handling i en blanding af egne beslutninger og andre sanseindtryks glidende overtag. På tur kan de vandrende kroppes ønske om at afbryde deltagelsen i et fænomen ske ved at se væk eller søge væk. Samtidig vil de glidende overtag af nye sanseindtryk ske i takt med at den vandrende flytter sig fremover på stien. I det eksempel illustreres muligheden for at afbryde eller ændre sansernes deltagelse. Merleau-Ponty hævder samtidig at selve strømningen af sansedeltagelse ikke afsluttes (Abram, 2018, s. 66).

Synæstesi af sanserne betyder at perceptionen ikke beror på én enkelt sans' stille samtale med verden som omslutter kroppen. Abram (2018) påpeger at Merleau-Pontys perceptionsforståelse beror på den samlede sanse aktivitet. Vandrende kroppe vil møde sansernes synæstesi i den *ikke*-sproglige oplevelsen af det vekslende landskab. Sanserne sammensmeltes og ikke kun synet, men også smag, hørelse, lugt og berøringsfølelse bringes i spil. Sanserne har et fælles ophav i kroppen og accepteres som individuelle *modaliteter*. Hermed forstås at hver sans ifølge Merleau-Ponty er adskillig fra de andre.

---

²⁰ I et naturvidenskabeligt syn associerer dette til Newtons 3. lov. Om kraft og modkraft. Når du slår i bordet, slår bordet tilbage med tilsvarende kraft.

Abram (2018, s. 68); & Engelsrud (2006, s. 31) forklarer at sanserne fungerer som komplementære kræfter i et intrikat system, den levende krop. I den levende krop er hver enkel modalitet interagerende med de andre, i tid og sted, i nuet for perception. For den vandrende kan det betyde at sanserne, med ophav i kroppen, mødes sammenhængende i perceptionen af havørnen som cirkler over dem. Frem for bare betragte billedet og være udenforstående, kan muskler, hørelse og opfattelsen af landskabet føles som ørnens.

Teknologi i anvendelse kan have betydning for vores sansning. Begrebet perception bliver ifølge Abram (2018) et værktøj for at forstå samspillet udad til, mellem dem som vandrer og tingene rundt om. Samtidig forstår vi perception indad til, som sansernes samspil og overlappning. Teknologiens indflydelse på vores perception er som støj fra FM-signalet på radioen, når lyden ikke går klart igennem. Sanserne bedøves eller i hvert fald overdøves af disse forstyrrende signaler. Gelter (2010, s. 7) beskriver denne informationsstress og kalder det *information-fatigue-syndrome*, en tilstand med negative psykologiske konsekvenser. Næss (1999, s. 325) beskriver det postmoderne samfund som et konkurrencesamfund med øget afhængighed af teknik og teknologi. Apparatafhængigheden er medskabende for et *udstyrspress* som ikke tillader tilfredsstillelse af friluftslivets bidrag (Næss, 1974, s. 371-372). Abram (2018) antyder at når vi søger ud af teknologiens greb om vores sanser, så mister ting tilhørende hverdagen sin tiltrækning. Sanserne slippes fri. Bevidstheden om samfundets, repræsenteret som byen, med alle sine betonstrukturer, mobiltelefoner og plastik produkter skyldes bort når vi sanser at regnen pisker ned. Lyden på teltdugen minder om en tromme koncert. Eller når duften fra fyrtræsskoven renses ud i hele åndedrætsorganet og undertrykker den forurenede luft fra biler. Abram (2018, s. 69) beskriver det som en *stille kommunikation*. Sanserne genaktiveres i alt rundt os. En vandrende får fornyet følelse af musklernes arbejde i krævende terræn, eller overraskes af fjeldvæggens mange facetter og skygger. Merleau-Ponty mener at det er i dette sansefelt vi træder ind i den tidligere omtalte rytme med omgivelserne. Vi distraheres ikke af masseproduceret teknologi. Teknologier som er skabende for en mere eller mindre determineret og rutinepræget hverdag. Præget af larm og en variationsfri rytme. Når vi mestre teknologierne som former hverdagen, søger vi mod nye teknologier for at stimulere sanseapparatet. En sådan variationsfri rytme genfindes ikke når vi er engageret sansernes bundløshed som opstår i kontrast til naturens mangeartet sanseindtryk og entiteter. Når dyret i os bliver styrende for sanseoplevelsen, kan vi erfare verden og det besjælet landskabet vi oprindeligt er en del af (Abram, 2018, s. 71).

I det *sociale* perspektiv tager Merleau-Ponty (1945/2014, s. 367) udgangspunkt i, at vi i kroppen eksisterende for andre som et udtryksfuldt instrument, som vores ansigt og vores gestikulation. Thornquist (2003, s. 110), som fortolker Merleau-Ponty, forklarer at vi overfor hinanden er tilgængelige igennem en interaktion, sproglig og kropslig. I kroppen er vi ikke objektivt tænkende, men afhængige af en perciperende bevidsthed. Vi er et subjekt med en opførsel og vi er et væsen eller en eksistens i verden for andre at percipere. Perception er samtidig umildbar og en del af vores genetik, men ikke determinerende for vores perception og andres perception af os. Vores perception af den anden, beror på en sammenligning med den andens følelsesmæssige udtryk, både i handling og tale. Merleau-Ponty (1945/2014) påpeger at vi perciperer den andens intentioner i kroppen og perciperer den andens krop i vores egen på samme vis som han perciperer min krop i sin. På den måde forstår vi den anden, ved at forstå den anden *spejlet* i os. Som omtalt tidligere bygger vores perception på erfaringer om ting og entiteter i vores verden. Og trods vi hele tiden erfarer nye nuancer af andre forstår vi, ifølge Schutz (1970, s. 156) at ikke en perception af en anden er komplet. Når vi mødes igen og igen afdække flere nuancer. Erfaringer som styrker perceptionen og svarrepertoire.

I det at forstå vores oplevelser og vores meninger er det hurtigt at blive forblændet af friluftslivets kvaliteter når vi tager på tur. Tordsson (2014, s. 174) påpeger at i denne forblændet tilværelse har vi en tendens til at glemme *mennesket* som er hele udgangspunktet. Som menneske defineres vi som sociale væsner og underlagt denne forståelse er en af vores største opgaver at forholde sig til andre mennesker. På tur i grupper er dette helt centralt. Tordsson (2014, s. 196) antyder at grupper på tur med henblik på at udøve friluftsliv indeholder en række særlige kvaliteter. Kvaliteter som bygger på relativt små grupper i et samtidig møde med naturen. Her er det særligt følelsen af sammenhold og glæde. I tillæg til naturen som arena for oplevelse, erfaringer og kundskab er naturen også et samlingspunkt. En social arena som Hofstad, Raanaas, Nordh, Aamodt og Hjellset (2016, s. 32) beskriver er skabende for følelsen af tilhørighed. Tilhørigheden er medskabende for at opleve øget selvtillid og følelsen tryghed. Dette beror på at gruppen kan være en socialt støttende, medskabende for dybere følelse af mening i hverdagen og en hjælpende hånd i en svær situation.

Der er en nær sammenhæng med mental helse. Den sociale support vi som individer kan drage nytte af i gruppen påpeger Townsend og Weerasuriya (2010) kan være opbyggende for stressfølelsens mentale overtag. Samtidig kan gruppens eksistens være med til at reducere social isolation. Særligt på tur i natur, da der typisk i disse situationer er en øget forventning om samhandling.

Friluftslivet kræver af os, som individuelle mennesker, en intrikat og omfangsrig udfoldelse. Hvori vi må bruge flere sider af os selv. Vi er i friluftslivet tvunget væk fra vores faste rammer på kontoret og i hjemmet, hvilket befrier os for vores automatiseret adfærd og fordrer at vi præsenterer ellers skjulte sider af os selv. Disse skjulte sider bidrager også til at vi i gruppen kan byde på os selv igennem det at være ægte og ærlig. Samtidig er der i friluftsliv en forståelse af afhængighed. Grupperne indikerer en villighed til støtte hinanden, i sammenholdets forstand, for derigennem at overvinde udfordringer. Hermed er grupperne udgangspunkt for at skrive en fælles historik. Disse elementer er med til at udvikle modne fællesskaber, hvilke er medskabende for at give de vandrende meningsbærende oplevelser og skabe afsæt for meningsfulde liv.

For at forstå *meningsdannelse* ses nærmere på krop og bevidsthed i sammenspil. Med *stien* refereres til et rum for de vandrendes kroppe at handle i. Vores krop er ikke *i* rummet af stien, men Merleau-Ponty (1945/2009) påpeger at kroppen *bebor* stien og er på den, *her og nu*. Ifølge Merleau-Ponty (1945/2009, s. 91) er kroppen noget *jeg er* og bevidstheden noget *jeg kan* integreret til *levet erfaring*. Meningen med oplevelserne fra stien opstår i et integreret samspil mellem bevidstheden og motorisk udfoldelse. Bevidstheden beror, ifølge Merleau-Ponty (1945/2009, s. 83), på en sedimentær viden, hvoraf mening opstår når erhvervede kundskab stimuleres af nuets tanke. Sådan er det også gældende for motorikken. Når bevægelser stemmer overens med kroppens repertoire. Kroppen henvender sig ikke mod stien som en imaginær størrelse når vi vandrer. Den henvender sig mod stien som en bestemt ting vi er *hos* og som vi omgås. I bevidstheden ligger forståelse af at være hos stien med kroppen. Merleau-Ponty (1945/2009) hævder at mening opstår igennem kroppens motorik. Selv om bevidsthedens tanker og perception adskilles fra motorisk *væren-i* stien, må vi være ført ind *i* stien ved hjælp af kroppen for at opleve den. Oplevelserne af stien, er stiens oplevelser *i-sig*. Oplevelser som giver mening igennem motorisk tilstedeværelse og oplevelser som præsenterer forskellige betydninger baseret på de vandrendes levet erfaring og motivation for selve tilstedeværelse hos stien.

2.5.3 Kvaliteter ved naturmødet

Aktiviteter i naturen og deres helseeffekter er Rousseau (1782/2016) en af de første til at påpege. Siden har både Asbjørnsen (1845) og Søren Kierkegaard fulgt op. I dag eksisterer en bred forståelse, baseret på megen forskning, at naturkontakten har helsefremmende kvaliteter for mennesket. I rapporten *Beyond Blue to Green: The benefits of contact with nature for mental health and well-being* af Townsend og Weerasuriya (2010) præsenteres en omfattende præsentation af links mellem mental helse og fysisk velvære igennem nærkontakt til natur. VicHealth definerer mental helse som: *"a state of complete physical, mental, spiritual and social well-being in which each person is able to realise one's abilities, can cope with the normal stresses of life, and make a unique contribution to one's community"* (citeret af Townsend & Weerasuriya, 2010, s. 3). Well-being oversættes til individets *trivsel*. I begrebet trivsel placerer *the Australian Bureau of Statistics (ABS)*, ifølge Townsend og Weerasuriya (2010), en række integreret samspilsdimensioner. Trivsel beskrives som afhængigt af faktorerne; *det naturlige miljø, det kulturelle miljø, sociale arrangementer og menneskelig bevidsthed*. Det naturlige miljø dækker over de elementer vi tilskriver naturen som lys, varme, luft, vand og flora og fauna mv. I det kulturelle miljø, hvoraf vi forstår det menneskeskabte, dækkes over materielle goder, bygninger maskiner og teknologi mv. Vores sociale arrangementer indeholder vores familier, venner institutioner og vores økonomi. Og vores bevidsthed indeholder vores viden, vores tro, forståelse og vores traditioner. Vores mentale helse afhænger da af vores trivsel i disse sammenflettet miljøer som udgør vores liv og hverdag. Townsend og Weerasuriya (2010, s. 96) påpeger videre at fysisk aktivitet er vel anerkendt præventivt middel stress styret af en misharmonisk hverdag. Townsend angiver at bevægelse og natur i dag er anerkendt som antidepressiv, igennem positiv påvirkning på humøret. For at genopbygge vores fokus, øge vores positive følelser og glemme vores bekymringer søger vi som mennesker mod naturlige omgivelser. Vores humør påvirkes altså positivt i naturkontakten. Townsend og Weerasuriya (2010, s. 85) beskriver at naturkontakten har en sindspåvirkning via naturscenens bedøvende men samtidig livgivende betydning for sindet. I Norge præsenteres helsefremmende kvaliteter i friluftsliv tidligt i Meld. St. nr. 40 (1986-1987, s. 34-35), der oplevelser i naturen kobles til en form for terapi. Hågvar mfl. (1996, s. 15) påpeger at oplevelser af nærkontakt til naturen opleves som energifornyende og skabende for bedre mental helse. Folk bliver stressede i en hektisk hverdag med styret opmærksomhed, i højt tempo og forventningspres sidder tungt i hovedet. Dette kan de spontane oplevelser igennem fysisk aktivitet i nær og fjern natur være helbredende for. De kræver ikke vores anstrengelser, men rammer os som rolige indtryk.

Artiklen "*Helsefremmende lokalsamfund – hva sier forskningen?*" af Hofstad mfl. (2016) bidrager med forståelsesapparat for hvad anlæg i lokalmiljøet har af indvirkninger som helsefremmende tiltag. Den finder at nærmiljøets tilrettelægning bidrager med en følelse af social tilhørighed. Nærmiljøets udvikling tilbyder rammer for fysisk aktivitet. Rammer som vi netop har beskrevet. Tilrettelægningen af nærmiljø viser også en stærkt sammenhæng med social aktivitet. I Dervo mfl. (2014, s. 35) viser til at friluftsliv i nærmiljøet, eller som de skriver *hverdagsfriluftslivet* og *friluftslivet* bidrager med overens stemte fund. Det som er glædende på længere ture svare også til dem som turfolket oplever ved nærfriluftslivet (Dervo mfl., 2014).

Ud over at vi forstår naturen som et sted hvor vi kan opleve, erfare og skabe os kundskab. Har vi også set at naturen er et socialt rum og et tilflugtssted for at vi kan få det bedre. Det jeg i dette afsnit vil belyse, er den udtalte og spontane oplevelse i naturen. Hågvar mfl. (1996) påpeger en række sådanne oplevelser. Oplevelser han samlet set referer til som *totaloplevelsen*. I samsvar med det fænomenologiske afsæt i dette studie er det hensigten at bruge dette som supplement i de ærlige oplevelser beskrevet af de vandrende og tolket så tæt på sandheden som muligt.

Det at opleve naturens *stilhed* og fred præsenteres som en af de positive kvaliteter ved friluftsliv. Hågvar mfl. (1996, s. 17) forklarer at stilheden er en sjældenhed i vores hverdag. Mange af os knytter denne stilhed til en ramme for opbyggende element for vores mentale helse. Faarlund (2004, s. 66) påpeger at vi kobler stilheden til oplevelser i fri natur. Oplevelsen af stilhed er en lige så naturlig ting som lugt, syn, og berøring. Altså de andre sanser. Det er når vi er i kontakt med den stilhed at vi genopliver vores tilhørighed til naturen og får tid til refleksion.

I naturen søger vi i høj grad en *frihed*. Frihed fra pligter med børn, hus, parforhold samt vores kontinuerlige tidspres og følelse af at måtte være tilgængelige. Hågvar mfl. (1996) påpeger at vi knytter følelsen af frihed til at kunne gå i egne tanker uden en skemadikteret plan. Friheden kan imødegås alene eller i gruppe. Alene får vi tiden til de uforstyrret tanker og i gruppe får vi vendt problemer og delt oplevelser. I Myrvand (2004, s. 75) frem går det yderligere at i den aktive naturoplevelse er frihedsfølelsen i nær relation til både stilhed og afstresning.

I Myrvand (2004) fremgår det også at *eventyret* i friluftslivet er motiverende. Hågvar mfl. (1996) fortsætter, at vi drages mod spændingen og udfordringer som ligger til grund for vores udforskning af naturen.

En drivkraft som, ifølge Drivenes og Jølle (2004, s. 9), kan have afsæt i Norges positionering som en af de ledende polarforsknings nationer fra slutningen af 1800-tallet. Det antydes at opdagelses- og eventyrlysten fra Nansen og Amundsen har haft betydning for Norges nationsbygning. Dervo mfl. (2014) påpeger at friluftslivet for mange i Norge bundes i den identitetsfølelse. En følelse som afspejles i nordmændenes selvforståelse og den nationale fællesskabsfølelse. Samtidig antydes det at norsk friluftsliv bygger på to forståelser. Dervo mfl. (2014, s. 32) beskriver det ene som *veidemannskulturen* og den anden grunder i borgerskabets romantiske forestillinger. Breivik, Løvmo og Setreng (1978, s. 10) referer til disse to som *Landsbygdas friluftsliv* og *byens friluftsliv*. Baggrundsforståelse er ens. Den første indikerer en forståelse af at naturen ansås som central i bygdesamfundene i Norge. Meningen byggede på naturen som en materiel ressource igennem bærsamling, jagt, fiskeri. I byens friluftsliv finder den romantiseret forestilling om naturens storslagenhed hjemme. I denne forståelse ligger naturens æstetiske og sanselige muligheder til grund. Det som de fleste i dag bygger deres forståelse af friluftsliv på. Hågvar mfl. (1996) skriver at eventyret er grundlæggende i mennesket og at alle vores eventyr i naturen er opdagelsesrejser, både udadtil og indadtil. Udadtil i relation til at opdage nyt terræn. Indadtil søger vi *mestringsen* i disse nye udfordrende miljøer. Om vi søger mestringsfølelsen i vores nærmiljøet eller på længere varende ture over vidda med pulk, telt, kort og kompas og ulige vejsituationer. Alle er et led i vores søgen efter en psykisk tilfredsstillelse.

Vores væren i naturen sætter også krav til vores fysiske kondition. *Kropslig* aktivitet beskriver Hågvar mfl. (1996, s. 20) som afgørende for vores oplevelse. Kroppens fysiske kapacitet er nødsaget til at være afstemt med turens beskaffenhed. Uden en tilstrækkelig evne mister vi følelsen af overskud. Horgen (2010, s. 32) påpeger at overskud er styrende for oplevelsens udbytte, som igen nært beslægtet med vores træningstilstand. I en situation uden tilstrækkelig ydeevne i værste fald kan føle på usikkerhed og dårlige valg som er tilføjer et reelt faremoment. Faarlund (2015, s. 133) kalder det *Ferd etter evne*. Den som følger rådet har muligheden for værdifulde oplevelser i natur og følelsen af mestring. En følelse beskrevet ovenover som en psykisk tilfredsstillelse.

Ved at have søgt stilhed, frihed og eventyret afstemt med vores kropslige ydeevne genstår muligheden for at søge naturens *æstetiske* oplevelser. Det tilbyder en bred variation af oplevelser som Hågvar mfl. (1996) beskriver som det æstetiske. *Livets kredsløb* igennem årstidernes skiften præsenteret i forskellige farver, former og lys i naturen. Samtidig som andre *livsformer* giver et glimt af naturens mangfoldighed. Det at *høste* fra naturen kan også skabe associationer til vores fortid som samlere og jægere. Alt sammen udgangspunktet for vores *forventningsglæde* når vi drømmer om den forestående tur. Samtidig indkapsles oplevelsen af en *historisk* kontakt til vores fortid igennem *vildmarksoplevelsen*; stien på Sørøya, eksisterede ikke spor før vi begyndte i 2017, men Sørøya er forankret mange historiske²¹ begivenheder samtidig som naturen er tilpas uberørt til at bidrage med en følelse af at vandre i uberørt natur.

---

²¹ Bl.a. rollen under anden verdenskrig, de geologiske fund gjort af 11.000 år gamle bosætninger og rensdyrnæringen som i dag stadig findes på øen.

3 Videnskabsteori og metode

I kapitel 3 præsenteres *Videnskabsteoretiske betragtninger* som beskriver studiets art. Afsnittet inkluderer en uddybning af fortolkningsmæssige perspektiver tilhørende fænomenologien og hermeneutikken. I afsnit 3.2 *Samtaler på fjeldet* præsenteres det kvalitative interview. I afsnit 3.3 *Observationer i feltet* præsenteres feltobservationsstudiet. De to sidstnævnte afsnit gennemgår den praktiske forståelse af metoden, udvalget af interviewpersoner og feltstudie deltagere samt udførelsen. I afsnit 3.4 *Hyttebøgernes anekdoter* opridses rammerne for dokumentanalysen. Afslutningsvis gennemgås; analysearbejdets opsæt fælles for alle metoder, afsnit 3.5 *Tematisering – transskribering og kategorisering*. *Etiske overvejelser* præsenteres i afsnit 3.6. *Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet*, i afsnit 3.7, her uddybes refleksioner og tanker i relation til egen forhåndskundskab. Sidste afsnit, 3.8 *Kvalitetssikring og overførbarhed*, beskriver hvordan gyldighed og pålideligheden etableres.

3.1 Videnskabsteoretiske betragtninger

Hvordan studerer vi virkeligheden for at producere kundskab? Med udtrykket epistemologi, beskrives erkendelsesteori som omhandler de redskaber som tages i brug for at etablere kundskab i praksis. Vi stiller, ifølge Aakvaag (2008, s. 25), os selv spørgsmål om hvad vi kan vide og hvordan vi kan vide det.

Studiet har et kvalitativt design, hvilket, ifølge Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 21); og Silverman (2015, s. 4), betyder at den data som søges bedst beskrevet med ord og ikke tal. Det kvalitative perspektiv lader forskeren, ifølge Gelo, Braakmann og Benetka (2008); og Madsbu og Pedersen (2011, s. 20) forstå sit forskningsfelt igennem fortolkning, og ikke ved repeteret observation. Da forskningsspørgsmålet søger analytiske beskrivelser og meningsfortolkning understøttes valget af det kvalitative grundperspektiv. Kvalitativ forskning vægtlægger nære relationer mellem de som studeres og forskeren, særligt igennem interview og observation (Thagaard, 2013, s. 11). Midlet blev derfor at udføre interview og observation for at få vandrendes perception af forskellige fænomener. I tillæg er der udført dokumentanalyse og hensigten var at understøtte de to primære dataindsamlingsmetoder og samtidig belyse forskningsspørgsmålet i et historisk perspektiv.

Studiets kvalitative design beror på et empirisk grundlag, hvilket ifølge Gilje og Grimen (2013, s. 17) gør metoden erfaringsbaseret. Strategien har videre afsæt i en fænomenologisk analyse og meningsfortolkning samt hermeneutiske fortolkningsprincipper. Hovedsageligt styres studiets kundskabsproduktion af Maurice Merleau-Pontys kropsfænomenologi. Merleau-Ponty (1945/2009, s. X) påpeger at målet med fænomenologien, er forsøget på umiddelbare beskrivelser af oplevelser som de er. Forskningsspørgsmålet i dette studie søger betydningen af deltagernes oplevelser af stien på Sørøya. Hos Merleau-Ponty (1945/2009, s. XI) står menneskets *perception* helt centralt.

For at forstå betydningen af de vandrendes oplevelser fremhæver Langdridge (2007) nødvendigheden af fortolkende traditioner. Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 154) påpeger at hermeneutikken er en fortolkende videnskab. Næss (1974) præsenterer hermeneutik som læren om forståelse. Med hermeneutikken som redskab bliver det mulig at: ”*forstå helheten ut fra dens deler og delerne ut fra helheten*” (Næss, 1974, s. 102). Med hermeneutikken som redskab forstod jeg min forforståelse i lyset af ny kundskab tilegnet igennem forskningsprocessen. Det præsenterede sig som et cirkulært bevægelsesmønster mellem den forståelse jeg tilegnede mig igennem litteratur og tidligere forskning og forforståelsen. Fangen (2010, s. 47) citerer Martin Heidegger som kalder metoden den *hermeneutiske cirkel*. Med hermeneutikken søgtes forståelse igennem fortolkning. Konkret anvendes den fortolkende tradition til at forstå, hvilken betydning oplevelserne fra stien har for interviewpersonerne og de vandrende i feltstudiet.

Hermeneutisk fænomenologi fremstår, præsenteret af Flood (2010), som velegnet til at få frem betydningen med de vandrendes oplevelser. Bischoff (2012) anvender fremgangsmetoden i sin afhandling. Bischoff støtter sig på Langdridge (2007), som påpeger at metoden vægtlægger den interpreterende proces i forskningen. Processen medfører efter interview og observation, en transskribering og genlæsning af de vandrendes oplevelser. Efterfulgt af en tematisk analyse af empiri. Tematiseringen præsenteres i afsnit 3.5 *Tematisering – transskribering og kategorisering* og er et redskab for at forstå de vandrendes oplevelser. Sidenhen meningsfortolkes disse oplevelser i fænomenologiens termer.

3.1.1 Kritik refleksion over kundskabens forudsætninger

Kvalitativ forskning, fænomenologi og hermeneutik bifaldes ikke kun, men møder også modstand i sine standpunkter. I dette afsnit opridses et udvalg af kritiske punkter op i relation til valg af grundperspektiv og syn på stien.

En af den kvalitative forsknings faldgruber relaterer til sætningen ”*søg og du skal finde*”.

Kritikken påtaler ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017) at de som bruger metoden vil have en tendens til at finde data som bekræfter deres forventninger. Det er enten det gælder teoretiske påstande, som f.eks. i dette studie i interviews, i feltstudiet eller dokumentanalysen.

Kvalitative studier udfordres i forhold legitimiteten af den udførte forskning.

I forhold til gyldigheden af kvalitative data kan deltager tolkninger, ifølge Fangen (2010, s. 238), byde på vanskeligheder. Det er muligt at de vandrende i dette studie vil kunne kende sig igen, men kan stille sig uenige i tolkninger, i det omfang det udstiller uønsket holdninger. En anden udfordring kan belyses fra en epistemologisk validering. Igennem en fænomenologisk tilgang søges de vandrendes syn på verden fra deres perspektiv og i det hermeneutiske er det søgt at afdække flest mulige perspektiver på disse oplevelser for at tolke betydning. Havde studiet søgt en diskursiv forståelse, havde målet ikke været hvad de oplever og hvordan, men, ifølge Kvale og Brinkmann (2018, s. 185), hvad de siger og hvordan det siges. Det havde ikke været oplevelsen af verden fra et aktørperspektiv, men konstruktionen af verden igennem tekst og tale fra et strukturperspektiv.

Fænomenologien kritiseres også indefra. Ophavsmanden til fænomenologien, Edmund Husserl, fokuserede, ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 82); Kvale og Brinkmann (2018, s. 47), på bevidstheden og oplevelsen. Maurice Merleau-Ponty fokuserede på det eksistensfilosofiske udgangspunkt med bevidstheden. Han mente kroppens væren i verden er udgangspunktet for bevidstheden og drejer fænomenologien i en kropslig eksistentiel retning. Merleau-Ponty mente at beskrivelser skulle præsenteres så fortolkningsfrit. Merleau-Ponty accepterede hermeneutikkens eksistens. Vores væren i verden gør at vi må fortolke den, hvilket også er gældende for forskeren. Derfor kan vi ikke afskåret fra alt andet levere rene beskrivelser af oplevelser (Järvinen & Mik-Meyer, 2017).

Hermeneutikkens fokus på fortolkning giver den væsentlige lighedstræk med fænomenologien. Fænomenologiens fokus er på at belyse de rene oplevelser, hvorimod hermeneutikken tilsigter at fortolke disse oplevelser til meningsdannelse (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 154).

Kritikken af det valgte grundperspektiv må accepteres, men samtidig ikke blive stående som styrende i det videre metodiske arbejde. Den kvalitative forskning og fænomenologiens egenskaber giver redskaber til at forklare fænomener i et hverdagsprog. Der skabes udgangspunkt for at forstå kompleksiteten af menneskers subjektive oplevelser, igennem det kropslige, oplevelsesmæssige og relationelle forhold til naturen. Igennem at veksling mellem dele og helhed, den *hermeneutiske cirkel*, analyseres empiri og betydningen af de vandrendes oplevelser løftes frem.

3.2 Samtaler på fjeldet

Hensigten med dette studie var ikke at frembringe data som kunne generaliseres. Målet var i tråd med Ryen (2012); og Thagaard (2013) at skabe dybe og autentiske beskrivelser af handlinger og hændelser hos de interviewede på Sørøya. Begrebsanvendelsen spiller en rolle i forhold til at forstå sig på forholdet mellem interviewer og de fire interviewpersoner. En bred samling af beskrivelser finder plads, men bærer ofte præg af hierarkisk niveauforskel mellem den som interviewer og den som bliver interviewet (Kvale & Brinkmann, 2018; og Ryen, 2012; og Thagaard, 2013). Da ønsket var at forskningen skulle afspejle en konstruktivistisk tilgang, hvor resultatet skabes set i lyset af samarbejdet mellem forsker/interviewer og den interviewede valgt jeg at referere til de interviewede som *interviewpersoner* i metoden (Kvale & Brinkmann, 2018; og Thagaard, 2013). I resten af studiet går interviewpersonerne igen under *de vandrende*.

I dette studie søges kundskab om hvilken betydning oplevelser fra stien har for de vandrende. Kundskaben skabes igennem et tredelt metodisk opsæt. Det kvalitative interview kan tage flere former, men studien tager udgangspunkt i det Tjora (2017, s. 113) kalder det semistruktureret- eller dybdeinterview. Målet var at skabe en åben arena med interviewpersonerne, hvor temaer som sti, oplevelse og natur stod i centrum. Interviewet tog afsæt i en interviewguide med formål at inspirere interviewer til dybdegående spørgsmål om interviewpersonens oplevelser og disses betydninger (Thagaard, 2013). Den åbne arena og muligheden for åben samtale, med afsæt i fastsatte tematisering muliggør at interviewpersonerne også kan bibringe forskningen med vigtige punkter som var uforudsete.

Det er vigtigt som Kvale og Brinkmann (2018) fremhæver, at det er interviewpersonernes oplevelse af verden som er kilden til empirien. De vandrendes oplevelser af verden beskriver Merleau-Ponty som:

”Jeg er ikke et resultat eller en sammenfletning af de mangfoldige årsagsforbindelser der bestemmer min krop eller »psyke«, [...]. Alt hvad jeg ved om verden, også fra videnskaben, ved jeg ud fra mit eget synspunkt eller ud fra en oplevelse af verden, [...] jeg er den absolutte kilde” (Merleau-Ponty, 1945/2009, s. IX).

Det er forskeren, der har fortolket og skabt mening af interviewpersonernes oplevelser (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 47).

Strukturen i interviews defineres af flere forskere som semistruktureret (Ryen, 2012, s. 99; Tjora, 2017, s. 114). Igennem det opstillede hovedspørgsmål var meningen at få tilgang til de interviewedes oplevelser og igennem opfølgende spørgsmål var det hensigten at få dybde i deres refleksioner og meninger (Tjora, 2017). Hovedspørgsmålene var fokuseret på særligt interviewpersonernes oplevelser i relation til deres tur. Da studiet har et fænomenologisk afsæt, var det i udgangspunktet ikke muligt at have det Kvale og Brinkmann (2018, s. 48) beskriver som et for stramt styret struktur i interviewguiden. Det var en prioritet at tillade rum for at interviewpersonerne kunne gøre sine egne oplevelser eksplicitte fordi det ville give tilgang til disse menneskers grundlæggende oplevelser i- og af verden (Kvale & Brinkmann, 2018).

Det var væsentligt for vidensproduktionen at spørgsmålene til interviewpersonerne søgte at belyse flest mulige perspektiver i forhold til forskningsspørgsmålet. Dette for at producere det Kvale og Brinkmann (2018, s. 112) kalder *tykke beskrivelser*. Kvale og Brinkmann forklarer at tykke beskrivelser er en *praktisk klogskab*, som relaterer til produktion af kundskab ved at *”se og beskrive hændelser i deres verdiladede sammenhænger og dømme deretter”* (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 101). Sideløbende var den gode interpersonelle relation mellem forskeren og interviewpersonerne et mål. Dette blev opnået via dialogbaseret samtale og ved at udvise professionalisme i alle kontakter med interviewpersonen. Også før og efter interview.

Efterhånden som interviews blev gennemført, blev der skabt en grovsortering i interviewpersonernes oplevelser overordnet samt indledende tematiseringer. Formålet var at være bedre forberedt til at stille relevante spørgsmål til interviewpersonerne. Forståelsen udviklede sig for hvert interview. Det svarer, ifølge Kvale og Brinkmann (2018, s. 237), til hermeneutikkens grundprincipper, hvor delene tolkes i lyset af helheden og helheden igen tolkes i lyset af delene .

I afsnittet videre uddybes selve udvælgelsen af interviewpersoner. Efterfølgende præsenterer jeg udførelsen af interview i praksis. Herefter vil jeg i dette afsnit om det kvalitative forskningsinterview tage op udvælgelsen og udførelsen af interviews.

3.2.1 Firløveret – de interviewede

Firløveret er betegnelsen for de fire interviewpersoner som stillet sig til rådighed for studiet. De er svaret på *hvem* som har bidraget til den samlede empiri. Det var målet at udføre fire interviews. Teorien pointerer at der bør tilrettelægges for omfangsrige og dybdegående analyser, hvorfor udvalgets størrelse ikke bør være for stort i forhold til tilgængelige ressourcer (Ryen, 2012, s. 92-93; og Thagaard, 2013, s. 65). I samsvar med Bischoff (2012) sigtede jeg efter folk som var kapable til at udtrykke deres oplevelser, følelser omkring oplevelser i naturen og ikke mindst naturen af selv.

For at deltage som interviewperson i studiet måtte ét hoved kriterie være opfyldt. Kriteriet var:

Alle informanter må have vandret på stien

Da studiets fokus er betydningen af de vandrendes oplevelser fra stien, så fremstod det essentielt at interviewpersonerne havde gået der. Opfyldelsen af dette kriterie er, ifølge Thagaard (2013, s. 60), en ønsket kvalitet eller egenskab ved interviewpersonen i forhold til forskningsspørgsmålet. For at nå ud til potentielle interviewpersoner var flere strategier i spil; mail invitationer til turaktører, opsætning af informationsnotat om studiet på turrelevante knudepunkter i Joker butikken i Sørvær syd på Sørøya, samt på kajen i Akkarfjord nord på øen, forberedte et længerevarende ophold på stien for at møde mennesker og gjorde brug af *sneboldmetoden* som, ifølge Ryen (2012, s. 90), er en aktivering af bekendtskaber og nøglepersoner for at erhverve interviewpersoner. Målet var at få tilgang til det Thagaard (2013) kalder for et strategisk udvalg i forhold til forskningsspørgsmålet med en fremgangsmetode baseret på tilgængeligheden af vandrere på stien.

For at kortlægge det mest hensynsmæssige tidspunkt for ophold på Sørøya i forbindelse med interview var særligt tre bekendte afgørende med deres viden om turismen på Sørøya; Rune Waaler²², Tom-Eirik Ness og Eva Danielsen Husby. Med udgangspunkt i sparring med disse, kunne dataindsamlingen påbegyndes på Sørøya den 19. juli. Tidsperspektivet var vanskeligt at sætte slutdato for, så jeg forudså at være der til de fire interviews var gennemført.

Bergans arrangerede turen ”Sørøya på langs – Et sommereventyr i nord” (Bergans of Norway, 2018). Turen blev fundet via Google. Turdeltagerne og deres mulighed for at stille op til interview kunne bidrage med empiri. Tidspunktet for turen var ifølge Fjellboms (2018) fastsat til 16 til 23 juli 2019. Trods ubesvaret e-mails til Bergans Adventures²³ så lykkes det min turkammerat og arbejdskollega at opspore guiden for turen lokalt da vi var i Sørvær. Efter at have læst informationsnotatet til studiet indvilligede guiden i deltagelse.

I forbindelse med det længere planlagte ophold i Sørvær blev yderligere to interviewpersoner fundet. De havde krydset øen som følge af en længere planlagt tur. Ingen af disse var lokalt kendt fra før. Det sidste interview kom i stand som følge af bekendtskabet med ordføreren i Hasvik Kommune, Eva Husby. Eva formidlede kontakt til en lokal som indvilligede i interview.

Fra ankomsten på Sørøya den 19. juli gik et par dage med praktiske forberedelser i form af kontakt til kendte på øen og planlægning af egen tur over stien. Det var ønsket, men ikke til at forudse, at de fire interviews blev udført i relation til arrangementet Sørøyasommer 2019. Dette arrangement varede fra 19. juli til 7. august (Antonsen, 2019). Under arrangementet blev på tre dage, fra mandag d. 22. juli til onsdag d. 24. juli, afholdt fire interview.

3.2.2 Pilottest

Kvale og Brinkmann (2018); Thagaard (2013); Tjora (2017) påpeger at forskeren i de kvalitative studier er centrum i indsamling af data. Det understøttes af Thomas, Nelson og Silverman (2015) som pointerer vigtigheden af øvelse: ”... *but ultimately the only way to become competent is through hands-on experience. [...] ... pilot work is essential, and field work experience in a setting similar to that of the proposed study is recommended.*” (Thomas mfl., 2015, s. 373)

---

²² Rune Waaler, arbejdsleder Sørøya på langs projektet – Tom-Eirik Ness, Miljøværnansvarlig Hammerfest kommune – Eva Danielsen Husby, ordfører Hasvik Kommune.

²³ Pr. dags dato 19. december 2019 er linket til Bergans Adventure og turen på Sørøya ikke længere aktivt. Linket fungerede som: <https://bergansadventures.no/turer/soroya/>

Hermed opridses vigtigheden af at finpudse sine kundskaber inden for den valgte fremgangsmetode. For at imødekomme dette citat blev der arrangeret faglige møder med studie kollegaer og kollegaer fra stiprojektet på Sørøya. Formålet var at diskutere temaer som inspiration til interview guiden. En række af de temaer som kom frem præsenteres var; *sjælefred (Ro i sindet), naturoplevelsen (sanser), det som du ikke tænker på, vejret (godt/dårligt), ro til at fuldføre tanker, værdier knyttet til natur, selvstændighed (mestring), refleksivitet (filosofi) og formål med tur.*

Efter en udvælgelse af temaer udførtes, hvad Thagaard (2013, s. 100) refererer til som et prøveinterview. Prøveinterviewet, havde fokus på opfølgende og dybdegående spørgsmål og på tidsperspektivet i selve interviewet. Sigtet var 60 minutter, fordelt på 2 gange 30 minutter i praksis. Selve test interviewet blev udført i felt på Sørøya. Hermed blev lyd kvaliteten testet på båndoptager. Vejret den pågældende dag var blæst og regn, hvilket skabte lidt rusk i teltdugen, men det viste sig ikke at være ødelæggende for lyd kvaliteten. Samtidig blev det fastslået, at det var vigtigt at have fuldt åbenhed overfor interviewpersonens synspunkter. Samtalen viste sig hurtigt at åbne for nye uforudsigelige punkter, som stillede yderligere krav til paratheden og forberedelse. Et repertoire af standardiseret opfyldende spørgsmål blev forberedt sådan den *dybe tallerken* ikke skulle opfindes for hvert dybdegående spørgsmål fra min side.

Resultatet af de mange overvejelser mandede ud i interviewguiden²⁴, som igennem hele studiet har været basisrammen for selve interviewet i alle fire scenarier. Som interviews udfoldede sig, tilførte disse nye refleksioner, hvilke blev noteret i notesblok og medbragt til næste interview. På den måde blev interviewguiden udviklet efterhånden. Denne arbejdsproces refererer Næss (1974, s. 51) som *Forskningens spiral*. Vi gør iagttagelser af fænomener og andre observationer og disse skaber grobund for fornyet refleksion.

---

²⁴ Bilag 4

3.2.3 De kvalitative interview

Som påpeget er kundskabsproduktion et samspil mellem interviewer og den som blev interviewet. I tråd med rejsemetaforen som Kvale og Brinkmann (2018, s. 71) opstiller, rejste jeg rundt på Sørøya og deltog i samtaler med mennesker der. Med et mål om at lave dette studie og præsentere deres oplevelser deskriptivt og min meningsfortolkning.

Interviews udført i kontrolleret omgivelser, som f.eks. et veltempereret lokale, med god udluftning, borde, bløde stole, kaffe og en dertil indrettet atmosfære er én ting. Det at udføre interview på fjeldet, i et telt, i potentiel regn og blæst og andre forstyrrelser fra naturen så som kulde eller varme, fremstod i de pragmatiske overvejelser som noget helt andet. For at imødekomme disse udfordringer blev de forskellige scenarier tænkt igennem, mens jeg stadig sad på kontoret på universitetet og vurderede resultaterne af test interviewet.

Alle medbragte dokumenter var lamineret eller opbevaret i vandtætte poser sådan samtykkeerklæringer, interviewguide mv. ikke skulle gå tabt. Et ekstra telt kun til at huse interview blev opstillet for at sikre, at vind og vær ikke skulle være forstyrrende. I tillæg var en mere eller mindre lydløs gasbrænder medbragt sådan temperaturen kunne reguleres dersom havtåge og dermed kulde skulle sænke sig. Teltet var samtidig forsøgt placeret i læ for at reducere vindstøj i teltet op på taleoptaget. Det skulle sikre mindre forstyrrelse i samtale og senere transskribering. For at skabe en så neutral og rolig atmosfære var det forberedt til både kaffe, te og et stykke chokolade.

Interviewpersonerne fik en mundtlig præsentation af studiet og mig for at afmystificere omfanget af deltagelse. Dette virkede samtidig som *isbryder* mellem forsker og interviewpersonerne. Dette kalder Kvale og Brinkmann (2018) for *briefing*. Dette var en informativ samtale og en invitation til at interviewpersonen skal få afklaret eventuelle spørgsmål på forhånd. Efterfølgende fik alle udleveret samtykkeskema som også indeholder en formel invitation²⁵ til studiet. Den formelle invitation havde til hensigt at uddybe og sikre tydeliggørelse af konsekvenser for studie og deltagelse samt uddybning af beskyttelse af personlige oplysninger igennem fortrolighed og anonymisering (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 103). Denne trinvis præsentation af studiet medførte at alle fire adspurgte, i en god og hyggelig atmosfære, underskrev samtykkeerklæringen. Det var vanskeligt for interviewpersonerne at trække sig fra interviewsituation i teltet og denne svaghed anerkendes.

---

²⁵ Bilag 2 – Infoskriv - Interview

Artiklen *Understanding phenomenology*²⁶ af Flood (2010) fremlægger det kvalitative interview som velegnet metode til at løfte frem kundskab om menneskers kognitive subjektive levede oplevelser. Med inspiration af interviewguiden til Vold (2014, s. 291-293) og studiets prøveinterview blev dette studies interviewguide designet. Strukturen i interviewguiden følger en tematisering som, ifølge Kvale og Brinkmann (2018, s. 163) er interviewets *hvad* spørgsmål. Interviewguidens forløb passerer 3 faser som Tjora (2017, s. 145) kalder for; *opvarmningsspørgsmål*, *refleksionsspørgsmål* og *afrundingsspørgsmål*. Temaer blev udvalgt med udgangspunkt *det medbragte selv*²⁷. Igennem egen kundskab og turerfaring vurderede jeg at dette udgangspunkt ville tillade at opstille forskningsrelateret temaer med tilhørende subtile spørgsmål i søgen på at besvare forskningsspørgsmålet.

Den opvarmende fase af interviewet fulgte det som Kvale og Brinkmann (2018) kalder indledende spørgsmål. Spørgsmålene er overvejende faktabaserede. Med disse spørgsmål var hensigten at stille lavtærskel spørgsmål i relation til hvor, hvem og hvad som en slags kortlægning. En relativt mindre grad af refleksion fra interviewpersonens side søges her. Efterfølgende spørgsmål havde relation til at besvare forskningsspørgsmålet, og bar præg af at være refleksionsspørgsmål. Spørgsmålene var udformet åbne for, som Thagaard (2013, s. 103) beskriver, at invitere interviewpersonen til at præsentere sine oplevelser og være inviterende til en højere grad af refleksion over mening hos interviewpersonen. Var et af spørgsmålene mere forvirrende end tydelig, så blev det omformuleret. Disse spørgsmål blev fulgt op af dybdegående spørgsmål til interviewpersonernes svar for at få belyst flest mulige aspekter af det givne tema. Det var hensigten at den interviewede kunne tale frit. Det at have *is i maven* til at vente på interviewpersonens egen uddybning af svar, forklarer Tjora (2018, s. 145), kan skabe en *pinlig nok* situation for interviewpersonen og som kan lede dem til at uddybe. Kvale og Brinkmann (2018, s. 167) referer til denne situation som *taushed*. Ved at have is i maven og være tavs, søgtes en situation, hvor interviewpersonen i større grad fik tid til at reflektere og deraf mulighed for at uddybe sit svar. I så stor udstrækning som det følte tilpas for interviewperson og interviewer.

---

²⁶ Præsenteret i kapitel 2 *Stiens kundskabsfelt*

²⁷ Præsenteret i afsnit 3.7 *Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet*

Spørgsmålene i den afsluttende fase havde til formål at lande interviewet tilbage til en normaliseret samtale. Fokus blev flyttet fra dybde refleksioner og tænkepauser til opfølgende spørgsmål. Ifølge Tjora (2017, s. 147) muliggør dette at klarlægge interviewpersonens følelse ved deltagelse og eventuelle ting sagt som ikke var ønsket brugt i studiet. Samtidig gjorde denne afsluttende opsummering det muligt at spørge i ind til mine notater fra interviewet. Notaterne var i hovedsag observationer af interviewpersonens tydelige gestikulationer og særlige bemærkninger ved samtale om specifikke emner. Hermed blev det søgt at opfange eventuelt oversete vigtige punkter i interviewet. Ved disse spørgsmål opfangede jeg blandt andet at to af fire interviewpersoner omtalte min tavshed og is i maven som et positivt greb for at få de til at reflektere og svare på *vanskelige* spørgsmål. Også inspiration til at ændre lidt på spørgeteknikken kom frem af disse uddybende spørgsmål. Det sidste punkt i debriefingen var en kort opsummering af interviewpersonens rettigheder og øvre vilkår for studiet samt en tak for deltagelse.

3.2.4 Opfølgende interview

Efter endt dataindsamling og det indledende analysearbejde var overstået udførtes *opfølgende telefonsamtaler*. Heri blev interviewpersonen Jovsset interviewet igen i ca. 30 min. Han fik tilsendt hovedtemaerne, som viste sig på tværs af data fra både interview, feltstudiet og hyttebøgerne. Dette med yderligere uddybning af hovedtemaerne til hensigt. Dette er en måde, ifølge Kvale og Brinkmann (2018, s. 113), få mere dybde i beskrivelserne om hvert tema, og derigennem skabe større tyngde i mine beskrivelser af de vandrendes oplevelser fra stien.

Det var et mål at få opfølgende samtaler med alle mine interviewpersoner, men det viste sig realistisk at få til én uddybende samtale. Samtalen tog udgangspunkt i de hovedtemaer, som kom frem under analysearbejdet. Derfor var bredden i spørgsmål indsnævret til de fem temaer. Dybden i hvert tema blev dog udviklet, og kommentarer til de oplevelser Jovsset havde oplevet, blev noteret på papir under telefoninterview. Dette blev til ca. 4 sider uddybende notater til videre brug.

3.3 Observationer i feltet

Dette afsnit har til formål at belyse deltagende observation som dataindsamlingsmetode. Den deltagende observation placerer Ringdal (2018) blandt de to hyppigste metoder i kvalitative studier, på lige fod med det kvalitative interview og støttes af Fangen (2010) som kommenterer at metoden står helt centralt i den kvalitative forskning i samfundsvidenskabelig forskning. Observationsstudiet omkranser feltarbejdet på Sørøya. Ifølge Fangen (2010) er feltstudier en metodisk mulighed for, at indsamle empiri omhandlende menneskers verbale og nonverbale samhandling. Ringdal (2018) tilføjer at feltstudiet helt grundlæggende er baseret på at studere et fænomen i sine mest naturlige omgivelser. Metoden tager, ifølge Thagaard (2013), videre udgangspunkt i forskerens tilstedeværelse i en social kontekst, og at dette udgangspunkt fremmer forskerens forudsætning for at studerer netop den verbale og nonverbale samhandling.

I forhold til det kvalitative interview, gennemgået ovenover, så uddyber Fangen (2010), at forskeren i langt mindre grad påvirker sprogbruget og samhandling. Alligevel er Fangen (2010); og Thagaard (2013) enige om, at den interpersonelle relation mellem forsker og deltager er en nødvendighed for at forstå, hvordan den vandrende i feltstudiet forstår sit eget ståsted. Metoden gav tilgang de vandrendes følelsesliv, og beskrivelser af deres genuine oplevelser. Denne selvsamme nærhed præges af en distance. Distancen er et resultat af forskerens sin faglige titel, men også fordi jeg var fremmede i det miljø som observeres.

Ved at udføre et feltstudie var det målet at indsamle dybdegående informationer om deltagererfaringer. Ifølge Fangen (2010) relaterer informationerne sig til livet til daglig, og *ikke*-dagligdags erfaringer. Synonym til deltagende observation er feltarbejde, og det er her dette studie finder sig til rette. Feltarbejde er en metodisk forståelse for at være i felt, blandt deltagere og i situationer som disse finder naturlige. Det forstås heraf af Fangen (2010, s. 12), at *deltagende observation* siger mere om forskerens praktiske tilnærmelse til indsamling af empiri. Feltstudiets deltagere refereres til som deltagere i metoden, men resten af studiet går de som interviewpersonerne under fællesbetegnelsen de vandrende.

Studiet er tilrettelagt således at interview fandt sted før feltstudiet. Beslutningen beror på en række faglige og pragmatiske overvejelser. I forhold til de faglige overvejelser var forskerrelateret forhåndskundskab i centrum. Artiklerne præsenteret i kapitlet 2 *Stiens kundskabsfelt*, egne refleksioner i afsnit 3.7 *Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet* og afsnit 3.2.2 *Pilottest* repræsenterede den samlet forsker forhåndskundskab. Det at have

kendskab til andre studier inden for dette felt, i en kombination med egen viden, fremstod som et udfyldende for at påbegynde feltarbejdet direkte.

Vurderingen om at udføre interviews først relaterer til overvejelserne om at teste sit materiale før man giver sig i kast med den praktiske udførsel. I afsnit 3.2.2. *Pilottest* præsenteres flere samtaler med kollegaer angående tematikker for interviewguide og et prøveinterview. Da det ikke var praktisk muligt at udføre et *test*-feltstudie, bliver interviews her præsenteret som pilottest forud for feltstudiet.

Det indledende tematiseringsarbejde efter interviews præsenterede det videre arbejde for et sæt hovedtemaer, som feltarbejdet tog udgangspunkt i. De fem hovedtemaer viste sig som; *vejret, træning eller tur, sansemæssig oplevelse, kundskab og det sociale aspekt*. Disse temaer skabte overblik for arbejdet i felt og gav en rettesnor for *hvad* jeg skulle være særligt opmærksom på. Samtidig var det vigtigt ikke at blive forblændet af disse temaer og derved overse videre relevante signaler i form af verbal og nonverbal kommunikation

Den praktiske udførsel og andre pragmatiske overvejelser følger i afsnit 3.3.1. *Guidegruppen på tur* og afsnit 3.3.2. *Transparens – ikke ulv i forklæder*.

3.3.1 Guidegruppen på tur

Sørøya var fastlagt som studiets geografiske sted, med mål om at få adgang til én gruppe som sigtet mod at vandre på stien brugte jeg igen mine kontakter i relation til stiprojektet for at få snebolden til at rulle (Ryen, 2012). Fangen (2010, s. 66) referer til *portvagten* som en person, med myndighed der kan sikre adgang til felten. Igennem kontakter til Sørøya projektet blev der etableret kontakt med Lise Ottem²⁸, indehaver af Altaturer og dette studies portvagt.

Ifølge hjemmesiden til Altaturer (2012) præsenteres selskabet som et forfatterskab af bogen af samme navn med 88 unikke ture i Alta kommune. Samtidig præsenteres Altaturer (2017) som et lokalt rejseselskab i Alta, Finnmark. Turer eksisterer som skræddersyet og som standardiseret. Feltarbejdet tog udgangspunkt i deltagelse på en standardiseret tur på *Fyrvokterveien til Tarhalsen* på Sørøya fra 23 til 25 august 2019. Processen med at få etableret kontakt med Altaturer og få i stand et samarbejde betegner Fangen (2010) som *selektivt*. Betegnelsen dækker over det forudgående kortlægningsarbejde i relation til at svare på en række spørgsmål om hvem, hvad, hvordan.

---

²⁸ Personlig kontakt pr. 3 maj 2019. Godkendt at blive nævnt i studiet 28 januar 2020

I forhold til gruppen, de *hvem*? Som skulle deltage på turen var her tale om en gruppe af kvinder i alderen fra 30 til 60 år. Alle de vandrende havde boplad i Troms- og Finnmark Fylke²⁹. Turerfaringsniveauet kategoriseres fra lidt erfaring til middel erfaring med tur. Variationen af ture som de har været på tidligere spænder fra kun vandring på sti til kun vandring uden for sti. Samme er gældende for vandring med guide, nogen har aldrig vandret med guide før, men flere har været med på flere ture. Flere af de vandrende har snescooter som på vintertid bruges til at nå enten hytte eller fiskevand. Enkelte i gruppen er uden arbejde. De var de eneste som udtrykte deres motivation for turen til Sørøya: som et middel mod en bedre helse. Hvormed det søges at bedre fysiske- og psykiske aspekter. Hovedparten af kvinderne i gruppen er i tillæg familiemødre, i samme situation jobmæssigt, kollegaer fra arbejde, bekendte fra tidligere ture eller veninder og fælles i interessen for ture.

Som nævnt i afsnit 3.2.1. *Firkløveret – de interviewede* blev Bergans Adventures adspurgt i relation til interview. I denne kontakt var også feltstudiet i tankene, men som beskrevet så blev det ikke noget af dette samarbejde. Efter at have etableret kontakten til Altaturer og fået lukket aftalen om deltagelse på tur, fremstod to væsentlige spørgsmål, *hvad?* Og *hvordan?* Dette følger i næste afsnit.

3.3.2 Transparens

Afsnittet . indleder med en beskrivelse af processen med at få kontakt til Altaturer. Praktisk set blev denne kontakt etableret relativt gnidningsløst. Under et møde med Lise Ottem, præsenterede jeg mig selv og studiet. Når et feltstudie udføres, udfordres forskerrollen væsentligt forskelligt fra det interview situationen. Metoden forudsatte tilstedeværelse blandt de vandrende på denne tur i en periode over tre dage. For at imødekomme udfordringer blev alle deltagerene indledningsvis præsenteret for denne tilstedeværelse på Hurtigbådkaia i Alta. Her blev en indledende accept af tilstedeværelsen bekræftet og gruppen kunne fortsætte rejsen mod først for Hammerfest og efterfølgende Akkarfjord på Sørøya.

---

²⁹ Nye fylker og navne i Norge pr. 1 januar 2020 (Regeringen, 2019)

For ikke at blive opfattet som en *ulv i fåreklæder*³⁰, altså en person med bedrageriske hensigter er det, ifølge Fangen (2010, s. 58), afgørende at skabe tillid i den indledende fase af arbejdet. En måde at understøtte tilliden til tilstedeværelsen og denne gruppes deltagelse var, først for, igennem præsentation af forskeren. Næst for blev studiet præsenteret, og hver enkelt fik udleveret informationsnotat³¹ med samtykkeerklæring. For at afmystificere arbejdet havde arbejdsmetoden til hensigt at være fuldstændig *transparent*. Hensigten med fuldstændig transparens var at opnå et så naturligt miljø som muligt. Fangen (2010); Tjora (2017) påpeger at manglen på transparens og forskertilstedeværelse kan skabe et kunstigt miljø, hvor de vandrende agerer anderledes end uden forskerens nærvær. Den praktiske dataindsamling foregik på notatblok og lydoptager. Begge blev præsenteret til de vandrende. Ved at være grundig i denne præsentation var det målet, at understøtte argumentet fra Tjora (2017, s. 77) om grundig information som tilnærmelsesvis minder om en *undervisningslektion*.

Hensigten med studiet og præsentationen var ikke at opnå det Fangen (2010, s. 73) referer til som *fuldstændig deltagelse*, hvor det forudsættes forskeroplevelser og følelser samkøres med de vandrendes. Målet var at afveje graden af deltagelse til et niveau som ville maksimere dataudbyttet. Det veksles mellem at være *insider* eller *outsider*, hvilket praktisk betyder at jeg var nødt til at afveje niveauet af deltagelse og observation³². Det praktiske arbejde i feltstudiet forudsætter en konstant hensyntagen til brugen af *det forskerbaseret jeg* og *det medbragte jeg*. Ved at konsultere begge i en kontinuerlig flyd, var det målet at fremstå afvejet og danne grobund for at "*forstå som en innsider, men [...] beskrive slik en outsider skjønner*" (Fangen, 2010, s. 73).

I det praktiske betød det, at notesblokken altid var let tilgængelig. Ved relevante observationer tog jeg et skridt bagud fra gruppen og noterede hændelsen i stikordsformat. På aftenen blev alle notater genlæst og udfyldt med dybere beskrivelse af samtaler og handlinger. Derved fulgtes det Fangen (2010) beskriver som en tilbagevendende proces, hvor der på nyt reflekteres over observationer for at skabe fyldighed i feltnotaterne. På forsiden af notatblokke stod de fem hovedtemaer³³. Disse fungeret som holdepunkter for forsker fokus. Ved denne støtte var det hensigten at sortere i mængden af indtryk og fastholde det Fangen (2010, s. 104) kalder relevant notatpraksis.

---

³⁰ Udsagn fra Matthæus 7:15 (1907) som oprindeligt siger: "Tag jer i agt for de falske profeter, der kommer til jer i fåreklæder, men indeni er glubske ulve".

³¹ Bilag 3: Informationsdokument - Observation

³² I afsnit 3.7 *Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet* præsenteres tre versioner af *jeget*.

³³ Præsenteret i afsnit 3.3 *Observationer i feltet*

3.4 Fortællinger i hyttebøgernes

Ifølge Bowen (2009, s. 30) yder dokumentanalyse mangeartet bidrag i kvalitative studier. Dokumenter fremhæver og belyser kontekst, skaber dybde i baggrundsforståelser og tilvejebringer muligheden for at stille nye spørgsmål. Samtidig bidrager dokumenter med større brede og dybde i den samlede empiri. Ifølge Silverman (2015) påvirkes dokumenter ikke af forskerens nærvær eller forskningsprocessen generelt. Bowen (2009) beskriver videre at dokumenter fremtræder mindre følsomme og derved er bedre egnet til at skabe tillid til materialet. Bidraget fra dokumentanalysen med til at højne tilliden til den indsamlet empiri, igennem samsvar og verifikation. Igen er dette med til at styrke baggrunden for kundskabsproduktion i dette studie.

Hyttebøgerne bibragte det samlede empiriske materiale med næsten udtømmelig kilde af skriftlige anekdoter til brug i videre analyse, da tidsspandet i dokumentgrundlaget er enormt. Thagaard (2013) påpeger *dokumentanalyse* som ret beskrivelse af metode ved at *dokument* relaterer til alle skriftlige kilder som er tilgængelige for forskeren. Fangen (2010) forklarer at denne typer beretninger kan bruges som genuin empiri. Ifølge Bowen (2009) indtræder dokumentanalysen ofte i den kvalitative analyse som en form for triangulering, hvis den anvendes som supplement til metodevalg til studie af et givet fænomen. Det argumenteres at det er forventeligt, at forskeren bibringer sin forskning med et minimum af to forskellige metodiske fremgangsmåder. Ved at øge dybden og bredden i empirigrundlaget øges konvergens, altså samsvar, og data kan verificeres (Bowen, 2009).

I forhold til dette studie fremhæves det af Bowen (2009), at i forhold til kvalitative studier er dokumentanalyse særligt velegnet som understøttende metode. Kvalitative studier beskrives som intensivt med målet om at producere dybdegående beskrivelser af enkeltstående fænomener. Her findes altså en samsvar med Kvale og Brinkmann (2018&); & Ryen (2012); & Thagaard (2013) og deres beskrivelse af det kvalitative interview³⁴.

Særligt relevant for studiet er det, ifølge Bowen (2009), at dokumenter kan kaste lys over forandringer og udvikling over tid. Et element som er passende for at læse folks beretninger i hyttebøgerne. Det er sandsynligt at finde samsvar mellem dokumenter, feltobservationer og interviews, hvilket samlet set bidrager til større grad af tillid til empirien. Dokumentanalysen fremstår da indledningsvis som et velegnet bidrag i kvalitativ forskning. Dokumenter har do sine begrænsninger. Disse belyses kort herunder.

---

³⁴ Præsenteret i afsnit 3.2 *Samtaler på fjeldet*

Bowen (2009) fremhæver at dokumenter som anvendes i forskningsøjemed, som oftest, ikke er produceret for den aktuelle forskning de indtræder i, men er produceret med et andet formål for øje. Hyttebogen er ikke skrevet med det primære formål at servere dette studies forskning med empiri. Det betyder videre at disse dokumenter i udgangspunktet ikke bidrager med tilstrækkelig mængde af detaljer i forhold til at svare på forskningsspørgsmålet. Det argumenteres også indledningsvis, at udvalgte dokumenter ikke er subjekt for forskerens påvirkning. Dette er gældende når det kommer til indholdet, men udvælgelsen er en forskerbaseret handling, og kan gøre udvalget biased. Ingen enkeltstående metode er perfekt, men Bowen (2009, s. 32) fastholder at metoden trods sine svagheder samlet set bidrager i overvejende grad i forhold til begrænsningerne.

Afsnit om udvalg af bøger og udførsel af gennemgang udelades da denne proces beror på et tilgængelighedsprincip. Studien bygger på to hyttebøger fra Tarhalshytta. Begge hyttebøger er hentet ud til fods. I tillæg til hyttebøgerne blev der indhentet besøgsstatistik fra Akkarfjord skole, som ligger i tilknytning til stien (Miljøvernrådgiver Hammerfest, personlig kommunikation, juli 202).

I det følgende afsnit *Tematisering* belyser analyseprocessen mod den meningsdannende proces som søger at få datamaterialet til at svare på forskningsspørgsmålet.

3.5 Tematisering – transskribering og kategorisering

Kvaliteten i forskningen er, ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 17), nært sammenhængende med transparens i forskningsmetoden, eksplicite refleksioner og redegørelse for valg både metodisk og analytisk. I dette afsnit følger en redegørelse for den dynamiske proces i forskningsarbejdet i relation til analysen. Dette med mål om at forstå betydningen bag de vandrendes oplevelser fra stien (Kvale & Brinkmann, 2018). Empiri er indsamlet i fire dybdeinterview, et feltstudie og fra to hyttebøger. Alle interview er transskriberet og feltnotater er nedskrevet i selvstændigt dokument. Hyttebøgerne var til disposition under hele studiets løbetid. Transskriptionerne var i overkanten af 20.000 ord og feltnotaterne fyldte over 10.000 ord. Hyttebøgerne blev ikke nedskrevet da omfanget ville være for stort.

Igennem den indledende analyse af interview, udvikledes undervejs en dybere forståelse for tematikken i dette studie. Det blev, som Thagaard (2013, s. 120) påpeger, vekslet mellem datamateriale og nye interview. Processen blev repeteret efter hvert interview. De medfølgende refleksioner over temaet, gav inspiration til nye spørgsmål at inkludere i de kommende interview. Fundene i interview fungerede som pilotprojekt for feltstudiet og inspiration til hvad som var interessant i forhold til hyttebøgerne.

Forhåndskundskab blev samtidig iscenesat for at forstå det hørte (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 71 & 195). En kodning af datamaterialet havde til formål at udtrykke meningsindholdet i enkelt sekvenser af det transskriberet materiale. Disse koder blev klassificeret efter tema og samlet i kategorier (Thagaard, 2013). Ifølge Johannessen mfl. (2018); og Kvale og Brinkmann (2018); og Thagaard (2013) forstås det at strukturering af datamaterialet igennem kodning og en kategoriseringspraksis åbner døren for at "grave" frem essensen i datamaterialet. Ved at følge kategoriseringspraksis af Johannessen mfl. (2018) skabtes struktur i datamaterialet fra interviews, feltstudie og dokumentanalysen. Kategoriseringspraksis blev inddraget som følge af Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 16) og Johannessen mfl. (2018, s. 124) som påpeger at den gode kvalitative analyse gerne støtter sig til kategorier og kategorisering.

Kodning dannet en detaljeret oversigt over datamaterialet. Oversigt over datamaterialet er, ifølge (Kvale & Brinkmann, 2018), en fordel når omfanget af materiale er stort. Alle transskriptioner er indledningsvis skrevet ind, og alle sekvenser fik en overskrift i relation til det interviewpersonens svar og den tematik som den tilhørende beskrivelse udtrykte. En lignende tilgang blev brugt feltstudiet til notater. I feltstudiet gjaldt det under notatproceduren på Sørøya, men særligt under den digitale indskrivning. Ifølge Kvale og Brinkmann (2018, s. 226) er det i denne proces hvor "*nøgleord*" eller "*memos*" knyttes til tekstsegmenter, som er kodning. Dette arbejde lettede det efterfølgende arbejde i form af en bedre oversigt. Den indledende kodning af transskriberet interviews og feltobservation lader, ifølge Silverman (2015, s. 116 og 281), materialet fra hyttebøgerne tale til forskeren i disse koder, i søgen efter indhold og mening. Den proces referer Kvale og Brinkmann (2018); Thagaard (2013) til som "*åben kodning*". Arbejde med kodning af udvalgte citater, observationer samt interessante meningsindhold belyste gentagende tematikker, som formede hovedkategorierne i analysen. Hovedkategorierne repræsenterede en gruppering af tematikker med ens egenskaber (Johannessen mfl., 2018, s. 125).

Efter en indledende grovsortering eller ”*datareduktion*” bliver det, ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017), mulig at analysere hovedkategorierne mere dybdegående. Her var hensigten at forstå den bagvedliggende sammenhængen og differentierer koderne i forskellige abstraktionsniveau. Abstraktionsniveauet som beskriver informationsmængden tilhørende hver kodning. På det lave niveau var der kodet for de vandrendes gøren, egenskaber og meninger, hvor et højere abstraktionsniveau var kodet igennem forskerens fortolkninger af de vandrendes handlinger i f.eks. feltstudiet. Thagaard (2013, s. 159) kalder processen aksial kodning. Det kaldes også kategorisering og var det praktiske udførte arbejdet for at karakterisere et tema til en given kategori. Formålet var at fremhæve fortællinger fra interviews, og handlingsmønstre og udsagn fra feltnotaterne samt at finde igen begge dele i hyttebøgerne (Järvinen & Mik-Meyer, 2017). Analysen førte til en række af gentagende tematikker, som udviklede sig til analysens hovedkategorier. For at få mening ud af interviewpersonernes citater, feltstudiet notater og hyttebøgerne blev disse tolket, ifølge Thagaard (2013, s. 198), igennem en abduktiv tilnærmelse. Forholdet rundt de vandrendes handlinger eller udsagn blev sammenholdt med forskerens forhåndskundskab.

Analyse og fortolkning præsenteres i det Fangen (2010, s. 265) kalder bekendende skrivestil. Her gengives en samtale eller samhandling med de vandrende som en historiefortælling. Efter følger en tolkning til tykke beskrivelser, ved, som Fangen (2010, s. 212) forklarer, i egne ord at sætte ord på meningen bag de vandrendes handlinger eller betydningen af deres oplevelser. Järvinen og Mik-Meyer (2017); Tjora (2017) påpeger faldgruber i datareduktionsprocessen, hvilke er tilstræbt undgået med sigte på en kodning og kategoriseringspraksis, hvor prædetermineret slutninger ikke skulle blive styrende for dataanalysen, var det målet at mindske forskerbaseret indblanding og forud konstrueret kategorier. Tjora (2017) forklarer at empiri herved får tale for sig selv. Järvinen og Mik-Meyer (2017) påpeger at *afvigende cases* ikke må ignoreres. Ved at vende tilbage til den samlede empiri var det hensigten at belyse nye usete nuancer og forståelser.

I dette samfundsvidenskabelige studie er mennesker i centrum, hvilket nødvendiggør afsnit 3.6 som behandler *Etiske overvejelser*.

3.6 Etiske overvejelser

De etiske overvejelser i studiet begrænser sig ikke til kun til selve interviewsituationen, feltstudiets noteringspraksis eller udplukket af tekster fra hyttebøgerne. De etiske overvejelser bør, ifølge Fangen (2010); og Kvale og Brinkmann (2018); og Tjora (2017), være en integreret del af hele studiet. I afsnittet følger for interview og feltstudie en gennemgang de fulgte etiske retningslinjer. Hvert afsnit har til formål at kaste lys på omfanget af etiske overvejelser i dette studie. Hyttebøgernes tekster er offentligt tilgængelige for alle. I disse tekster navne udeladt, men brugt dato anmærkning som identifikation.

3.6.1 Forsker og deltager relation

I arbejdet med at indsnævre studiet blev det søgt udvise reflekteret hensyn. Hensyn til den videnskabelige værdi af kundskaben søgt igennem forskningsspørgsmålet. Samtidig var fokus på at løfte frem betydningen af de vandrendes oplevelser og tolke deres udsagn og handlinger. Der går en demarkationslinje mellem at tilgodese forskningen og de som bidrager som interviewpersonerne eller de vandrende i feltstudiet. Det var hensigten at udfordre de vandrende i studiet på deres udsagn og handlinger for at skabe tykke beskrivelser. Samtidig var det bevidst at fastholde en dyb respekt for de mennesker som bidrog til studiet. Som konsekvens deraf, udfordrede og blev de vandrendes grænser søgt, men også respekterede også i sidste ende. Dette bidrager, ifølge Kvale og Brinkmann (2018), til en udbytterig forsker og deltager relation.

3.6.2 Invitation til deltagelse i forskningsprojektet

Alle fire interviewpersoner og alle 11 deltagere i feltstudiet blev inviteret til studiet igennem et *informationsskriv*³⁵. Dokumentet var en formel invitation til studiet. Information fulgte vejledningen fra Norsk senter for forskningsdata (NSD). Ved først en mundtlig præsentation af studiet fik alle en rammebeskrivelse for studiet og en uddybning af betydningen for den enkelte ved deltagelse.

---

³⁵ Bilag 2, Bilag 3

I gennemgangen af rammerne for studiet blev alle interviewpersoner og deltagere i feltstudiet informeret om varigheden til 15 maj 2020. De blev gjort bekendt med offentliggørelsen af studiet som en konsekvens af deltagelse. Videre fik alle et tilbud om at modtage kontaktinformationer til vejledere og personværnombud på UiT samt kontaktinformation til NSD. Alle fik også tilgang til projektdokumentationen fra NSD³⁶, som er en blåstempling af studiet gyldighed.

Det var hensigten at følge NSD vejledningen for at tilbyde bedst mulig sikring af fortrolighed og beskyttelse af persondata. Alle personsensitive informationer som navn, e-post, mobiltelefonnummer og lignende har til enhver tid befundet sig på en flytbardisk. Denne disk har været opbevaret under dobbeltlås³⁷. Ingen telefonnumre har været gemt på privattelefon, og har kun været brugt i relation til opfølgende samtaler. Registreringen er slettet fra telefonen efter kontakt. En enkelt deltager udtrykte ønsker om denne diskretion mod deltagelse. Studiet omhandler ikke sensitiv information om den enkelte i form af deres empiriske bidrag, men deres kontaktinformationer repræsenterer sensitiv information. For at efterleve kravet om tilstrækkelig anonymisering fik alle interviewpersoner pseudonymer. Al citering er rettet fra norsk til dansk for at eliminere dialekter. Talesprog er videre rettet, hvor det ikke eksplicit bidrager til forståelsen (Kvale & Brinkmann, 2018).

I forhold til positionen som forsker i dette studie fandtes ydre og indre påvirkninger. Den ydre påvirkning i form af kvalitetskrav til produktionen af videnskabelig kundskab. De indre påvirkninger forstået som etiske hensyn. For at imødekomme dette, har jeg med størst mulig integritet søgt en høj grad af transparens i arbejdet. I forhold til de ydrekrav præsenteres fund i tråd med det Kvale og Brinkmann (2018, s. 108) kalder størst mulig *nøjagtighed* og *repræsentativitet*.

I det følgende afsnit uddybes studiets refleksion over egen rolle i forskningsfeltet.

---

³⁶ Bilag 1

³⁷ 1. lås: husdøren – 2. lås: sikret boks

3.7 Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet

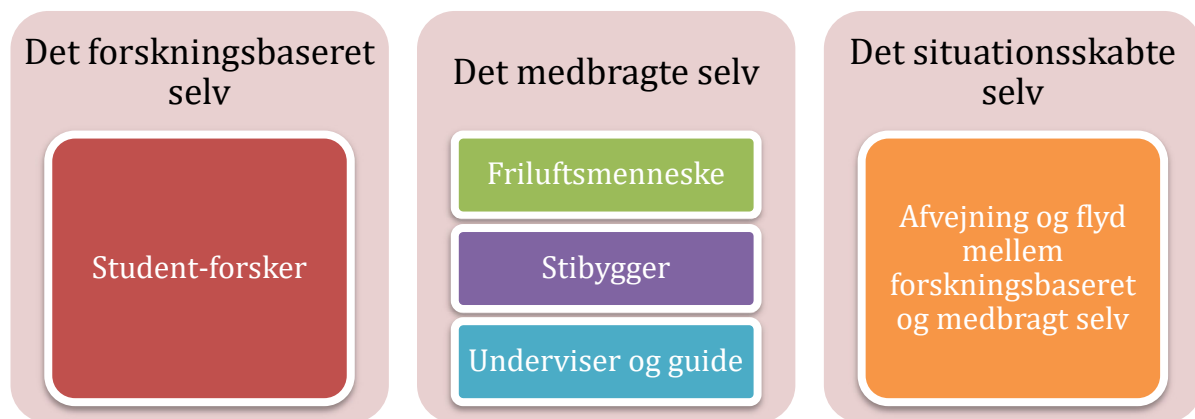
Det er vigtigt som Denzin (2017, s. 143) påpeger at være bevidst om eget engagement inden for dette forskningsfelt og forholde sig kritisk til subjektivitet og egen rolle. Det er inden for den kvalitative tolkende tradition, ifølge Denzin (2017, s. 888); Tjora (2017, s. 235), ikke muligt at være forudsætningsløs og neutral. Denzin (2017, s. 142) fremhæver at alle måder at vide noget på medfører forskellige moralske positioner. Disse positioner følger som beskrivelser af forskeren i de efterfølgende introduktioner igennem en tredelt kategorisering. I dette afsnit redegøres for egne mangeartede formelle og uformelle erfaringer og kvaliteter i relation til kundskabsproduktion inden for mit forskningsfelt.

Reinharz (1997) fremlægger at metodelitteratur vægtlægger vigtigheden af *forskerrollen*, men samtidig negligerer andre kvaliteter ved *selvet*. Forskerrollen nævnes af flere forskere som vigtig i forhold til tilgangen til forskningsfeltets- og de vandrendes verden (og Fangen, 2010; Thagaard, 2013). Reinharz (1997) foreslår derimod at forskerrollen bare er én af kvaliteterne ved forskerens selv og at denne rolle ikke nødvendigvis fremstår som det mest essentielle kvalitet ved min person. Det er muligt at det er andre kvaliteter ved mit selv, som gav tilgang til forskningsfeltet og de vandrende deri. For at få overblik over relevante aspekter ved mit selv tilbyder Reinharz (1997) en tredelt kategorisering af selvet. Denne kategorisering opfanger det mangeartede kvaliteter i selvet og viser at de er tilgængelige for forskningen. De tre kategorier er; *det forskningsbaserede jeg*, *det medbragte jeg* og *det situationsskabte jeg*. Det forskningsbaserede jeg dækker over selvet som forsker. Det medbragte jeg dækker over selvet i historisk, socialt og personligt perspektiv. Det situationsskabte jeg er produktet af de to andre *selv* i en afvejning (Reinharz, 1997). Denzin (2017, s. 143) beskriver at afvejningen, i det situationsskabte selv, sker i en flydende overgang indad mellem de forskellige sider af selvet. Ifølge Reinharz (1997, s. 3) muliggøre forskellige versioner og kvaliteter af *selvet* forskning. Dette sker igennem en "tilpasning af personlige færdigheder" sådan man som forsker bydes inden for (Fangen, 2010). I dette studie identificeres fem forskellige *selv* i relation til kundskabsproduktionen; *student-forsker*, *friluftsmennesket*, *stibyggeren*, *underviseren* og *guiden*. Studiet følger tanken til Reinharz (1997, s. 3) om forskellige kvaliteter ved *selvet* snarere end at følge retorikken om forskellige roller. Hensigten er at nedbryde den stringente og formelle distance imellem den som forsker og de som forskes på. Først ved at nedbryde denne barriere reduceres et jeg/de forhold til *vi* igennem en afdramatisering af forskningen. Forskellige versioner af mit *selv* betragter Sørøya med et bredt spekter af nysgerrighed og lyst til at besvare forskningsspørgsmålet. Nysgerrighed som,

ifølge Everett og Furseth (2008), er medskabende for dybdegående indsigt i kundskabsfeltet. Flere forskere fremhæver at forskningsarbejdet bør præges af denne position og engagement, da det, ifølge (King, 2018, s. 183; og Tjora, 2017, s. 235), er medskabende for kundskabsproduktionen. Derfor var det hensigten at være uddybende i beskrivelser for at klarlægge flest mulige relevante kvaliteter af mit *selv*. De forskellige positioner giver, ifølge Rafoss (2015, s. 62), muligheden for at forstå feltet indefra og udefra.

Mit *selv* i de følgende tre forskellige kategorier og de dertilhørende underkategorier.

Illustration for overblik.

I dette studie ser jeg mig selv som student-forsker under kategorien *det forskningsbaseret jeg*. Tilgangen til feltet er *deltagende* som Skjervheim (1976) forklarer med, at vi ikke kan vælge bort at være engageret eller deltage, fordi vi er *i verden* og derved er *deltagende* og *engageret*. Skjervheim skriver at:

"Om ein difor objektiverer sin omverd, dei andre og samfunnet, så stiller ein seg utanfor, samfunnet framtrer då som det for ein sjølv framande, det framande er nettopp det som ein ikkje deltek i, eller er i stand til å delta i. [...] frå deltakarsynstad er ikkje alt forhåndsbestemt, då skal ein nettopp sjølv vera med å avgjera hendingane sin gang..." (Skjervheim, 1976, s. 63)

Som deltager er ikke alt forhåndsbestemt, men selvet er medbestemmende for sine handlinger. Grønmo (2016, s. 22) forenkler det ved at vise til mennesket i samfundet som selvstændige subjekter, der kan *vælge* egne handlinger og samhandling. Det forskningsbaserede jeg, konstrueres som deltager i det udgangspunkt, at forskeren selv er en del af det samfund som studeres. I dette studie har fokus været på at forstå hvordan menneskerne, som har bidraget igennem interview og observation, forstår deres egen intentioner set i kontekst til miljøet på stien på Sørøya.

I kategorien *det medbragte jeg* placeres *friluftsmenneske, stibyggeren* og *underviseren/guiden*. Under denne kategori beskrives, formelle og uformelle kundskaber samt praktiske tilknytning til friluftslivet. Min grundlæggende kundskab og erfaring om- og i friluftsliv og natur har rødder i barndommen. Opvoksede i etableringsfasen af "*Den tredje grønne bølge*" som, ifølge Bentsen mfl. (2016, s. 38), bar præg af institutionalisering, formalisering og pædagogisering præget friluftslivet. I begyndelsen af 1990'erne gik jeg i skovbørnehave. En institutionsmodel som var under fremmarch. Eichberg og Jespersen (2001, s. 345) forklarer at den tredje grønne bølge var et opgør med 1920'ernes naturkoloniseringen og 1930'ernes sportificering. Naturkoloniseringen blev kendetegnet ved f.eks. lejrlivet, hvis hensigt var disciplinering efter militære mønstre. Sportificeringen førte til et fravalg af friluftaktivitet og et øget engagement i halaktivitet (Eichberg & Jespersen, 2001, s. 333). Igennem introduktionen af organiseret friluftsliv helt fra barnsben og op igennem skolegangen opstod en base som senere blev udvidet igennem selvorganiseret, *ikke-*institutionaliseret autodidakt erfaring inden for friluftsliv. Jeg padlede min første udenlandstur i Kano på Bolmen sjö i Sverige i 1997. Som 18-årig i 2005 vandrede jeg Bohusleden i Sverige med en kammerat. Året efter vandrede vi i gruppe Ås til Ås leden i syd Sverige. Siden da bar turene nord over på Nordlandsleden med venner og Kungsleden og Nordkarlotteden alene. Som teenager og op gennem tyveårene gik store dele af fritiden på træning af militære færdigheder med målet om at blive professionel soldat. En periode som sekundært sikret en stor grad af kundskab om ophold i naturen på alle årstider. I 2010 begyndte jeg på en merkantil uddannelse inden for friluftsudstyr og i 2014 startede jeg en Graduate uddannelse i Økonomi som tillæg. To uddannelser; hvoraf den ene bedret de praktiske friluftslivskundskaber; den anden skabte øget grad af indsigt i friluftsliv i et markedsperspektiv. Drevet af en kontinuerlige søgen efter både formel- og uformel kundskab. Det førte efter talrige ture og to uddannelser i 2016 frem til Bachelor studiet i Arktisk Friluftsliv ved UiT, Alta. I 2018 efter endt uddannelse, stod jeg igen med nye måder at forstå stiens brug og friluftsliv på. Økosofien fra Næss (1999) har skabt større dybde i forståelsen af naturtilhør. Samtidig har teorier fra værktøjskassen af Tordsson (2010, 2014) om pædagogisk praktik og friluftsliv i natur- og samfundsperspektiv optegnet hvor vidtrækkende friluftsliv er. Sluttelig i forbindelse med Bachelor opgaven blev gruppepsykologiske perspektiver og dynamikker sat i relation til friluftsliv (Svedberg, 2002). Yderligere har et fire år langt tilhørsforhold til traditionel samisk levevis, udvidet horisonten i måden at forstå, opleve og respektere naturen på. En tilknytning som stadig står stærkt i dag.

Det tredje, er rollen som stibygger på Sørøya siden sommeren 2017. Arbejdet har bidraget til arbejdet som underviser og vejleder af studenter i faget Arktisk friluftsliv, som sigter til at skabe og bedre færdigheder for både brug og ophold i natur (Norges arktiske universitet, 2019). Undervisningen af en uges varighed forgik på Sørøya; og omdrejningspunktet for undervisningen var todelt mellem traditionelt samisk naturbrug og tilrettelægning og vandring på sti. I tillæg til undervisning startede jeg i 2016 med at arbejde som guide lokalt, inden for de fleste typer af arktisk³⁸ friluftsliv. Dette har givet en relativt alsidig og omfangsrig forforståelse for det studeret felt.

Den tredje kategori, *det situerede jeg* repræsenterer de to andre kategorier præsenteret i en flydende overgang. Trods forskningens fokus på vigtigheden af at de metodiske forskrifter følges og forskerens rolle, så påpeger (Reinharz, 1997, s. 3) at de som forskes på kan have en anden opfattelse. Det situerede *jeg* er selv et vendt mod de vandrende i studiet. Det repræsenterer den afvejning og den flydende blanding som er mellem det *forskningsbaserede selv* og *det medbragte selv* som Denzin (2017, s. 143) henviser til. Ifølge Reinharz (1997) er det metodologiske essentielt for ordentlig, ryddelig og transparent forskning. Samtidig må det anerkendes at de andre *selv* har indflydelse på de vandrende og deres opfattelse af mig i felt og i interview sammenhæng. I bacheloropgaven rejste jeg problematikker rundt om individets *psykologiske felt*. Svedberg (2002, s. 39) forklarer at dette psykologiske felt er en sfære som dækker over flere individer som er gensidige afhængige. Forholdet mellem mennesker og deres adfærd reguleres af individuel personlighed og gruppens sociale livsrom³⁹. I relation til interviews og feltarbejde er det overbevisningen at mit *selvs* tilhørende kvaliteter og afskygninger har haft betydning for de interpersonelle relationer til dem de vandrende i dette studie. Trods positionen som *udefrakommende* i turgruppemiljøet og interview sammenhængen føles en overbevisning om at udgangspunktet for forforståelsen i; *det forskningsbaseret jeg* og *det medbragte jeg*, var medskabende for gruppeatmosfæren Svedberg (2002, s. 42) ligger vægt på.

---

³⁸ Hundekøring, skikøring, snesko (truger) og isfiskeri, snescooter, fatbike mv.

³⁹ Livsrom er de psykologiske erfaringer skabt af gensidige afhængigheder til andre mennesker. En erfaring vi har med os (Svedberg, 2002, s. 39)

Gilje og Grimen (2013, s. 148) forklarer at forforståelsen er centralt i fortolkningen af datamateriale. Forforståelse repræsenterer en nærhed til feltet. Med både fordele og ulemper for forskeren. Som forsker kan der ikke indtages en fuldstændig neutral position da forståelse, ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017), er betinget af tidligere erhvervet kundskab. Den relativt store grad af nærhed repræsenterede styrke og et godt fundament for indsigt og videre kundskabsproduktion. Med indsigt og forståelse for de vandrendes oplevelser og meninger, positionerede mig, som Thagaard (2013, s. 206) påpeger, til indlevelse, forståelse og tolkning af deres verden. Nærheden og forståelsen på oplevelsesperspektiver skærpede interessen og paratheden i forhold til at stille opfølgende spørgsmål. Dette argument sammensvarer med Fangen (2010, s. 47); og Kvale og Brinkmann (2018, s. 195), som påpeger at indsigt styrker evnen til bedre at udvælge relevante temaer i samtaler og observationer i feltet.

Nærhed kan være en ulempe. Kundskabsgrundlagen fra bacheloruddannelsen ved UiT, har haft en dannende indflydelse på forståelse af oplevelse og mening i- og om friluftsliv. Thagaard (2013, s. 207) antyder at der deri ligger en faldgrube som muliggør at overse sider af kundskabsfeltet som ikke svarer til denne forforståelse. Denzin (2017, s. 142) påpeger yderligere at de forskellige sider af forskerens identitet kan betyde moralske positioner med krydsende værdisæt. Dette kan være medskabende for interessekonflikter indad. Stibyggeren kan ses som både regulerende og disciplinerende, begreber fra Michel Foucault (Aakvaag, 2008). Anlæggelsen af stien skaber øget tilgængelighed igennem tilrettelægning. Michel Foucault refererer til denne regulering som Biomagt og med stien på Sørøya skabes et udgangspunkt for regulering af befolkningens helse. Med stien, disciplineres også brugerne igennem definerende af vandringens normer. Normer skabende for rammerne af; vandringens art, hvor stien er lokaliseret og med hvilket formål. Dette står i modsætning til det frie valg⁴⁰, som forskeren har i valget af forskningsfelt og det frie valg brugerne har til brug af stien.

Grønmo (2016) påpeger at en systematisk forskningsproces er vigtig og der lægges vægt på en transparens. For studiet har det den betydning, at forskningsprocessen følger en rettesnor igennem kundskabsproduktionen. Jeg anerkender, som Rafoss (2015, s. 62) påpeger, at hverken jeg eller denne forskning foregår i et vakuum. Ingen, hverken forsker eller forskningen operer upåvirket af social sammenhæng, samfundsposition eller politiske overbevisninger.

---

⁴⁰ Videre diskussion om frie valg og regulering og sociale skabte normer kunne være gjort med betragtning af politik, samfund og dydsetik (Anfinsen & Christensen, 2013). Gilje og Grimen (2013) tager op kollektivismen og individualismen og kunne have kastet lys på baggrunden for vores valg.

Hensigten var igennem at være transparent i kundskabsproduktionen at sandsynliggøre fundene igennem en faglig funderet og reflekteret forskningsproces. I det udgangspunkt redegøres det for forskningen igennem teoretiske perspektiver, metodiske overvejelser og studiets kontekst. Jeg ser ikke min position i forhold til studiet polariseret i forhold til disse udgangspunkter. Jeg anerkender dog, at forhåndkundskaben igennem mit *selv* i mange situationer præges af mangeartet, og af og til, modstridende filosofier.

Som strategi for at imødekomme betydningen af forforståelse har forskningsprocessen budt på nært samarbejdet med kollegaer og vejledere så processen ikke er forgik i et socialt vakuum (Tjora, 2018). Det tætte samarbejde med kollegaer kan have bidraget til at undgå overfortolkning af egen indvirkning, som Alvesson (2011, s. 106) påpeger, kan blive resultatet af en overbevidsthed om egen forsker rolle.

3.8 Kundskabsproduktion og overførbarhed

I dette afsnit præsenteres en vurdering af kvaliteten på studiet i sin helhed. Fangen (2010); og Kvale og Brinkmann (2018) henviser til validitet som *gyldighed*, med gyldighed i reference til valget metode og kvaliteten af det metodiske håndværk. I dette studie gennemgås årsagssammenhængen mellem metodevalget og forskningsspørgsmålets type indledningsvis. Det er i alle aspekter af studiet forsøgt at gøre alle valg eksplicitte med argumenter. Et fokus på transparens i studiet har haft til formål at skabe et højt niveau af gyldighed, som bidrager positivt til kvaliteten af dette studie. Silverman (2015, s. 91) påpeger at metodetrianguleringen og sammenfaldet i konklusioner bidrager til en styrket gyldighed.

I forhold til reliabilitet påpeger Fangen (2010, s. 250) at en uafhængig forsker umuligt kan opfatte interviews og feltobservation samstemmende med den ansvarlige forsker. Derfor referer hun til reliabiliteten som *pålidelighed*. Pålidelighed er at sandsynliggøre sine fund. For at imødekomme højt niveau af pålidelighed havde forskningsprocessen stort fokus på at fremme kontekster og skabe tykke beskrivelser i citering og observationer. I tillæg ble er der afsat et eget afsnit om egen rolle i forskningsfeltet.

Kvalitativ forskning producerer ikke data med mål om generalisering. Fangen (2010, s. 255) oversætter generalisering med *overførbarhed*. Konteksten i studiet var stien på Sørøya. Målet var at beskrive vandrendes oplevelser og disses betydninger. Overførbarhed henviser til om fundene kunne findes igen i andre situationer. Der spørges til om det er tænkeligt at fundene, fra stien *Sørøya på langs*, kan findes igen på f.eks. andre stier?

Det indledende arbejde begyndte med afhandlingen af Annette Bischoff. Ifølge Bischoff (2012, s. 144) så refererer deltageren Ida til fænomenet vejret og til sanseoplevelsen ved at gå langs kysten. Gerda som Bischoff også følger på tur referer direkte til sanseoplevelsen. Gerda siger ”*jeg hørte havet, bølgeslagene, jeg mærkede vinden, nydelige farver, forskellige lugte ud fra hvor jeg gikk*”. Bischoff (2012, s. 149) opsummerer sit arbejde med de vandrendes personlige oplevelser. Her nævnes blandt andet ”*en fysisk kropslig tilgang*” og ”*En konkret kunnskaps og forståelsesbasert tilgang*”. I fundene i dette studie⁴¹ antydes en overførbarhed til disse situationer og fund, men i konteksten af stien på Sørøya.

I dette studie fremtræder en række problemstillinger som må præsenteres for at efterleve kravene om pålidelighed. Først for er forsker positionen i indtaget af en relativt uerfaren. For det andet var det udfordrende i feltstudiet at dele opmærksomheden lige mellem alle tre grupper på fjeldet. Med op til 1-1,5 kilometers afstand var der tidspunkter, hvor jeg ikke var med en gruppe, men på vej imellem dem. Herved kan citater eller observationer være mistet.

Den største udfordring var i relation til min person under feltstudiet. I afsnit 3.6 *Etiske overvejelser* antydedes en målsætning om at søge de vandrendes grænser i forhold til at tilfredsstille kvalitetskrav til kundskabsproduktionen. Efter turen, tur-retur Tarhalsen, samledes alle de vandrende rundt langbordet på Akkarfjordsskole. Her opstod der spontant mellem de vandrende en diskussion om *Tilrettelægning* af natur. Dette var et følsomt tema, men forløb indledningsvis fint, med masser af konstruktive observationer og udtalelser. Det blev noteret, at efterhånden som samtalen skred frem, fremstod modsatrettet polariseret holdninger rundt om bordet. Et tema, reindrift, endte i en diskussion med stærke polariseret meninger for og imod. Heraf overgik samtalen til naturværn om for og imod vindmølleudbygning. En spændende debat at følge, kortvarigt. Den endte i udtryk af stærke følelser for og imod. Samtalen gled hurtigt over i følelsesmæssige perspektiver fra den enkelte. I et feltnotat står det skrevet: ”*Dette giver mig associationer til tidligere tiders historiske søslag*”. Hver side af bordet i mere eller mindre opildnet stemning søgte at skyde den anden sides argumenter ned. Det udgik også af denne diskussion at trods enkelte deltagere sad med en dyb kundskab inden for temaerne, så var den til lidt hjælp i en så følelsesladet situation. En situation jeg ikke havde forudset.

---

⁴¹ Præsenteret i kapitel 4 *Perceptioner fra stien – oplevelser og erfaringer*

Som beskrevet i afsnit 3.7 *Refleksion over egen rolle i forskningsfeltet* beror dele af egen forhåndskundskab på længerevarende tilhør til- og ophold hos en samisk familie. Dette tilhørsforhold er over tid blevet familiært, hvilket betyder en højere grad af følelsesmæssig tilknytning. Det gælder både til kulturen, natursynet og til den specifikke familie. Det at indtage en position som forsker, i en situation for deltagende observation, forudsætter ifølge Fangen (2010, s. 80) kontrol over det forudindtaget og forsker bias i holdninger. Situationen udfordrede mine personlige værdier i stor grad. For at kunne efterleve ikke at intervenere og bidrage til ændring i samhandling måtte jeg til sidst forlade lokalet.

Det er en erkendelse, at mine værktøjer til at håndtere denne situation ikke var tilstrækkelige. I denne debat, som jeg ikke var forberedt på, burde kommunikative værktøjer alligevel have været på plads. Dette med mål om at have bidraget til et bedre fælles udbytte. Til både forskningen og debatten de vandrende imellem og den enkelte deltager. Samtidig var det min opfattelse af værdierne som kom til syne, var så polariseret, at en ændring eller forståelse ikke kunne være opnået med mine ressourcer og i min position.

4 Perceptioner fra stien – oplevelser og erfaringer

I dette kapitel præsenteres den indsamlede empiri og de fund som er gjort løftet frem. Empiri som ligger frem her er resultatet af en datareduktion. Empiri er bestående af fire transskriberet interview, feltnotater fra min vandring med Altaturer og to hyttebøger fra Tarhalshytta. Resultatet blev fem hovedtemaer. I afsnit 4.1 *De handlende og de talende* præsenteres studiets vandrende. Afsnit 4.2 *Kroppene, i takt og utakt med vejret* belyser vejrets betydning for oplevelsen. Det følgende afsnit 4.3 *Rytme på stien* antyder to forskellige bevægelsesmønstre på stien og dets betydning for oplevelsen. I afsnit 4.4 *Samtaler med stien* er det de vandrendes sanseoplevelser som præsenteres. Afsnit 4.5 *Stien fra kundskabens syn* antyder hvad de vandrendes kundskab betyder for deres oplevelser på stien. Sidste afsnit 4.6 *Sociale møder på stien* belyser hvad det sociale aspekt gør ved naturoplevelsen. Hvert tema præsenteres baseret på essensen af de vandrendes udsagn. Dette fortolkes for at forstå betydningen bag de vandrendes oplevelse og besvare forskningsspørgsmålet:

Hvilken betydning har oplevelserne fra stien for de vandrende?

Først følger en kort oversigt over hovedtemaerne. Herefter følger en præsenteres de vandrende i interview, én ad gangen. Gruppen fra feltstudiet beskrives i sin helhed, men inddeles også i forskellige mindre grupper som fremstod under turen. Hyttebøgerne blev præsenteret i afsnit 3.4 *Hyttebøgernes anekdoter*.

For at forstå hvordan de vandrendes oplevelser tilskrives mening fra deres oplevelse på stien, var det vigtigt at forstå hvilke oplevelser de vandrende refererede til. Analysearbejdet udmundede, via tematisk fremstilling, i fem hovedtemaer.

Ordningen af hovedtemaer er hierarkisk styret af de vandrendes vægtlægning af temaets betydning for oplevelsen fra stien.

4.1 De handlende og de talende

Afsnittet præsenterer narrativer om studiets interviewpersoner og gruppen fra Altaturer. Præsentationen fungerer som en biografisk fortælling om den enkelte interviewperson. Alle interviewpersoner er tildelt pseudonymer. Blandt de fire interviewpersoner er tre af de⁴² tilrejsende til øen. Det samt at de befinder sig i aldersgruppen fra midten af 20'erne til slut 30'erne, adskiller dem væsentligt fra interviewperson Ole Mattis, som har boet på Sørøya hele livet og er i sine 70'ere.

Det at have haft et helt liv på Sørøya mod det at være tilrejsende for at feriere præsenterer en række dikotomiske forhold med hensyn til oplevelsen af at tage på tur i dette landskab. De som fremstår igennem min analyse forskellen mellem det familiære og det fremmede. Det familiære inkluderer det at være bosiddende på Sørøya og besidde en mangeartet lokal kundskab samt det at have vandret på øen hele livet. Det fremmede i reference til at de er tilrejsende, har mindre lokalkendskab og at de er tilrejsende første gangs besøgende. Tre interviewpersoner i kategorien *De tilrejsende* og en interviewperson under overskriften *Et liv levet i landskabet*.

Altaturer-gruppen fremstilles som én helhed, *Altaturer samlet*, og som fragmenteret i tre mindre grupper, *Alene på tur*, *Guidegruppen* og *Træningsgruppen*. Fragmenteringen af gruppen fandt sted på turen mod Tarhalsen, lørdag. Det var ikke realistisk, at hver enkel skulle tildeles særegne navne som under interview. Under diskussionen præsenteret i af snit 5.8 *Kvalitetssikring og kundskabsproduktion* opstod en om gruppering. De tre grupper fra feltstudiet præsenteres næst efter præsentationen af de fire interviewpersoner.

4.1.1 De tilrejsende vandrende

Elle vandret på Sørøya med en veninde, nord til syd. Elle blev kendt med turen i "*Kunsten å vandre*" af DNT (2018c) på en hytte i Romsdalen. Hun er turvandt fra barnsben og har vandret i fjeldet i forskellige dele af Norge. Hun siger: "*Som nordmand har man været meget på tur siden man var lille*". Mor og far har været afgørende for hendes interesse. En interesse hun har klaret at bibeholde, trods hun som teenageår ikke brugte naturen noget særligt. I dag jagter Elle *friluftspærler* og på *pauser fra livet*. Hjemme bruges naturen nogle gange i ugen som en dosis *hverdagsfriluftsliv*, hvor løbeture på sti i lokale fjeld områder har stor prioritet. En gang i året bliver det til en længerevarende telttur plus lidt sporadiske ture af og til. Det at vandre på T-mærkede stier er en vigtig ingrediens i hendes ture: "*Da er det bare ferie i*

---

⁴² Elle, Jovsset og Risten

hovedet”. Eller er førstegangsbesøgende på Sørøya, men også til hele regionen Finnmark og det at vandre på en ø beskrev hun med gejst og stort smil, trods begyndelsen var præget af en spænding i maven. Elle og jeg fik lidt i underkant af en time sammen til interview. Det var min følelse at samtalen var præget af gensidig interesse, let stemning og hyggelig atmosfære. Jovsset rejste til Sørøya alene. Planen var ikke entydigt at vandre på stien. Jovsset var som elle på sit første besøg i nord. Jovsset blev kendt med stien på hjemmesiderne til Hasvik- og Hammerfest kommune. Han friluftaktiviteter spænder fra, dagstur, weekendture og længere ture i telt gerne uden for mærket stier i jagten på fiskevand og fred. Jovsset fremhæver dog særligt turene på vintertid med ski på fødderne og pulken spændt bagpå. Han fortæller også om kajakture ved øerne i Nordnorge. I det daglige, ved siden af arbejde, prøver Jovsset at komme sig lidt ud i løbet af eftermiddagen. Det er mest i træningshenseende, men hver anden weekend i gennemsnit er det hans mål at få en overnatning i telt og ro fra byens larm. Jovsset virkede som en velreflekteret mand med masser af turerfaring og et højt kundskabsniveau i forhold til turlivet og naturen selv. Jovsset udviste en stor interesse for at bidrage til studiet og bidrog efterfølgende med opfølgende interview. Jovssets interesse skinnede igennem i interview, hvor han var uddybende og reflekteret i sine svar. Interviewet varede i overkanten af en time.

Risten var på Sørøya som fritidsaktivitet med en veninde og i arbejdshenseende. Risten arbejdede med naturbaseret rejseliv og turen bar et lille præg af det sagde hun. Risten voksede op med friluftaktiviteter. Bedstefaren var som kundskabskilden til jagt. Gerne med ture til fiskegammer og fiskevand. I dag er det elgjagten og fiskeri som særligt er betydningsfuldt. Hun har gerne med sig hun og sover i telt på disse ture. Om sommeren vandrer hun gerne 1-2 uger enten alene eller med i selskab af andre. Trods tiden er knap på vinteren fremhæves denne som fineste tid på året. Hun prøver at få til en mindre sammenhængende tur her også. Det det bedste ved at tage på tur er det at gå i egne tanker fordi det er afslappende. I interviewet med Risten fremstod hendes faglighed tydelig. Det gjorde samtalen vældig konkret. Til spørgsmål om oplevelser hun havde haft på stien, var det tydeligt, at hun før havde reflekteret over oplevelser i naturen og deres betydning. Samtalen varede lidt under en times tid.

4.1.2 Den bofaste vandrende

Ole Mattis er født og opvokset på Sørøya. I barndommen var øen livsnæringsgrundlag både til lands og til vands. Barndommen lærte ham om traditionelt næringsbrug og konservering. Mange aktiviteter blev initieret og lært videre af både bedsteforældre og forældre. Han lærte også livet i naturen på egen hånd, særligt i søgen efter socialisering. Da han rejste i udenrigsfart, kom han hjem i ferierne og var medansvarlig for bygning af gammer og hytter. De, som står igen, er i dag hans tit et mål når han vandrer på Sørøya, gerne i selskab med andre. Efter en årrække som sømand, og en periode bosat i Oslo måtte han hjem til nord. Det skyldtes at han følte sig indelukket og begrænset i bylivet. En interesse for bjergarter og mineraler styrede i en periode både levevej og hobby på Sørøya. Motivationen for tur er for Ole Mattis mangeartet, og det var ikke til at spore én egentlig årsag, andet end hans livslange tilhørsforhold til øen. Ole Mattis var en hyggelig herre som åbnede døren til sit hjem for dette interview. Det var et privilegium at sidde på terrassen og få tilgang til hans historier. Ole Mattis udtrykte stor interesse for stien og var velvillig til at svare på spørgsmål. Interviewet varede i omegnen af halvanden time.

4.1.3 Guidet gruppe

I metodekapitlet blev turgruppen groft skitseret. I dette afsnit følger en dybere iagttagelse. Guiden er indehaveren af Altaturer. Erfaringsgrundlag er fordelt mellem livslangt lokalkendskab og en erhvervsfaglig uddannelse. Erfaringerne med ture spænder fra guidet sejlads på Svalbard og ved den nordlige fastlandskyst i Lofoten. Sommer vandreture i region Finnmark på øens Seiland. Guiden udtrykket at fokus for turene er rettet mod de gode oplevelser, godt vejr og succesfølelse hos turdeltagerne.

Gruppen som skal med på tur er bestående af 11 kvinder i alderen 30 til 60 år. En deltager fra Hammerfest, resten bor i Alta. Turerfaringerne fra lidt til middel erfaring. Mest vandring på sti, men enkelte vandrer også uden for. Flest er aktive med dagsture i sommermånederne. Flere af de vandrende bruger snescooter til hytten eller fiskevand om vinteren. Naturbruget er delt på træningsarena og som frirum for tanker og familieliv: ” *Gruppen spænder fra motorist til motionist* ”.

For enkelte i gruppen er turen et middel mod en bedre mental helse, mens det for andre var en pause fra hverdagen med børn og familieliv og stresset arbejde. Samtidig var det en mulighed for at være social.

Under selve fjeldvandringen opstod tre grupper. De tre grupper blev defineret ud fra deres handlinger, hastighed og tilsyneladende oplevelser. *Alene på tur 2* vandrende, *Guidegruppen 7* vandrende og *Træningsgruppen 2* vandrende.

Alene på tur gruppen gik bagerst. Mine observationer indikerede at de helst gik for sig selv. De havde et relativt stort fokus på vejret. De var tilstedeværende i nuet og var i kontakt med både følelser og sanser i kroppen. Var repræsenteret igennem dårlig fysisk kondition, dog med variation blandt de to vandrende. Dette medførte også tydelig træthed i løbet af turen. Gruppen blev udgjort af de ældste vandrende. En vandrende med stave som følge af dårligt knæ. Jeg oplevede de vandrende som *alene på tur*. Det skyldtes at de for det meste af tiden gik for sig selv, i deres egen verden. Begge vandrende er bosiddende i Alta, med en livslang tilknytning til naturen. Fokus i naturen har været på bærsamling. I nyere tid snescooter til hytten på vinteren. Under bærsamlingen skal det noteres at de to vandrende oftest går langt fra mærkeret stier. Ingen af de to har været på Sørøya før og det er deres første guidet tur oplæg. Denne turen tjener, for begge, som et mentalt afbræk fra en presset hverdag. Ingen af de to vandrende er i fast arbejde, grundet sygdom. Til vanlig omtales ikke et videre stort brug af naturen. De referer begge til en gåtur i ny og næ, eller besøg på hytte. Deres beklædning bar præg af turbrug og var relativt tungere i forhold til de øvrige vandrerendes sko, tøj og rygsække.

Guidegruppen var den midterste gruppe. Deres hovedfokus var på guidens fortællinger. Og et særligt stort fokus på den sociale *hygge* igennem en dag fyldt med småsnak og talrige fotosessioner med henblik billeddeling på sociale medier. Gruppen havde en aldersspredning fra slut 20'erne til midt 40'erne. Guidens tilstedeværelse er skabende for denne gruppe. Gruppens motivation for tur var præget af naturoplevelse og det sociale og et afbræk fra hverdagen. Der var meget små snak, fortællinger og deling af udsigter og betragtning blomster mv. Erfaringsniveauet var spredt. En enkelt havde gået alle 88 ture i bogen *Altaturer* af Ottem (2012) og for andre var der tale om første egentlige tur. Forudsætningerne til turen var derfor godt spredte. Enkelte havde været med *Altaturer* før mens nogen ikke havde vandret med guide før.

Naturbruget var spredt mellem træning og gåture som pauser fra travle hverdage. En stor del havde hytte i region Finnmark som bruges, både vinter og sommer med familie. Bredt set har gruppen et hyppigt brug af naturen, mere end 2-3 gange i ugen. Enkelte i gruppen gjorde brug af pulsure og målte egne præstationer under træning og gåtur i fjeldet fordi: ”*det er sjovt at ligge turen ind på data og se hvor man har været på tur*”. Ingen i denne gruppe brugte naturen uden for mærkeret stier. Gruppens beklædning var tilpasset en aktiv tur. Flere i vandresko, men med en god solid rygsæk med plads til ekstratøj og mad.

Træningsgruppen var ledergruppen på alle etaper alle tre dage. Deres fokus var på selvmåling med pulsure og mobiltelefon applikationer. De målte puls og hastigheder. I pauserne var der stort fokus på sociale medier og ligeledes som guidegruppen socialsamvær. Denne gruppe af de lette valg af løberygsæk, sko og beklædning. Gruppens to vandrende var synkroniseret i deres bevægelse i landskabet. Begge som hyppige løbere, cykler Mountain Bike og den ene er svømmer, gerne i havet. Den ene i gruppen har været på tur med Altaturer før, mens det for den anden er første gang på guidet tur. Begge loggede deres tur med pulsure. Træning er et klart delmål med ture ud i naturen. Begge har medbragt egne Mountain Bikes. Ingen af de to vandrende er vandt med ture udenfor mærkeret stier. Begge har hytter som de bruger med familien, til en pause fra hverdagen. Aldersniveauet i gruppen er start 30’erne til slut 40’erne. Den fysiske kondition hos disse to vandrende var klart overlegen i forhold til resten af de vandrende.

Læsevejledning videre:

Følgende afsnit er knyttet til forskningsspørgsmålet:

Hvilken betydning har oplevelserne fra stien for de vandrende?

Det vil jeg besvare ved at undersøge hvordan de vandrende oplever de enkelte hovedtemaer på stien. Jeg undersøger empirisk hvordan de taler, handler og ellers udtrykker sig.

Afsnittene er styret af først en præsentation af de vandrendes stemme eller observationer. For hvert afsnit følger en tolkning af hvilken betydning det har haft for deres tur. Processen beror på min perception af de vandrende. Deres udtryk har jeg, som Merleau-Ponty (1945/2014, s. 367) forklarer, fortolket igennem deres kroppe som et udtryksfuldt instrument. Merleau-Ponty forklarer at ved at percipere den andens intentioner i egen krop forstå vi deres *levet erfaring* spejlet i mig. Dette samt min egen erfaring giver mig et afsæt til at tolke.

Citatformatet er kursivt. Først præsenteres feltstudiet og da interviewpersonernes udsagn. Hyttebøgernes citering markeres med (*dd.mm.åååå*). Citering er udført på dansk som følge af en oversat transskribering. Det imødekommer kravene til anonymisering.

4.2 Kroppene, i takt og utakt med vejret

I dette afsnit vil jeg se nærmere på det hvordan de vandrende i mit studie konstituerer vejret som henholdsvis godt eller dårligt. I en samtale om vejret sagde en af de vandrende tidligt i feltstudiet: ” *Når det er godt vejr, så er koppen lidt mere i takt med omgivelserne* ”. Jeg vil i dette afsnit forsøge at beskrive hvordan både feltstudiets deltagere og interviewpersonerne forholdt sig til vejret undervejs på deres tur.

I et tidligere studie af Hågvar mfl. (1996) beskrives oplevelsen af naturkræfterne som fascinerende. Det at opleve naturkræfterne er med til, at perspektivere og differentiere vores oplevelser. Ingold (2010, s. 122) skriver i sit studie at oplevelsen af vejret ligger til grund for vores humør og vores motivation. Bischoff (2012, s. 170) skriver i sit studie at den *gode* naturoplevelse er afhængig af bl.a. forventninger, fokus, forudsætninger, men også i en samspil mellem den vandrende og naturen, så som stien, *vejret*, føret og selskabet. I studiet ses det at vejret råder over kvaliteter som de vandrende tillægger en mening af positiv eller negativ karakter. Studiet vil belyse, hvorfor de vandrende overvejende tilskriver kvaliteter som regn, blæst og tåge som dårligt vejr. Samt hvorfor kvaliteter som sol, den uendelige udsigt og en let brise forstås som godt vejr.

4.2.1 Vejret som dikterende fænomen

Afsnittet åbnes med en præsentation af feltstudiets fund som illustrer en forståelse af godt og dårligt vejr. Dette vil jeg efterfølgende sammenholde med fundene fra mine interviews. Jeg vil afslutningsvis drøfte fundene og perspektivere fundene med tekster fra hyttebøgerne.

Da jeg møder gruppen på kajen i Alta, er gruppen spændt. Særligt udsigten til uvejret som raser over Østfinnmark var i folks horisont. Det var meldt at denne vejrfrent skulle indhente os i løbet af dagen. Vi talte om vejret da en af de vandrende beskriver udsigten som en: ”*humør dræber*”. Jeg svarede at vi ved jo hvor vi bor. En sætning jeg selv i de sidste fire år har hørt sagt gentagende gange i relation til vejrets luner her i Finnmark. En af de andre vandrende tilføjede at: ”*Det er godt vi er opfostret med respekt for vejret og ved det hurtigt skifter. Der er intet ved at være på tur når man er kold og våd*”. Ombord på båden mod Hammerfest fortsatte snakken om vejret mens regnen forpurrede udsigten igennem vinduerne. Særligt havtågen og faren ved at gå sig vild er tydeligt i folks bevidsthed. De taler om de to dødsulykker som har været på Sørøya i de seneste år, hvor lokale har gået sig vild mistet livet i faldulykker pga. vejret.

Vejret var fra morgenstunden prægende for stemningen i gruppen. De vandrendes humør havde fået lagt en dæmper som konsekvens af vejrmeldingen. De vandrendes største bekymring var at vejret potentielt set kunne med til at ødelægge oplevelsen, hvis de skulle blive våde og kolde. Det fik også de vandrende til at reflektere over farerne ved at være i naturen ved at referere nyhedsbilledet som Eliassen (2018); & Tomassen (2017) tegner af de to ulykker.

Den lokale guide fra Altaturer var velbekendt med vejret på Sørøya som et fænomen at tage højde for. Guiden fortalte at det ikke var hendes første tur og hun efterhånden havde tilpasset turen sådan den skulle tage højde for netop vejret undervejs. Hun havde blandt andet lagt ruten op omkring Kjøttvikvarden på turen ud og ikke på vejen hjem. En erfaring gjort med baggrund i tidligere ture hvor

”Folk ofte har været udmattet og slidte efter at have været op og ned at Fyrvokterstien til Tarhalsen. Da har de væsentligt mindre overskud til at skulle gå de mange højdemeter til Kjøttvikvarden på returen. Og udsigten derfra er værd at få med sig på denne tur, men hvis vejret samtidig vender og da bliver det i hvert fald ikke tur derop” (Guiden).

På samme måde som de vandrende taler om at have respekt for vejret, prøvede guiden at foran vejrets uforudsigelighed i sin planlægning af turen. Guiden forsøgte at udvise hensyn til de vandrendes forskellige fysiske kondition. For at sikre bedst mulige udfald på turen fulgte guiden rådene til Faarlund (2015) om *Ferd etter evne*, som groft skitseret siger at det at være i naturen bør være ledsaget af vis mængde refleksion.

Turens fysiske⁴³ krav og vejrudsigten omtalte flere af de vandrende som en udfordring. En deltager fra gruppen *Alene på tur* sagde, i en pause på cykelturen fra Akkarfjord til Gamvikgården: ” *nu mangler vi bare det lortevejr derovre kommer herover, så kører jeg sgu ned igen. Det gider jeg ikke*”. Det var ikke meget motivation at spore i udsigten til det regnen over Hammerfest. En af de andre vandrende støttede hurtigt op og sagde: ” *Vanlig vis når det er dårligt vejr, så holder jeg mig inde på hytten. Jeg hader at være ude i regnvejr*”. Jeg spurgte de vandrende om de virkelig havde tænkt sig at køre ned igen, hvortil de bare smilede og sagde at de var kommet for at gennemføre. I løbet af dagen noterede jeg i enkelte pauser at de vandrende, stoppede op, lukkede øjnene og nød solen med ansigtet vendt mod syd.

De to vandrendes holdning til vejret blev nuanceret af deres brug af humor og smil. Det herskede ikke tvivl om at regnvejret var var ligestillet med dårlige vejr for de to. Samtidig indikerede de også at nu var de afsted på tur og det skulle de gennemføre. Flere gange i løbet af dagen var vejret et tilbagevendende samtaleemne i de små pauser, men efterhånden som turen skred frem blev det mere og mere perifært for begge.

Guiden brugte forskellige værktøjer som drikkepauser, historiefortællinger eller ved at påpege naturens æstetiske udtryk ” *Det er så fint her, stop et øjeblik og nyd udsigten*” (*Guiden*). Disse tiltag fik de vandrende til at stoppe op og finde deres mobiltelefoner frem for at tage billeder, eller stimle sammen for at lytte til historierne. Ingen af de vandrende i gruppen talte om vejret under vejs på turen, med stod med ansigtet vendt mod solen i pauserne. Alle var engageret i guidens arbejde trods for at morgenen var gået med at tale om vejrvarslet som lovede regn og blæst samtidig som der lå en fysiske udfordring i de plus 1200 højde meter som skulle erobres ud over dagen.

---

⁴³ For at forstå hvordan vejret kan påvirke de vandrendes tur, er det meningsgivende at forstå det overordnet oprids af turens beskaffenhed: ” *Forvent 20 kilometer, ca. 12 kilometer vandring. Vandring plus cykling bliver 1200++ højdemeter i terrænet. Vejret; klar himmel, 12 grader; 2-4 m/s; vind fra syd. Stor sandsynlighed for regn ud over dagen og 7-8 m/s vind*”.

Guidens tilstedeværelse var af stor betydning for de vandrendes oplevelse og fokus. Til forskel fra gruppen *Alene på tur*, som havde fokus rettet mod regnen så var *Guidegruppen* fuldt optaget af guidens fortællinger. Gruppen var, fra tidlig morgen, spændt på vejrmeldingens udfald. Fra egen erfaring som guide var det tydeligt at Altaturer guidens aktivitet var styret af hendes mål om at skabe den bedst mulige oplevelse for sine deltagere. Ved at engagere de vandrende blev hun styrende for deres fokus og gav dem derigennem de fine udsigter, nydelsen af solen og historierne, frem for et fokus på muligt regnvejr.

Opfattelsen af vejret var helt anderledes hos Træningsgruppen. Da jeg slår følge med gruppen fra Kjöttvikvarden mod Tarhalsen siger en af de vandrende: ”*regn eller ikke, det har ingen betydning når jeg tager ud, for ud det må jeg*”. Den anden vandrende tilføjer at det jo selvfølgelig er sjovere med: ”*fine udsiger for så bliver oplevelsen lidt en anden*”. Samtidig som hun siger at hun også uanset om det regner, blæser eller er koldt så: ”*må jeg være ude, uanset om det er dårligt vejr. Jeg klarer ikke at løbe på løbebånd eller svømme i hal. Det giver slet ikke den samme følelse i kroppen*”. Hun forklarer at oplevelsen af at blive forpustet er en anden når man er i naturen, og hvis man må stoppe, så kan man: ”*i godt vejr stoppe og nyde de fine udsigter*”. Efter at vi havde været på fyret på Tarhalsen mødte jeg gruppen på en lille græsslette. Her faldt snakken på, hvor dejligt det var med solen, at det var sjovt at kunne se Fuglen på sydspidsen af Sørøya og de mange blomster og fuglelivet. Pulsurene var stoppet. Gruppen sad i græsset nød vejret.

Det var min forståelse at denne gruppe havde andet fokus end resten af grupperne. Om det er *dårligt vejr* eller ej udgør ikke en begrænsning for deres fysiske aktiviteter udendørs. Det står i kontrast til de to andre grupper som jeg oplevede, havde en større afstandtagen til det dårlige vejr. De vandrendes regelmæssige træningsaktivitet i alt slags vejr indikerer, at de har en anden tilgang til- og oplevelse af vejret når de er på tur. Det virkede som om de vandrende i overvejende grad oplevede denne tur som endnu et træningsoplæg, hvortil vejrets type var af sekundær betydning. Det var dog tydeligt at de forstod en forskel mellem dårligt vejr og godt vejr. Med dårligt vejr styret af regn og blæst, havde det gode vejr både havde kvaliteter i sig samtidig som det muliggjorde oplevelse af kvaliteter i naturen så som udsigten.

Da jeg interviewer Ole Mattis, sagde han kort og præcist: ”*man skal jo ikke tro det hele er rosenmaling. Regn, blæst, og havtåge kan virkelig være shit vejr*”. Jeg spurgte om han havde nogle konkrete oplevelser, hvortil han beskrev hvordan han havde siddet og gemt sig under en fjeldformation først i regn og sidenhen haft besværligheder med at finde ned af fjeldet grundet havtågen.

Han siger at det er utrolig kedeligt at være i fjeldet når vejret er sådan, fordi han som på sin tur langs stien i godt vejr oplevede hvordan: ” *stien åbner sig op, og åbner mig op for at se udsigterne, orkideerne og bare nyde de alle indtrykkene* ”. Han siger videre at alle de indtryk som det gode vejr bidrager med, alle bliver skjult i af det dårlige vejr fordi synsfeltet indsnævres og man bare går og kigger ned på stien: ” *Nej i dårligt vejr er det bare dårligt vejr* ”.

Jovsset forklarede at han havde haft dårligt vejr en enkelt dag på sin tur. I regn og blæst havde han fokus på at komme sig i teltet. Noget som var typisk for ham, han glemte at spise, glemte at klæde sig på ordentligt til vejrforholdene og trådte dermed ind i en ond spiral. Han ville bare væk fra vejret, men skabte samtidig problemer for fordi han blev sulten: ” *Det var som om hovedet skruede sig af. Det lave blodsukker og det at jeg var kold gav mig følelsen af virkelig ikke at orke mere. Det er så tungt mentalt og fysisk* ”. Jeg spurgte Jovsset hvad han følte da han kom sig i teltet, fordi det var tydeligt at oplevelsen havde været udfordrende. Da han havde fået mad og varmen i kroppen så kunne han begynde at se positivt på situationen igen. De negative følger af dårlige vejr trådte i baggrunden til fordel for: ” *følelsen af mestring over at have klare at været så udmattet, men alligevel slået lejr, hentet vand, lavet mad og fået varmen. Det var virkelig en god følelse* ”. Han forklarede hvordan i godt vejr, det føles som om oplevelserne bliver løftet op på et andet niveau: ” *ting blev mere enkle, humøret var højere og der var rum for at nyde udsigterne* ”. Det skal ikke være for varmt og gerne med lidt blæst, fordi så forvinder myggene. Dem og myggestik påpeger han har været lidt en udfordring. men når: ” *Alt spiller sammen, så forsvinder udfordringerne og så er det rigtigt turvejr* ”.

Baseret på mine egne erfaringer var forståeligt at Jovsset og Ole Mattis begge søgte ly i det dårlige vejr. Jovsset havde oplevet det dårlige vejr som en mental udfordring og havde ikke lyst til at fortsætte i regnvejret. Vejret fremstod som lammende for hans handlinger og gjorde ham ude af stand til at fokusere på andet end at komme væk og i ly. I dette altomsluttende fokus, glemte han at spise, og klæde sig varmt, hvor med jeg forstår en negativ mental spiral. Vi forstår altså at vejret er med til at definere ikke kun handlingerne, men også er dikterende for humøret og tankerne. Det ser vi gælder i dårligt vejr men også i det gode vejr.

4.2.2 Drøftelse af oplevelserne af vejret

Vi ser i studiet en overensstemmelse mellem fundene fra feltstudiet og fundene gjort igennem interview. Meget tyder på at vi definerer vejret baseret på erfaring og nuets oplevelse forstået af Illeris (2012) som kropslig deltagelse i nuet til en samtidig sansning. De vandrende tilskriver mening til de ulige kvaliteter ved vejret baseret på det Merleau-Ponty (1945/2009) kalder *sedimentær viden*. I de vandrendes bevidsthed ligger en række koblinger mellem det oplevede fænomen og den kropslige påvirkning. Regn og blæst kobles til følelsen af at være våd og kold. En sansemæssig følelse som binder sig til en mental tilstand. En deltager udtrykker regn og blæst som en: ”*Humør dræber*”. Det er nærliggende at tolke dette som essensen i de vandrendes definition af dårligt vejr. Det støttes af Engelsrud (2006) som påpeger at følelseslivet og kroppen er uadskillelig. Dårligt vejr defineres dermed af de vandrendes tidligere oplevelser, erfaring og nutid perception. Vi ser at det gode vejr defineres på lignende eksplicite vilkår. Ole Mattis og Jovsset tillægger vejret en værdiladning baseret på mulighederne for sansemæssig deltagelse. De vandrendes perception bygger på det Merleau-Ponty (1945/2009) kalder *levet erfaring*. Når de som Abram (2018) siger oplever den stille samtale med naturen som glidende bevægelser, i en synæstesi af sanser tilhørende givne vejrkvaliteter fra et mikrotærræn til et nyt, lagres oplevelserne som erfaringer. Erfaringer som reference ramme for nuets perception af vejret på stien. Samtidig forstår jeg at godt vejr også defineres baseret på fravejret af dårligt vejr som en implicit bestemmende.

Hvordan godt eller dårligt vejr påvirker de vandrende på tur fremstår styret af flere perspektiver bl.a. motivationen for tur. I gruppen *Alene på tur* omtaler begge vandrende at de under normale omstændigheder ikke tager på tur i dårligt vejr. Tilstedeværelsen på Sørøya forstår jeg bestemt af deres motivation. En motivation styret af ønsket om en pause fra en presset hverdag⁴⁴. Deres fokus var som Abram (2018) påpeger overdøvet af perceptionen af regnvejret over Hammerfest i horisonten. Guiden spillede en central rolle i *Guidegruppen*. I en situation med anspændte deltagere, grundet vejrmeldingen, var det guidens aktive handlinger som styrede for gruppens *perception*. Ved, som Merleau-Ponty (1945/2009) påpeger, at flytte de vandrendes aktive fokus rundt fra et mikrotærræn til et andet blev de inviteret til bevidst deltagelse i historier, stille samtaler med udsigter eller sociale drikkepauser. Vold (2014, s. 42) beskriver det som en *inautentisk* virkelighed, hvor guiden styrer det sociale rum og er styrende for hvad de vandrende fik se og opleve. *Træningsgruppen* gav udtryk for at være mindre fokuseret på vejret og selve

---

⁴⁴ Præsenteret i afsnit 4.2.4. *Alene på tur*. I afsnit 4.4 præsenteres naturen som arena for bedre mental helse.

oplevelsesdimensionen i forhold til resten af de vandrende. Med et primært fokus andet sted end på oplevelsen kan vi forstå de som *kropssubjekt*, som Abram (2018) påpeger, bevidst valgte at fokusere på træningen og ikke vejret. Med tolkningen af Merleau-Ponty, fra Abram (2018), forstår vi det som et bevidst valg at afbryde sanseakten ved fysisk at søge væk. Heri ligger også en implicit afvisning af sansedeltagelse og den stille samtale med stien. Det sker ved, som Merleau-Ponty (1945/2009, s. 83) udtrykker det, ikke længere at være *hos* stien, og tage del i stien oplevelser *i sig*. I hyttebøgerne fandt jeg bare et par tekster⁴⁵, fra ture i dårligt vejr, hvilket jeg tolkede som indikator for at færre bevæger sig ud på tur i dårligt vejr.

I feltstudiet fremtrådte det gode vejr på turen som mere perifært for flere. Grupperne var sparsomme med beskrivelser af vejrets betydning. Vejret forstod jeg som implicit medbestemmende for oplevelsen på stien. De vandrendes havde i det dårlige vejrs fravær, muligheden for, som Merleau-Ponty ifølge Abram (2018) siger at slippe sanserne fri i spontane oplevelser. Hermed træde ind i den stille samtale med entiteter hos stien. Oplevelsen af skyfri himmel, sol, varme, lidt vind får en medbestemmende betydning for den gode oplevelse. En forståelse Bischoff (2012) støtter i sit studie. Ole Mattis og Jovsset er mere eksplicite i deres beskrivelse. Ole Mattis beskriver hvordan hans krop åbnede sig mod naturens mange sansemæssige invitationer, hvormed han fik tilgang til mange af de positive kvaliteter ved naturen som Hågvar mfl. (1996) beskriver. Jovsset beskriver, hvordan han føler på en mental opløftelse i tråd med Townsend og Weerasuriya (2010) påpeger hvordan naturmødet kan fungere som antidepressiv og løfte vores følelse af trivsel.

Oplevelsen af det dårlige vejr, betyder altså at vandrende mister motivationen for tur, medmindre målet med turen er noget andet end selve naturoplevelsen. Som vi ser det med træningsgruppen. Det gode vejr indikerer at være mere end bare positive kvaliteter ved vejret. Det gode vejr strækker sig ind over mulighederne for oplevelse og bliver betydningsfuldt for de vandrendes oplevelse ved at åbne landskabet op. I hyttebøgerne fandt jeg hovedsageligt tekster med vejrrreferencer. Referencer nærmere de mangeartede sanseoplevelser, igennem de vandrendes gensidige møde med stiens oplevelser *i sig*.

---

⁴⁵ Jeg var igennem begge hyttebøger. Første tekst fra 23. november 2008 og nyeste 20. juli 2019.

4.3 Rytmer på stien

De som bevæger sig på stien med et formål om træning, og de som bevæger sig på stien med fokus på mental helse, her præsenteret som *Træningsrytme* og *Turrytme*. Under hovedtemaet rytme stammer, ifølge Abram (2018), fra Merleau-Pontys forståelse af den dynamik og synkroniseret harmoni som er mellem kroppen og det sansede. Her bruger vi rytmeforståelsen til at kortlægge oplevelser i bevægelse. Træningsturene er til målrettet den fysiske helse og delvis den mentale helse. Anderledes er det gældende for vandreturene. Her søger de vandrendesnaturoplevelser og bedre mental helse, med en bedret fysisk kondition som biprodukt.

4.3.1 Træningstur eller vandretur

Gruppen fra Altaturer var ganske fragmenteret og polariseret i deres brug af naturen. Fundet indikerer at der er vandrende som hovedsageligt bruger naturen til træning og andre for adspredelse fra hverdagen.

Jeg var hurtigt efterladt med de vandrende i *Alene på tur* gruppen som de bagerste. Indledningsvis på turen var det planen at indtage en observerende rolle for så efterhånden som notaterne kom på papir at være mere deltagende i samtaler. Jeg noterede en del mindre handlingssekvenser som f.eks.: ”*Kigger på en blomst*” eller: ”*De går alene, hver for sig*” samt: ”*de går i ryk og nap*” og: ”*mange! Pauser*”. Betydningen var, isoleret set, vanskelige at forstå. Men i samtalerne åbnede de vandrende op og uddybede mine notater.

Jeg spurgte den ene deltager hvorfor hun var med på turen. Hun begrundede med mental helse og deraf også hendes situation uden for arbejdsmarkedet. Hun påpegede hvordan det at gå langsomt både var en fysisk nødvendigt, men også kobled hende ud af hverdagen. En hverdag styret af stress og følelse af utilstrækkelighed. Det at gå i ryk og nap bidrog med en følelse af tilstrækkelighed.

Det var min opfattelse at turens krav til fysisk kondition pressede den vandrende til kanten. Det var dertil min oplevelse at hun ikke lod sig gå på af at være absolut bagerst. Hun gik med en rolig rytme afstemt til hendes kunnen. Ved at beskrive sin livssituation forstod jeg at hendes tur langs stien gav hende følelsen af tilstrækkelighed som hun ikke oplevede i hverdagen.

Den anden deltager havde en anden rytme med færre pauser. Hun vandrede længe med hovedet bøjet mod stien uden at hverken sige eller gøre noget. Lidt oppe i fjeldsiden begyndte hun at gå mere på kryds og tværs, til blomster, udsigter og sten. Efterhånden åbnede hun op for samtale. Vi talte om hendes motivation for at gå. Hertil svarede hun at det holdt hovedet beskæftiget. Når det ikke var vejret hun omtalte, var reflekterede hun gerne over *barndommen*. En barndom hun forklarede, var præget af ture forældre eller bedsteforældre, hvor de gik i vandkanten eller i fjeldet, og særligt sten var den store interesse. Hun uddybede at hverdagen gik med helseproblemer nært i familien og at det fjernede overskuddet: ” *Der er ikke tid og plads til at komme væk*”. Det var også derfor hun ikke var i arbejde. Hun kunne ikke efterleve det daglige forventningspres. Men stien var som et filter for det pres og deri genvandt hun en god følelse i kroppen.

Efterhånden som turen gik, trådte hun mere ud af sin hverdag. Hun var bedre afstemt til turens fysiske udfordringer og var særligt opmærksom på sten, som hun også omtalte havde en stor betydning for hende. Hendes refleksioner omkring sin barndom var en slags friplads. Turen sørgede for at hun var til stede her og nu, hvor man vandrer.

Mens jeg fulgte den bagerste gruppe, kunne jeg følge med på *Guidegruppens* handlinger. Deres rolige vandring, var styret af guiden. Jeg noterede at guiden sørgede for at: ” *Der ventes på alle, der holdes pause, der drikkes, der snakkes og der snakkes lidt mere*”. Tempoet var tilpasset de vandrende. Da vi gik ned mod Tarhalshytta var guiden nøje med at instruere de vandrende i sikkerheden. Det samme var gældende fra Tarhalshytta og ud mod fyret på Tarhalsen. Det var kun på disse strækninger gruppen ikke var samlet.

Jeg opfattede i tillæg til historier, og drikke pauser at guiden var særlig fokuseret på sikkerhedsaspektet. Det at turen er organisatorisk under kontrol er væsentligt for oplevelsen. Det er samtidig min holdning at man som guide skal klare at tilpasse sig deltagere og natur i intrikat samspil. Den position støttes bl.a. af Hofmann, Rolland, Rafoss og Zoglowek (2018, s. 72-73) som drager lignende konklusioner i relation til natur guidens virke. Det at guiden klarede at skabe en fælles turrytme for maksimering af oplevelser, relaterer jeg til en succes med at skabe en homogen gruppe. En gruppe med en fælles forståelse af mål og middel. Midlet forstået som turrytmen. Turrytmen baseret på kropsmæssig udfoldelse og sansemæssig oplevelse.

Træningsgruppen startede pulsuren og forsvandt ud af syne kort efter vi forlod Akkarfjordsskole. Ved Gamvikgården, sad de og ventede, drak vand og spiste snacks. Begge sad på små siddeunderlag i deres vindjakker. Da resten af gruppen efter lang tids venten ankom, forpustet, svedte og for nogen på kanten af deres fysiske kunnen var de to klar til næste distance til Kjøttvikvarden. På hele turen op til varden var de bare små prikker i horisonten. Efter frokostpausen fulgte jeg gruppen i deres tempo ud mod Tarhalsen. Samtalen drejede sig om træningsrelateret emner. Jeg noterede at de: ” *ikke kiggede op, kiggede bare ned på stien. Der fokuseres på stiens forløb. Samtalerne omhandler pulsen og mælkesyren i benene. Tempoet føles som løb. Målfokuseret* ”. Efter en kort pause ved Tarhalshytta fulgte jeg med træningsgruppen og mødte igen gruppen på en lille græsslette syd for fyret. Her noterede jeg mig en ændring i fokus. I det jeg ankom, hørte jeg en af dem kommentere på hvor dejligt det var med sol og klat vejr. Den anden fulgte op med: ” *Der er intet som at ligge her. Udsigten over havet, efter at have slidt i bakkerne, kan virkelig sænke pulsen* ”. Samtalen fortsatte om blomsterne og dyrelivet i græsset og fuglene. På turen hjemover var de to stadig langt foran.

Det som slog mig mest, var omskiftet i tempo, udsagn, handlinger og mentalitet efter besøget ved fyret på Tarhalsen. Det føltes som en oplevelse af to forskellige grupper. På turen ud var gruppen ulig nogen af de andre, i sin træningsrytme fokuseret på træningseffekten af gå i fjeldet. På turen hjem, efter målet var opnået, gruppen sænkede tempo og fik efter mit indtryk en anden oplevelse ved at være mere tilgængelige for sanseindtrykkene langs stien.

I mine interview fandt jeg tilsvarende forståelse for rytmens betydning for oplevelserne på stien. Jeg indleder med samtalen med Jovsset. Vi talte om han brug af naturen generelt hvortil han sagde: ” *Jeg tror den er todelt. På den ene side er der det fysiske, fordi jeg godt kan lide at bruge min krop. [...] Det andet er at jeg finder meget mere og meget finere ro når jeg er ude på tur* ”. Han refererede til træning i hverdagene og hans længere ture til fjelds. I hverdagene: ” *kan være en bestigning af lokale fjeldtoppe, eller det kan være løbe i skoven. [...] Bare det er en aktiviteten er en træningsform eller kan give en træningseffekt, som bedre fysisk kondition* ”. Han fortsatte om træningen at den skal sikre an ikke bliver rastløs, og samtidig holder sig i form til sine ture i fjeldet. På tur er det roen han oplever i kroppen, som adskiller sig træningen: ” *Løber jeg i skoven, så synes naturoplevelsen til stede, men den er væsentligt mindre, fordi man slider sig ud, og gradvist så forsvinder dens tilstedeværelse* ”. Derfor beskriver han hvordan han oplevede roen på turen til Sørøya:

”Dette er virkelig vigtigt også. På denne tur var der ikke så mange forstyrrende elementer. Mange ting blev lukket ude af hovedet. Stress og jag blev lidt mere fjernt og så fik jeg den her behagelige psykiske følelse. Hvor når jeg så noget fint og smukt så mærkedes det i hele kroppen. Det gav mig rusfølelse og virkelig meget glæde”.

Det var klart for mig at Jovsset inddelte sit naturbrug efter et træningsperspektiv og turperspektiv.

Elle var måske den som bedst løfter den todeling frem. Når hun forklarer sin naturbrug: *” er det delt mellem træning [...] og pause i hovedet”.* Hun fortsatte at hun træner en del i hverdagen, fordi hun føler det er vigtigt at ivaretage sin fysiske helse. Det er god også fordi som hun siger: *” så føles det jo virkelig godt i kroppen”.* Hun trænede ofte ved løbeture i fjeldet. Jeg spurgte hende hvordan hun oplever det:

På de turer registrer jeg egentlig vældig lidt af omgivelserne. Jeg løber lidt med skyggeklapper på og har bare fokus på at løbe. Når jeg føler den tunge følelse i benene så klarer jeg ikke rigtigt at registrere andet end at jeg bliver udmattet”.

Intensiteten gør det svært at have fokus på andet end pulsen og hvor man sætter fødderne. Hun plejer at gå ned af fjeldet igen, hvor hun føler naturen åbner sig. Det er som to forskellige ture. Hun beskriver sin tur som et mål om at få: *” en pause fra livet jeg lever. [...] Når jeg gik, kunne jeg føle naturen åbne sig op for alt af sanser. Jeg mærkede ikke kroppen, men følte i stedet på alt som var rundt mig”.* Hun påpeger at det er her forskellen ligger på træningen og turlivet hvor: *” man får meget mere med sig af alt det som er rundt om- og udenfor en. [...] Det bliver en vældig afkobling og en stor kontrast til meget af den jeg ellers er. En kontrast til mit hurtige liv”.*

Elle får frem at det sansemæssige perspektiv er forskelligt, alt efter hvor fokus ligger. På tur er det oplevelsen af naturen som er første prioritet samt en pause fra en travl hverdag. Hun får mere med sig at det som er rundt om hende. Oplevelse af at gå på tur i fjeldet eller ned af fjeldet, i en rolig turrytme er med til at give en større sansemæssig oplevelse. I naturoplevelsen og som middel til et afbræk fra den travle hverdag.

I Ole Mattis beskrivelse af sin motivation for at gå på stien er det særligt ordet *mimre* som går igen. Han fortæller om hvordan han på tur mindes alle de mange oplevelser han har haft i naturen på Sørøya:

”Det fysiske er jo følelsen af velvære jeg får. Hvis man aldrig har været træt og udkørt, så forstår man ikke følelsen af at være frisk og udhvilet. Har du aldrig været rigtig sulten, hvordan skal du så værdsætte at være mæt? Har du aldrig været rigtig kold hvordan skal du så kunne værdsætte varme? Og har du aldrig været helt isoleret, hvordan skal du så værdsætte socialt samvær med andre?”.

Ole Mattis opvækst var baseret på knappe ressourcer og det at gå mæt i seng var ikke altid en selvfølge. Det var hårde tider som han siger. De tider, fortsatte han, var med til at give ham et reflekterende sind. Tænke over sine valg og fravalg i livet. Han forklarer at også på sin tur på stien reflekterede han:

”Min filosofi går på jeg ikke kender vejen videre, men at stien vel viser sig efterhånden. Mine ture på stien bliver også stien i mit liv. En slags filosofisk sti som gik ved siden af mig over øen. Den filosofiske sti ved min side præsenterer mig for vejvalg. Ting jeg har brudt med mentalt undervejs. Ting som ikke gav mig noget. Samtidig har jeg valgt nye ting, som giver masse. Har jo valgt at gå igen og igen, for at få flere nye positive oplevelser på stien. Det giver mig meget glæde”.

Ole Mattis oplevede naturen som et rum med plads til at reflektere over vejvalg i livet. Det var oplevelser som lod ham forstå kontraster i sin egen situation. En mand som, fra tid til anden i sin rolige turrytme, oplever naturen og fandt stien som en slags ledsager.

4.3.2 Rytme i en drøftelse

I analysen af rytme på stien findes en tilsvarende sansemæssig bedøvelse som findes igen i beskrivelserne i dårligt vejr. Trods *træningsrytmens* hæmmende effekt på sanserne findes der alligevel motivation og mening hos de vandrende, men hvad bunder den i? Merleau-Pontys *levende krop*, ifølge Abram (2018, s. 55), beskriver kroppens besiddelse af kundskab. De vandrende beskriver at de motiveres af at ivaretage deres fysiske helse da de blev spurgt. Grimstad (1998, s. 152) påpeger at natur bidrager med en helhed i det den tilbyder træning og oplevelser. Hofstad mfl. (2016) påpeger at folkehelsen er direkte afhængig af både fysisk aktivitet og en social tilhørighed. Det er ifølge FeFo (2017a); og Ness og Bjørn (2017) elementer i planbeskrivelsen for stiprojektet.

Studiets samlede empiriske grundlag belyser et kontrastforhold mellem træningsrytmen og turrytmen. Træningsrytmen genfindes hos *Træningsgruppen* og i et lille antal tekster fra hyttebøgerne⁴⁶. Også interviewpersonerne henviser til denne rytme, men ikke fra deres tur på Sørøya. Træningsrytmen fremstår som begrænsende for de vandrendes omfang af perception. Jovsset perspektiverede træningsrytmen i lyset af naturoplevelsen og forklarede at naturoplevelsen gradvist forsvandt. Elle sagde at hun: ”*løber med skyggeklapper og bare har fokus på at løbe*”. Abd-Elfattah, Abdelaziem og Elshennawy (2015, s. 358) påpeger at kognitiv funktion står i et relationelt forhold til fysisk udmattelse: ”*Øget udmattelse er begrænsende for kognitiv aktivitet*”. Med meningsforståelsen af Merleau-Ponty (1945/2014), kan vi forstå hvorfor de vandrende tilskriver træningsrytmen positivt meningsindhold som bedre livskvalitet og øget overskud. Træningsrytmens betydning for oplevelse, bliver en slags målopnåelse, idet den er motivationen for selve turen. Aasetre, Kleiven og Kaltenborn (1994, s. 22) påpegede at 40 % af vandrende fandt mening i ture igennem at: ”*Få trim og bli i bedre fysisk form*”. Mening afhænger, ifølge Merleau-Ponty (1945/2009), af de vandrendes bevidste kundskab støttet op tanke og handling i nuet. Kundskab som omhandlende fysisk trænings helsemæssige betydning. Det var observationen ved målopnåelse i Træningsgruppen og ved Elles kommentar om vigtigheden af at holde sig i fysisk, at der var tydelig sammenhængen mellem motivation og handling. Naturoplevelsen var mindre betydningsfuld i det træningsgruppens fokus var på helsefremmende fysisk aktivitet. Ifølge Breivik og Rafoss (2017, s. 13) er det veldokumenteret befolkningens kundskab om fysiskaktivitet som helsefremmende har øgt i udbredelse de sidste 10 år. Fundene i dette studie viser yderligere at træningsgruppen kun delvist bruger stien som træningsarena. De forfølger også turrytmen. *Alene på tur* gruppen og *guidegruppen* samt interviewpersonernes perception af stien var ligeledes forenelig med turrytmen. Turrytmen med alsidige sansemæssige oplevelser er i kontrast til træningsrytmen. Det er ikke hensigten at negligere studiets fund af meningsbærende perspektiver af naturen og stien som arena for træning. Det er målet at belyse den relative kontrast til hovedparten af de vandrende som søger turrytmen og bedre mental helse. Hovedvægten af oplevelserne har afsæt i det Elle beskrev som søgen efter: ”*pause fra livet*”. Grimstad (1998, s. 156) finder i sit studie, at de vandrende søger væk fra forskellige relationer koblet til en hverdag i byen. En rutine præget hverdag med hårdt arbejde.

---

⁴⁶ Her er det folk som på Tarhalsen konkurrerer med sig selv i turen du til Tarhalshytta. Jeg dog ikke funder mere end fem sådanne referencer.

Fjeldture er: ” *mentalt opbyggende* ” og derigennem beriger de vandrende. Ture med rum for tanker indeholder rige og sammensatte sanseindtryk: ” *naturen udfordrer alle sansene...* ” (Grimstad, 1998, s. 156). De vandrende i mit studie beskrev tilsvarende sanseoplevelser. På stien inviteres de vandrende til kontinuerlig sansedeltagelse af ting og entiteter i deres omgivelserne (Abram, 2018). Hverdagen, trådte i baggrunden for deres skiftende sansedeltagelse med bl.a. de fine udsigter og dyrelivet. Hofmann mfl. (2018, s. 29) skriver at friluftslivet netop er et redskab for at træde ud af en hektisk hverdag. De vandrende oplevede en *gensidighed*, mellem deres kroppe og omgivelserne som gradvist lod: ” *naturen åbne sig op for alt af sanser. [...] mens hverdagen kobles fra* ” (Elle). En proces som Hågvar mfl. (1996, s. 53) beskriver som overgangen fra *styret opmærksomhed* mod en mere *spontan opmærksomhed*. I hverdagen styres de vandrendes af et fokus på opgaveløsninger og en konstant tilgængelighed og andre mentale dimensioner som præger deres liv. På tur afløses den kontinuerlige anstrengelse af spontane indtryk. Indtryk som gradvist lader dem føle en tilstrækkelighed. Hågvar mfl. (1996, s. 55), beskriver de spontane indtryk som anstrengelsesfrie og fri for elementer som skaber mental træthed. Det er ved at indgå i denne spontanitet, at oplevelser igennem turrytmen får betydning. Fordi den rolige vandring lader naturoplevelserne overskygge hverdagen.

Træning kræver et andet fokus og grundet trætheden og anstrengelserne hvikes naturoplevelsen gradvist væk. Samtidig må vi forstå at træningsrytmen i naturen, og også i dette studie på stien på Sørøya er om ikke hovedmotivationen, så en delt motivation om træning og naturoplevelse. Hos de vandrende som tog på tur med motivation om oplevelse af naturen på stien, finder træningsrytmen ikke rum. De vandrendes oplevelse af turrytmen betyder at de får muligheden for de mange sanseindtryk som samtidig er med til at give dem et mentalt afbræk fra en travl hverdag: En arena for at reflektere over svære valg i livet.

4.4 Samtaler med stien

Deraf en reference til Merleau-Pontys *stille samtale*. Fundene fremstiller hvordan sanseoplevelsen har betydning for de vandrende. Sanseoplevelsen er nært sammenhængende med *Turrytmen*. I et notat fra feltstudiet beskrives skiftet fra hverdags fokus på gøremål til oplevelser i natur: ” *I øjeblikket, hvor hverdagen forsvinder tager sanseindtrykkene over* ”. Sanserne udspringer fra vores kroppe og er rettet mod stien, på samme vis som stien retter sig mod os. Hvordan vi forstår denne samtale, udspringer fra vores kroppe og de sansemæssige indtryk. Oplevelser sker i en kombination da flere sanser ofte bringes i spil af de vandrende.

4.4.1 På tur i landskabet

I beskrivelserne af at være væk fra hverdagen inddrager de vandrende i mit feltstudie flere typer sanseoplevelser. Særligt igennem interview kommer dette til syne. Hyttebøgernes tekster støtter op om disse fund ved at præsenterer sanseoplevelser i et malerisk sprog, dette inddrages i drøftelsen. Fælles for de vandrendes oplevelser er at alle gennemgik en omstilling fra hverdag til at være på tur. Samtidig skal vi se at forskellige udtryk for de vandrendes sansende *samtaler med stien*.

Da vi begynder turen fra Alta, var der en del snak om det med at træde ud af hverdagen og ud på tur. De fleste talte om temaer som mand, børn, hus, og andre pligter mens enkelte kiggede på mobiltelefoner. Det som fangede mig mellem de vandrendes samtaler, var deres omtale af forventninger, hvad de havde pakket, hvorfor og andre ture særligt i dårligt vejr. De talte om det med mangel på kontrol i naturen mod det at være hjemme på kontoret. Hvordan det at forlade trygge rammer fra familien med mindre grad af uforudsete hændelser til at stå i naturen hvor alt kunne ske. En af de vandrende omtalte det at have respekt for naturen, og den manglende kontrol, og trods hun tilføjede at man som Finnmarking havde fået naturen ind med modermælken så: ” *lever vi i en bobleverden. Vi er ikke klar for naturen og det den byder på. [...] med denne tur filtreres hverdagens tanker og indtryk væk. Føler det som at blive gjort klar til at opleve naturen, væk fra det daglige og alt det overfladiske*”.

Rejsen til Sørøya og stien udtrykte et betydningsfuldt *før*-tur element. Naturtilvænningen var en gradvis proces, og tog et par dage. De omtalte at *forventningsfølelsen* var begyndt i den forberedende fase med planlægning og pakning. Hågvar mfl. (1996, s. 23) påpeger det følger med når man besøger nyt og ukendt terræn. Under forberedelserne tvivlet de på om de pakkede de rigtige ting. De vandrende var fysisk til stede på båden, men mentalt til stede i hverdagen.

Lørdag morgen var der tydeligt spænding i gruppen. Der var summen, latter og en lidt kaotisk *før*-tur stemning. Ved afgang fra Gamvikgården fulgte jeg *Alene på tur* gruppen. Vi talte om den enes brug af vandrestave. Fordi hun havde brækket foden, måtte hun gå med stave og være fokuseret på hvor hun trådte på stien. Den brækket fod gjorde det særligt vanskeligt når hun skulle ned af bakke, der var stavene altafgørende. Hun fortalte at stavene gav hende støtte og stabilitet som knæ og fod ikke kunne levere. Hun kommenterede i tillæg selvironisk sin fysiske kondition og sagde de også var perfekte at hvile på.

Turen tur-retur til fyret på Tarhalsen var udfordrende og den vandrende var på kanten af kravet til fysisk kondition. Men hun gik sit eget tempo. Hun mente at hun ikke kom sig igennem turen uden stavene. De var et middel mod en bedre stabilitet og aflastning.

Den anden af de to vandrende i *Alene på tur* gruppen forklarede at hun fandt turen afstressende. Hun gik og samlede sten op og af og til kastede dem igen. Jeg noterede mig at det så ud som om: ” *Stenene måles, vejes og føles på med fingrene, uden at kigge* ”. Det var indledningsvis ikke muligt at kortlægge, hvorfor den vandrende bar rundt på sten. Efter flere timer åbnede den vandrende sig op. Det fremgik at hver sten blev målt, vejjet og følt på mellem fingrene. Den overordnet følelse af stenen i hånden og mellem fingrene, skulle være god ellers kom den ikke med hjem. Hun forklarede at hun kunne gå med en sten i flere timer, for så at kaste den: ” *Det er vigtig den føles godt* ”.

Den vandrende var under et stort ydre pres i hverdagen. Sygdom i den nære familie og dennes mentale påvirkning blev aflastet ved at lade tanker, følelser og handlinger forsvinde i et slags ritual med stenene i hænderne. Et ritual som en fast turrutine tilbage fra hendes barndom. Det at gå med disse sten var medskabende for et frirum for hverdagens udfordringer, som kom på afstand ved at gå i roligt tempo i fjeldet og samle op sten.

I Guidegruppen og Træningsgruppen var en fælles observation fascinationen af udsigter. Uanset om det måtte gå en omvej og flere højdemeter. Ved et udsigtspunkt uddybede en deltager: ” *Det er oplevelsen af at få udsigten og se det æstetiske i naturen [...] Jeg føler at det at have udsigt, som dette gør at jeg åbner mig mere. Der kommer helt automatisk en talestrøm* ” Deltager.

Udsigtspunkter fremstår som en naturlig del af de vandrendes tur-. Udsigterne tilbyder et mangeartet bidrag, der og da, men også hinsides turens rammer. Sansoplevelserne var dog svære at beskrive ud fra observation, men i interviewsammenhæng blev de trukket frem.

Ole Mattis forklarede hvordan det at se og opleve naturen føles som en: ” *medicin, men en medicin som giver meget mere end du kan få i piller og på flaske* ”. Han vandrede i en rolig turrytme med velvære og helse for øje. Tilstedeværelsen åbnede ham for værdifulde sanseindtryk og en følelse af at deltage i sine omgivelser:

”... blæsten væltede mig næsten nede i Nordsandfjorden. Der kunne jeg også smage salt i luften. Samtidig kunne jeg kun se fuglene, men ikke høre deres skrig, de blev overdøvet af bølgebrus. [...] da vi var ved Sørværgammen kom havtågen sivende ind fra nord. Da faldt temperaturen også betydeligt. [...] fra fjeldtoppene i godt vejr så vi skibsfarten gå ud i havet. [...] i pauserne betages man hurtigt af de mindste som bruger øen, både insekter og dyr som biller, mus og lemmer ”.

Han mærkede oplevelserne både fysisk og mentalt. På stien var han udsat for naturens elementer, og tilføjede at det også gav en følelse i hovedet. En nostalgisk følelse ved at besøge Nordsandfjorden og Sørværgammen. Oplevelserne skabte associationer til tidligere tiders oplevelser og epoker i hans liv som: ” *giver mig glæde. Jeg gik og mindes de mange oplevelser jeg har haft i livet og føler på en varme. Var jo med til at bygge gammer tilbage i tiden her på øen*”. Fjern i blikket og kommenterede han: ” *... de andre og jeg bar materialerne op på ryggen. Sådan var det den gang*”. Rygsækken kunne veje op mod 100 kg når de i flere dage i træk gik op og ned i fjeldet.

Ole Mattis gengav et mangeartet indtryk af naturen igennem sanser og følelser. Han blev berørt både nostalgisk og emotionelt: en totaloplevelse (Hågvær mfl., 1996). Oplevelserne var særprægede fordi han havde en række spontane oplevelser, som han forankret i et helt liv med erfaringer fra Sørøya og naturen.

I sine beskrivelser om at slæbe byggematerialer op i fjeldet på ryggen undlod han ikke at kommentere moderne hyttebygning. Oplevelsen af selv at have båret materialer til fjelds, bygget, overnattet og fisket er noget at det fineste han husker. Det er komme til en opvarmet hytte fløjet ind med helikopter, er noget andet end selv at have slæbt pejsten op i fjeldet med ski og pulk om vinteren.

Kommentaren leverede han med et smil og glimt i øjet. Mens Ole Mattis taler om at oplevelsen af at have slidt og slæbt var han blik kortvarigt fjert og drømmende. Oplevelsen af at bo i selvbygget hytte og fiske er anderledes end de yngre generationers naturbrug. Det gav en oplevelse af tilhørighed, identitet og trivsel.

Elle er en af dem som ofte besøger moderne hytter eller gammer. Hun kunne ikke redegøre for alle de indtryk hun havde følt sig ramt af. Hun oplevede at turen var hendes egen, også selv om de var to: ” *Jeg kunne gå rundt og se og lade mig ramme af de mange rolige indtryk i naturen. Det var vældig lidt som var overraskende og traf mig hårdt. Hele turen var det bløde og rolige indtryk*”. Det bløde og rolige indtryk af udsigter af havgabet, vinden i håret, blomsterne og det at være på en ø bidrog med følelsen af ro og tilstedeværelse: ” *Tiden gik mere langsomt, og jeg følte at jeg bare var på en plads med hele mig, hoved, krop og alt*”. Dette gav hende følelsen af:

”... kunne gå i denne flyd, hvor jeg rigtigt så de ting som er rundt om mig. Ting som pludselig skabte en tanke. En tanke som førte til en følelse. De ting, tanker og følelser kunne jeg gå lidt med, men jeg oplevede altid jeg endte tilbage på stien, der og da”.

Elle tilføjede at hun godt kan lide at vandre med tung rygsæk og beskriver hvordan det føles at få den på om morgenen, og hvordan følelsen ændre sig i løbet af dagen. Med rygsækken føler hun i sit flyd, at hun bare kan gå og gå. Gnavesår og øm ryg forsvandt fordi rygsækken i løbet af dagen blev en del af hende. Hun følte sig nøgen når hun tog den af: ” *som om jeg havde glemt et eller andet*”.

Elle beskrev en mangeartet sanseoplevelse. Hendes krop var *situeret* ved, som Merleau-Ponty (1945/2009) påpeger, at være *hos* stien. Hos stien tog hun del i stien oplevelser *i*-sig. Elles perception var en flydende oplevelse igennem skiftende omgivelser på stien. Hun opfattede vandringen som altopslugende, hvor alt smelter sammen. Ved at rette sig mod stien nedbrød hun barrieren mellem hende selv som sansende og stien med alle sine indtryk som det sansede. Grænsen mellem hendes krop og rygsækken blev udvisket eftersom den i løbet af dagen bliver en større del af hende.

Jovsset vægtlagde vigtigheden af synssansen: ” *Synet af naturen; havet, fjeldene eller fint vejr det føles godt. Det opleves som følelsen af kriblende forelskelse. En positiv respons, med velbehag og fornyet energi*”. Synet af naturen gav ham en kriblende fornemmelse i kroppen. Flotte udsigter, i godt vejr, var medvirkende til et godt humør. Oplevelserne og følelserne lod ham være til stede på stien. Det skabte lyst til mere natur og flere oplevelser.

Jovsset beskrev oplevelsen på en naturromantisk måde, hvor han antydet at naturen påvirkede ham følelsesmæssigt. Oplevelser som fyldte ham med glæde og lyst på mere. En forelskelse der har lighedstræg med den erklæret kærlighed Rousseau, der elskede naturen som en kvinde antyder (Espedal, 2007, s. 29).

I hyttebøgerne fandtes tekster som beskrev sanseoplevelserne. Beskrivelserne af disse oplevelser præsenteres relativt mere kortfattet, sammenlignet med de to forrige afsnit. I den første tekst fremgår det tydeligt at synet må have spillet en central rolle i oplevelserne fra stien. Den anden tekst implicerer sanseoplevelsen direkte:

”Vi [...] fi en fantastisk afslutning med solnedgang her i havgabet... [...] Sørøya er virkelig en perle i nord. En farveklat i havet, med blomstrende enge, kridhvide sandstrande, [...] og grønne sletter” (1. august 2009).

”Fy Søren, dette var fint!

Vi nød udsigten, duften af blomsterne, lyden af mågeskrig og turen i modbakkerne. Vi åndende ind duften af havet, mens vi undrede os over hvad som skjulte sig bag den endeløse horisont. En ægte skat dette sted” (10. juni 2019).

I den første tekst fremgår det at synssansen har været styrende for turfølget. Det har åbnet landskabet op og bidraget med mangeartet synsindtryk langs stien. I den anden tekst ser vi et eksempel på en synæstesi af sansemæssig deltagelse (Abram, 2018). Det at vandre på stien tilbyder mangeartet sanseindtryk og byder stimuli af sanserne i samspil med naturen. Trods teksterne er kortfattet støtter de om fundene fra feltstudiet og interview.

4.4.2 Sansernes betydning

Betydning af sansemæssig deltagelse har et bredt perspektiv for de vandrendes oplevelse. Sensedeltagelse med naturens indtryk sker ikke øjeblikkeligt. De vandrende i feltstudiet var optaget med at tale om vejret, og hverdagens tematikker. En deltager udtrykte livet i hverdagen som en: ”... *bobleverden. Vi er ikke klar for naturen og det den byder på.*”. Næss skriver at det tager: ”*Tid til omstilling*” (Næss, 1999, s. 369). Næss fortsætter at folk fra byerne gerne har vis forståelse for hvad stilhed skal byde på, fordi de netop kommer fra en stresset livsform (Næss, 1999). De vandrendes søgen efter frihed er et aktivt valg de må gøre og Tordsson (2014, s. 94), påpeger det kan være stressende og angstprovokerende fordi det som venter forude virker u håndgribeligt. De vandrendes forventninger, som følge af deres besøg af et nyt fjeldområde, fremstod positivt, fordi de glædede sig. Ifølge Hågvær mfl. (1996) kan naturens uforudsigelighed forstås som en af de positive kvaliteter ved naturen. De vandrendes fokus på mobiltelefoner fremstod som konkurrence mellem natur og teknologi med naturen taper. Næss (1999) antyder dette skyldtes teknologien allerede er en så integreret del af hverdagen. Brugen af telefoner blev samtidig forstyrrende for deres tilvænnning til naturen (Abram, 2018).

For en deltager var det essentielt at vandre med stave, fordi via stavene kunne hun som Faarlund (2015, s. 133) kalder det færdes efter evne. På denne måde fik hun tilgang til oplevelser hos stien og mestringsfølelsen via gennemførelsen. Horgen (2010) understreger at netop fysisk tilstrækkelighed er medbestemmende for oplevelsens udbytte. Ved brug af redskaber forstås, ifølge Merleau-Ponty (1945/2014), ikke et objekt eller et sig selv, men en forlængelse. Tordsson (2010, s. 294) beskriver det som en integreret del. Af det forstår vi at den vandrendes brug af vandrestave blev en forlængelse af hendes nerveender, med en stok hun havde et relationelt forhold til som en integreret del af hende selv.

Et andet perspektiv på sansedeltagelse ser vi hos hende i *Alene på tur* gruppen som gik og samlede op sten. For at percipere stenen må den vandrende besjæle stenen (Abram, 2018, s. 64). Kun ved besjæling og kun ved at tage stenen i hånden kan, som Merleau-Ponty (1945/2014, s. 222) udtrykker det, gensidighed udspille sig. Uden stenen i hånden er den bare en vag invitation til videre sansning. Den vandrendes stensamling var del af en fast turrutine som et holdepunkt i naturen, der den vandrende knytter kontakt til fortiden som et mentalt anker. Et anker der ifølge Hågvar mfl. (1996, s. 29) bidrager med følelsen af tryghed. Turrutiner minder også om det Wormnes og Manger (2008, s. 164-165) beskriver som ritualer til at kontrollere sin opmærksomhed og genfinde trygheden.

Naturen inspirer og inviterer til sanselig deltagelse, som *Træningsgruppen* og *Guidegruppen* viste. En jagt på naturens æstetiske kvaliteter, overskyggede det fysiske krav om at gå omveje i terrænet for at opnå det. Det styrker vigtigheden af god fysisk kondition for oplevelser i naturen som Horgen (2010); og Hågvar mfl. (1996) påpeger. Bischoff (2012, s. 104) bidrager med perspektivering af fundene, da hun i sit studie også finder at deltagere søger mod udsigten i pauser. Ole Mattis forklarede hvordan det at se og opleve naturen var en *medicin* for ham. En forståelse som Myrvand (2004, s. 39) påpeger, oplevelsen af udsigter, igennem sanser og perception, er et betydningsfuldt element mod bedre mental helse. Fundet støttes også i de to tekster fra hyttebøgerne. Ole Mattis udbytte af at vandre i tyrrytmen fremstår nært sammenhængende med hans sansemæssige oplevelse. Hans beskrivelse af naturoplevelsen som medicin associerer til det Hågvar mfl. (1996, s. 26) kalder *totaloplevelsen* af positive kvaliteter i naturen som tilføjer glæde, overskud og livsvilje. Totaloplevelsen præsenteres i tekst to fra hyttebøgerne, som det Abram (2018) beskriver, som en synæstesi af sanser i samspil med flere ting og entiteter i naturen. Synet vægtlægges her, men teksten fremfører en oplevelse af sanserne i kompliceret samspil (Abram, 2018). Baseret på sanserne som individuelle modaliteter, individuelt stimuleret, samles de i kroppen som komplementære kræfter (Merleau-Ponty, 1945/2009). I studiet af Grimstad (1998, s. 157) gøres lignende fund. Hun finder at naturoplevelsen bidrager med fornyet energi. Det skyldtes at *turgåerne* i hendes studie oplever hvordan alle sanser udfordres med et positivt udbytte.

Ole Mattis nostalgiske perspektiv antydede at han i øjeblikket var styret af sin perceptuelle historie (Merleau-Ponty, 1945/2014). I øjeblikket genoplever han sine tidligere erfaringer (Merleau-Ponty, 1945/2014). I kontakten med naturens stilhed fra hverdagens larm, blev sanserne til Ole Mattis bliver skærpet (Faarlund, 2004). Det at han føler på en nostalgi kan forklares ved at stilheden er en genoplivning af Ole Mattis livslange tilhørighed til øen (Faarlund, 2004). I sin tilhørighed til Sørøya ligger en stærk identitetsfølelse, skabt igennem en kultur baseret på bygdesamfundenes naturforståelse (Breivik mfl., 1978). Ole Mattis naturtilknytning præges hovedsageligt af det som Gelter (2010, s. 4) kalder den rene kontakt til naturen som en nytteværdi⁴⁷. Ole Mattis talte om oplevelsen af selv at have båret materialer til fjelds for at bygge, bo og fiske. Det står i kontrast til studiets øvrige vandrende. Deres naturbrug antyder det Gelter (2010, s. 8) beskriver som en *nanosecond culture*. Her kobles de vandrende i et øjeblik kobles ud af hverdagen, for at blive forbundet dybere til deres følelser og opleve mental afstresning. Næss (1999, s. 368) beskriver dette som et overskudsliv rodfæstet i kortere ophold i naturen. Den oplevelse Ole Mattis beskriver kan forstås som det Gelter (2010) referer til som en følelse af noget vedvarende, større end ham selv. Af essentiel betydning, anderledes end moderne friluftsliv som søger væk fra en hektisk hverdag.

Elles tur på stien kan beskrives som et eventyr som tilbyder hende spænding og udfordringer (Hågvær mfl., 1996). Hendes motivation for turen antyder en søgen *frihed* som kan tilbyde hende de rolige indtryk fra naturen (Myrvand, 2004). Eventyret har rødder i hendes baggrund som bymenneske (Breivik mfl., 1978). På stien langt fra hverdagen oplevede hun stiens: ”*ro og rolige indtryk*”. Hendes væren *hos* stien er et kontrastforhold til bylivet. Drømmen om naturens storslægenhed forstås som en romantiseret søgen efter naturens æstetiske og sanssemæssige muligheder (Breivik mfl., 1978; og Dervo mfl., 2014). Det udlevede hun igennem en flyd, som en sanssemæssig symbiose med naturen (Abram, 2018).

---

⁴⁷ Nytteværdi i en reference til hans sanssemæssige oplevelse

4.5 Stien fra kundskabens syn

Fundene her indikerer at kundskab kan være medbestemmende for bredde og dybde i oplevelsen af forskellige fænomener. Til forskel fra vejret, rytmen eller det sansede er ikke kundskab et eksplicit oplevet fænomen. Kundskab placeres i bevidstheden som noget vi *kan* (Merleau-Ponty, 1945/2014). Baseret på levnet erfaring tages denne kundskab i brug af de vandrende for at deltage i et sansemæssigt samspil. Det vi *kan*, bliver derved medbestemmende for vores oplevelse. Fundene repræsenteres i interview. Fundet peger i retning af, at jo mere erfaring og kundskab den enkelte har til rådighed, desto flere oplevelser bliver tilgængelig. Kundskab er at forstå som *fylde* i det perciperede. Meløe (1983) tolket af Saus (2006) påpeger at det kyndige blik er afhængigt af kvaliteten i kundskaben den enkelte besidder. Bischoff (2012) finder at de vandrendes oplevelser og opfattelser til en vis grad styres af uddannelse, tidligere erfaringer og kundskab Bischoff (2012, s. 55).

Dataindsamlingen beror primært på interview personernes udsagn. Hyttebøgerne repræsenterede som feltstudiet et vagt billede af kundskab i brug, men et enkelt eksempel bidrager til med et perspektiverende syn.

4.5.1 Hvad vi ser og hvordan vi ser

Risten omtalte samspillet i naturen som et intrikat system. Hendes erfaringer i naturen var tredelt. Som barn var det jagt- og fiskeri med bedstefaren, tjenestetiden i militæret og hendes uddannelse. Jagt og fiske oplevelserne med bedstefaren beskrev hun som en slags mesterlære, hvor hun så og gjorde som han viste og sagde. Tiden i militæret havde været betydningsfuld fordi

”Jeg har tænkt, at jeg aldrig kommer til at være lige så våd, kold, sulten og træet. Militæret har givet mig en reference og en følelse af at kunne mestre tingene. Den følelse giver mig mere og mere glæde. Jo mere jeg oplever jeg mestre, jo mere enkelt bliver det at mestre nye ting”.

Erfaringerne havde fyldt hende med overskud og færre bekymringer. Hun beskrev følelsen af at kunne klare sig. Slå lejr, fange fisk og lave mad. Men erfaringer og kundskab betyder at: ”*Når jeg går [...] kigger jeg på fjeldet, på blomsterne og på dyrene. Der var den og hvordan var det nu lige med det, nå ja det var sådan. Kundskaben giver mig så mange muligheder for at gå og fundere”.* Kundskab som var betydningsfuld for det Risten så undervejs på turen. Hun mener at manglende kundskab er årsag til flere bekymringer, som teltop sætning og madlavning. Risten vægtlægger uddannelse inden for naturbaseret rejselivsnæring og inddeler sit natursyn i tre kategorier:

”Oplevelsesboksen, så betyder det meget for mig at se nye pladser. Hvordan naturen er, hvilke arter som lever der, og hvorfor akkurat der. Det skaber en glædesfølelse og gode oplevelser. Brugsboksen hvor det hele startede for mig, med jagt og fiskeri og samling af bær og svampe. Det var meningsfyldt at lære at klare sig. Egenværdiboksen er kommet til i senere tid. Her begyndte min fascination af det intrikate system som naturen er. At tingene er så flotte, og at milliarder af ting spiller sammen”.

Risten vandrede på stien med en kundskab af at kunne klare sig. Hendes refleksion over naturens egenverdi, kan forstås på baggrund af at hun kommer fra en plads i Sydnorge, hvor der udbygges vindmølleparker: *”Måske den fjeldtop ikke behøver have en prislap på sig, måske kan den have en værdi i sig selv, ved bare at være sig selv”.* Tingene i naturen, som tingene er, repræsenterer en værdi. En værdi som langsomt forsvinder, fordi naturen bygges ned.

Risten var også med på turen som led i fremtidig arbejdsøjemed siden hun arbejder inden for naturbaseret rejseliv. Undervejs på turen er hun på udkik efter gode lejrpladser, tilgængeligheden til vand og hvor lange dagsetaperne kunne være. Hun sagde at: *”Jeg har jo gået lidt for også at blive kendt med stien. Og kendt med vejen [...] og det har ikke været et problem med navigation da stien er velmærket”.*

Ole Mattis fortalte at viden om færdsel var livsvigtigt: *”Du måtte kunne læse terrænet, vi havde ikke veje. Jeg lærte mig, ved følge dyresporene, hvordan kunne jeg gå enklest. Det viste sig at dyrene ved bedst hvordan man skal gå i fjeldet. Så jeg fulgte sporene på mine ture som barn”.* En lærdom som var vanskelig at ligge fra sig på stien. Denne erfaring var udgangspunkt for venskabelig diskussion. Stien følger jo ikke nødvendigvis altid den enkleste mulige vej, men tilbyder udsigter, fortæller Ole Mattis, mens han smiler. Denne sti er ikke noget dyrene ser efter.

Ole Mattis virkede svært tilfreds med sin egen opdagelse af, at dyresporene var praktiske at følge. Han fortalte hvordan traditioner blev overleveret til nye generationer. Som und dreng måtte han lære at jage sæl med sin bedstefar:

”Bedstefar lærte mig om camouflagen, hvortil en grå pelsjakke var perfekt. Redskaber var enkle og inkluderede en kølle inde i jakken, kniv og hammer i bæltet. Så viste han hvordan man skulle snige sig. Positionere sig mellem sælen og havet. En vigtig pointe da sælen ville søge kortest vej til havet når den ville flygte. Bevægelserne måtte være langsomme og det gjaldt ikke at blive set af sælen. Sæl ligger og spejder af og til, så vi kunne kun bevæge os når de kiggede den anden vej. I ret position, rejste man sig og når sælen kom, svingede man hurtigt, hårdt og præcist køllen. Det skulle til for at slå den bevidstløs i første slag. Så kunne vi stikke den på en human måde. Herefter lærte jeg at tage skindet, spæk og kødet”.

Han fortalte om afhængigheden af naturen og dens næring for at overleve. Noget som havde været med til at forme hans blik på naturen. Et vigtigt element var nøjsomheden i udførelsen og respekten for naturen. Nøjsomhed og respekt for naturen som han tog med sig videre i livet i brugen af naturen. Han forklarede at han ikke brød sig om nutidens værdisætning af naturen, savnede eftertanke. Den brug af natur han var vokset op med, hvor eftertanken var rådende når de byggede gammer eller nærrede sig af naturen, oplevede han afløst af et forbrug med penge som mål.

I starten af 1990'erne kom han tilbage til Sørøya. De mange ture havde ansporet en interesse for fjeld og formationer, hvilket ledte ham til en uddannelse i geologi. En kundskab der fulgte ham på tur:

”Jeg gik og kiggede efter bjergarter. Specielt Gneis, Granit og Kalksten. Sedimentære afsætninger er spændende grundet fasen med metamorfose og varmepåvirkning. Tryk og temperatur ændrer mineralernes byggesten og atomgitre. Det kan betyde farveændring. [...] Gabbro har to specielle glimmerminerale i sig. Hypersten og Bronzit. De får den sorte sten til at glimte som en stjernehimmel i ret lys og vinkel. Fordi den ikke har Kvarts og jern var den let at slibe blank med diamant og den rustede ikke”.

Ole Mattis lyser op da han beskriver: ”Jeg fandt Sodalid til samme værdi som Lapis Lazuli i Afghanistan, og Gabbro. 230 Kubikmeter tog vi ud”. Disse fund gjorde svært for ham ikke at gå og lede med en spændt følelse i maven. Blikket ledte efter formationer som kunne føre ham på sporet af nye fund.

Jovsset fortæller at turen på stien, havde været langt mindre prisværdig uden kundskab og erfaring. Han ville bl.a. ikke have værdsat den vilde og uberørte natur på samme måde, hvis ikke han vidste at den efterhånden var en sjældenhed. Jovsset forklarer at hans omvej forbi en grotte perspektiverede evakueringen i Finnmark under Anden Verdenskrig. Uden den historiske viden havde den oplevelse været mindre betydningsfuld. Han forklarede at følelsen oprinder i en viden om hvordan livet går til og hvordan tingene i naturen fungerer:

” Kundskab beriger øjnene som ser. Min tur blev mere interessant, fordi jeg forstod flere aspekter. Det gav en stor merværdi i oplevelsen [...] Særligt det at jeg har været på tur med ornitologer, folk som kan meget om fugle fik mig til at tænke på hvor jeg gik. Og om jeg forstyrrede fuglenes reder. Mine ture med folk som ved meget om naturværn fik mig til at tænke på tilrettelæggelse af naturen mens jeg gik”.

Jovsset udtrykker to forskellige *kundskabsbriller*. Et oplevelsesperspektiv igennem dybere kendskab til fuglelivet og et naturværnsperspektiv i henhold til tilrettelægning i naturen. Uden denne kundskab kunne Jovsset have gået rundt på stien, og krydset moser uden at forstå effekten på fuglelivet. Nu sad han i stedet og betragtede fuglene i times vis når de fløj langt ud til havs for at hente sild. Kundskaben om tilrettelægningen var årsagen til at han besøgte stien nu, fordi han havde satset på at den ville være mindre overrendt.

Erfaring- og kundskabsbrug i feltstudiet var vanskeligt at opfange. De vandrendes udtryk præsenterede sig som sansemæssige oplevelser. De betragtede blomster og fuglelivet. Elle udtrykte at: *” Naturen havde en mindre grad af værdi, når jeg ikke er til stede, for da ser jeg den ikke”*. Elle vandrede stien som en afkobling fra hverdagen, uden at præsentere dybere forståelse igennem sin tidligere erfaring og kundskab. I hyttebøgernes tekster finder jeg kundskaben væsentligt mindre eksplicit. For at få et indblik i kundskab som ligger til grund for forskellige ture til Tarhalshytta har jeg tolket på oplevelserne som genspejler et kundskabsfelt:

”Endelig etter masse år, og som barnebarn til fyrvogter Alfred Somby er jeg tilbage. Sidst som barn og da kom vi fra havet, nu har vi gået vejen og kan ikke fatte hvordan det har været i storm, sne, og kulde. Vi vil aldrig glemme det arbejde de gjorde” (27 juli 2018).

”Nydelig tur. Plukkede lidt muldebær på vejen til dagens havregrød” (27. juli 2013).

”Vi kom i går, i tåge og regn. Gik på kompaskurs til Fyrvoktervejens start” (26. juni 2010).

Disse tekster udtrykker forskellige vandrendes kundskab. Den første tekst er et blik baseret på historiske begivenheder i familien. I den anden tekst handler det om kundskab om flora. Den tredje tekst beskriver en kundskab om navigation. Teksterne i hyttébøgerne bidrager med en perspektivering i forhold til feltstudiet og interview, trods de præsenterer et relativt mindre nuanceret billede af virkeligheden. Alligevel støtter teksterne op om de øvrige fund inden for dette tema. Altså at kundskab har betydning for vores blik og vores oplevelse af landskab. I den første tekst genfinder vi en identitetsbærende dimension igennem historisk tilknytning. De to sidste tekster præsenterer oplevelser baseret på erfaringskundskab.

4.5.2 Hvad betyder kundskab for oplevelsen

Alle de vandrende i dette studie præsenterer varieret grad af det kyndige blik (Meløe, 1983). De forholder sig alle til en slags kundskab, men kundskabsbasen varierer samtidig som den præsenterer nogle ligheder. De vandrende i studiet taler om naturen som et sted for oplevelser, en brugsgenstand og som et sted som har en egenverdi.

De vandrende i studiet oplevede stien ved at være hos stien, det som Rolland og Zoglowek (2010) beskriver som en perceptionsakt *af* noget og *i* øjeblikket. På samme måde som de vandrende har oplevet andre ture i naturen tidligere. Deltagelse i naturen har været medskabende for deres *levede erfaring*, baseret på deres perciperede historik (Merleau-Ponty, 1945/2009). Det støttes af den hermeneutiske forståelse, som ifølge Bischoff (2012, s. 31) bygger på kundskab som historisk betinget. Dette er styrende for de vandrendes relation til den objektive verden og dette er de vandrendes erfaring (Merleau-Ponty, 1945/2009). Ved at de vandrende reflekterer over de indtryk de møder på stien og projicere deres levet erfaring ind i nuet forstår vi at de gør brug af en erfaringsbaseret kundskab til at se, handle og forstå (Illeris, 2015). Hvad vi ser, hvordan vi ser, rodfæster sig dermed til levet erfaring og bliver betydningsfuldt i deres nutidige oplevelser fra stien (Merleau-Ponty, 1945/2014). Levet erfaring kan som Risten og Ole Mattis antyder udbygges af formel kundskab i en læringsproces som Illeris (2015, s. 61) beskriver som en systematisk strukturering af tilegnet kundskab inden for et givet fag.

Risten udtrykker en fagkundskab om naturens egenverdi og Ole Mattis om bjergarter⁴⁸. Kundskab som bidrager til deres levet erfaring, og som er med udvide bredden og dybden i det Meløe (1983) kalder det kyndige blik. Andre vandrende eller andre vandrende på stien havde muligvis ikke set det samme som hverken Risten eller Ole Mattis, af den årsag at deres blik havde været enten ukyndigt eller dødt (Meløe, 1983).

Når det kommer til de øvrige vandrendes syn, er det ikke sådan at forstå, at de er uden kundskab til at se overhovedet. Jovsset udtrykker at naturens har egenverdi. Det baseres på hans naturkontakt som ifølge Townsend og Weerasuriya (2010) styrker respekten og omtanken for værdier i henhold til økosystemet. Jovsset kan dermed sagtens have et kyndigt blik da han forstår at værdsætte det naturlige miljø baseret på sin erfaring i naturen (Meløe, 1983). Dette støttes i Meld. St. nr. 39 (2000-2001, s. 19) som siger:” *gjennom kjennskap til natur kjem og kunnskap om, og omsorg for natur*”. Jovssets blik er forskelligt fra Risten og Ole Mattis i kvalitet i det han ikke har samme erfaringsgrundlag (Meløe, 1983). Når det kommer til et brugsperspektiv af naturen, besidder alle de vandrende i dette studie en levet erfaring (Merleau-Ponty, 1945/2009). Det som forstås synet på det at være på tur. Der bliver dog et kontrastforhold fra at have levet i liv i landskabet, som Ole Mattis, til at være tilrejsende som samtlige andre vandrende. Ole Mattis blik og hans levede erfaring bygger stammer fra et liv med afhængighed af naturen som ressource, det Breivik mfl. (1978) beskriver som *landsbygdas friluftsliv*. Hans erfaringsbaseret kundskab stikker dybere end det er muligt at fremstille her, men præsenterer sig som forskellen mellem at besøge et landskab eller leve i det. I hans syn på stien genkalder han en identitetsfølelse og erindringer om et liv i naturen (Dervo mfl., 2014; og Townsend & Weerasuriya, 2010). Fundet støttes af Nilsen og Solli (2003, s. 341) som viser til at lokal kundskab er identitetsbærende og præger følelsen af tilhørighed. Ole Mattis kundskab dækker over teknikker og traditioner indlært via det Faarlund (2015) kalder for en tradition for mestring af natur. Ristens erfaring inden jagt og fiskeri er videregivet af bedstefaren som en type mesterlære, et begreb som tilhører folkelig kundskab (Tordsson, 2014). Her forstår vi af selve jagt og fiskeriteknikkerne, som Risten lærte, var ved at efterligne fra en med mere erfaring og kundskab end hende selv.

---

⁴⁸ Synspunkter på kundskab kunne have været perspektiveret igennem begrebet *Taus Kundskab*, som Michael Polanyi, ifølge Dyb (2014) skiller fra eksplicit kundskab. Tavs kundskab definerer Polanyi som:” *We know more than we can tell*” Dyb (2014, s. 9). Taus kundskab har et iboende aktivitetsperspektiv, hvor strækker sig ud over det vi ved, til selve det at vide og den mentale proces involveret i aktiviteten.

Jovsset forklarede at han har fået lidt viden tilført igennem at deltage på ture med folk med meget viden om fugleliv og naturværn, men hovedsageligt byggede hans kundskab på egne oplevelser og erfaring (Merleau-Ponty, 1945/2009; og Rolland & Zoglowek, 2010).

I feltstudiet, interview med Elle og hyttebøgernes tekster var det erfaringsmæssige kundskabsgrundlag svært at kortlægge. Overordnet for de vandrende præsenteres i de tidligere afsnit flere eksempler på sansemæssige oplevelser fra stien. Fælles for dem er at de udtrykker relativt lille grad af kundskab i forhold til Risten, Ole Mattis og Jovsset. Der refereres hverken til kundskab om enten artsbestemmelser af fugle, syn på naturværn eller andre temaer. Det kan indikere et ukyndigt blik, hvormed det forstås at det de vandrende ser byder på mere iboende information end de som Meløe (1983) siger klarer at aflæse. I hyttebøgernes tekster findes også i mindre grad af eksplicit kundskab. Teksterne beskriver de vandrendes kundskab om historie, flora og orientering og repræsenterer blikket til en kyndig (Meløe, 1983). Hyttebøgernes tekster berører perifært det Hågvar mfl. (1996) beskriver som eventyret og det æstetiske. Trods teksternes sparsomme udtryk indeholder de erfaringskundskab baseret på oplevelser og mening. (Faarlund, 2015).

Kundskab har betydning for de vandrendes oplevelser. Jo større bredde og dybde de vandrendes kundskab, desto mere fylde indikerer deres oplevelse af stien at indeholde. Indhold som den rene sansemæssige deltagelse eller stimulering af de vandrendes kundskab. Fylde i oplevelserne sammenfattes dermed betydningsfuldt for de vandrende. Med meningsbegrebet af Merleau-Ponty (1945/2009), forstås at de vandrendes oplevelser kobles til deres erfaring i nutidig sansning og handling som samtidig finder overensstemmelse med deres motivation for tur.

4.6 Sociale møder på stien

En betragtning som går igen er det sociale aspekt af det at vandre på stien: oplevelser i selskab med rejsefølge og følelsen af hygge⁴⁹. Fælles for interviewpersonerne er at de vandret på stien med venner, bekendte eller nogen de mødte undervejs og slog følge med. I feltstudiet vandles der på stien som en gruppe under samling af Altatures arrangement. I de mindre grupper som fremtræder på denne tur, er der kun en gruppe, hvor de vandrende går for sig selv. I gennemgangen af hyttebøgerne fremstår at de fleste teksterne handler om ture i selskab med andre. I feltstudiet og igennem interview fremtræder det sociale aspekt væsentligt mere eksplicit. Bischoff (2012) forklarer at det at være på tur med andre skaber delte oplevelser, stemning, følelser og styrer fokus. Vi tager med andre ord del i hinanden og det at oplevelserne deles er med til at gøre dem større. Det fremgår af en studie at friluftsfolket finder motivation i at tage på tur med venner og familie (Miljødirektoratet, 2020).

4.6.1 Social vandring

I feltstudiet vil der være overvejende fokus på observationsnotat, da jeg i den sociale sammenhængende ofte indtog et lidt mere tilbagetrukket rolle, uden kun at være observerende.

Morgenmad og aftensmad var fælles aktiviteter. Historier om tidligere ture, hverdagen med børn og gøremål samt enkelte som strikkede er beskrivende for det sociale samvær. Der blev spist og drukket øl, vin og vand og spist chips rundt bordet på Akkarfjord skole til ud på aftenerne. En overvejende lun stemning, hvor særligt det: ” *at komme sig lidt væk fra hverdagen, grine og være sammen med ligesindet* ” var i højsædet. De vandrende hyggede sig i alle samlinger hele weekenden og stemningen bar præg af en følelse af frihed. Enkelte vandrende prioriterede også de rolige stunder med lidt *alene tid*, med tid til stilhed.

På turen ud til Tarhalsen var grupperne opdelte næsten hele dagen. I pauserne var Guidegruppen og Træningsgruppen optaget af brugen af sociale medier, til at dele deres oplevelser igennem video, billeder og selfies⁵⁰. Her var det vigtigt med det rigtige fokus eller den rette billedmæssige disposition. Flere af de vandrende så det som en måde at dele oplevelser med venner og bekendte og familien de havde efterladt hjemme. En deltager sagde at det var: ” *Som at have dem med* ”.

---

⁴⁹ Hygge eksisterer kun på dansk og norsk. Ifølge Nilstun (2020) er hygge, udspringer af det Norrønt *hyggja*. Mod slutningen af 1700-tallet, taget til eje af danskerne og er blevet nationalsymbol for velvære, afslapning den gode stemning og det sociale samvær (VisitDenmark, 2020). Den forståelse har jeg valgt at følge videre.

⁵⁰ Billeder taget af en selv, fokus på en selv eller en selv i et for individet interessant miljø (Cambridge Dictionary, 2020)

På turen til Tarhalsen, var det sociale en hovedingrediens for Guidegruppen, og par præg af en hyggelig atmosfære. Guidens fortællinger var et positivt bidrag til gruppens gode humør og oplevelse.

Udsigtspunkterne blev samlingsplads for grupperne. På disse samlingspunkter var der de som nød naturen og de som nød naturen gennem en skærm. Flere af de vandrende brugte mere tid på udsigten igennem skærmen på deres mobiltelefoner. To af de vandrende agerede anderledes. De to fra gruppen *Alene på tur* stod og snakkede mens udsigterne blev indtaget. De havde ikke telefonerne oppe af lommerne. Dette gik igen på flere udsigtspunkter.

De fleste af de vandrende var opslugte af mobiltelefoner i pauserne. De vandrende var bundet til teknologiens verden. De klarede ikke at rive sig løs og deltage i sansningen af naturen. Kontrasten blev her tydelig fordi to vandrende ikke brugte skærmen for at sanse og opleve udsigterne.

Da gruppen blev samlet yderst på Tarhalsen efter turen ud til fyret var der igen en hyggelig stemning. Målet med turen var nået for de vandrende. Gruppen nød solens varme, og den rolige vind. Hyggen opstod som følge af enkelte af de vandrendes humoristiske udsagn om manglende fysisk kondition med lav selvhøjtidelighed: ” *Hvis dig slidt, så bare husk er du også ser styg ud*” (Deltager. Dette fik alle til at bryde ud i latter. Ved at byde på sig selv på denne måde bidrog hun til den hyggelige stemning. Da turen startede hjemover, sagde en anden deltager: ” *jeg glæder mig til at komme tilbage til skolen og hygge videre med rødvinen*”.

Som en del af gruppen *Alene på tur* og havde gået meste parten af dagen alene kan udsagnet forstås som trivsel baseret på hendes følelse af social tilhørighed.

I Guidegruppen havde flere vandret med pulsurre og mobiltelefon tracking. Teknologier som også Træningsgruppen gjorde brug af, men turen bar ikke præg af at være en træningstur. En deltager kommenterede formået: ” *at jeg kan vise turen på computeren til familien når jeg kommer hjem. Så de kan se hvor jeg var*”.

Den vandrende havde barn og mand hjemme og det det var svært at være væk på tur. En følelse baseret på splittelsen mellem tilhørigheden til gruppen på tur og familien hjemme.

Fælles for interviewpersonerne var at forholdet til naturen baserer sig på familiesocialisering. Ole Mattis lærte at omgås naturen af de ældre som delte ud erfaringer fra lange liv i naturen. Elle, Jovsset og Risten har alle vandret i opvæksten med deres forældre eller bedsteforældre som led i en kultur i familien. Flere refererer til turene som lærerige og som oplevelser de

husker som *små eventyr*. Ture hvor de jagtede, fiskede eller bare gik i fjeldet fra hytte til hytte.

Elle, Jovsset og Risten kommer fra byen. Brugen af naturen kan betegnes som moderne friluftsliv. Fælles for denne brug af natur kalder Næss (1999, s. 367) *Overskudsliv i naturen*. et liv som bygger på kortere ophold i naturen, hvor opholdet ikke har til formål at livsnære sig eller arbejde. Denne friluftslivsform er i kontrast til Ole Mattis, hvor netop livsnæringens og de traditionelle liv i bygden på Sørøya markerede begyndelsen for naturbrug.

Ole Mattis fortæller at det sociale er en af grundene til at han tager på tur. Han finder glæde i sine ture til stien for at møde andre og høre deres historier. På en af sine sidste ture vandrede Ole Mattis med en kammerat og havde en lang kammeratlig diskussion om det at gå på stien eller det at gå de gamle kendte ruter.

Det at være *gammel og sær* mod det at være *ung og u-viden* blev spillet mod hinanden. Samtidig spiller stien Sørøya på langs en vigtig rolle i det at møde nye mennesker. Ole Mattis beskriver sin selskabssøgende personlighed og trives bedst blandt folk, gerne nye bekendtskaber. Det er det med egne ture med venner og så muligheden for at møde nye bekendtskaber Ole Mattis særligt beskriver som en af kvaliteterne ved stien:

”Det er jo samkvem. [...] Havde nok følt mig mere isoleret og havde ikke taget udfordringen at gå mere for at holde mig i fuld vigør uden stien. [...] Stien er linket. Den er en interesse i sig selv og den gør det muligt at møde nye spændende mennesker. [...] Håber altid at møde nye bekendtskaber når jeg går. Jeg er nok så selvskabssøgende og falder let i snak med folk”.

Ole Mattis nyder at møde nye mennesker på stien. Townsend og Weerasuriya (2010) påpeger der er en nær sammenhængen mellem mental helse og naturmødet, særligt som modarbejdende for den sociale isolation. Det er særligt oplevelsen af at kunne være social i møder på stien som kan forstås som meningsfuldt for Ole Mattis.

Ole Mattis fortæller om betydningen for stien i lokalmiljøet og hvordan han har set andre lokale som er begyndt at bruge stien. Fastboende på øen har gået altid, men tiderne har ændret sig. Mange er i dag *gamle*. For de yngre generationer er stien et særligt gode fordi den er medskabende for nye lokale bekendtskaber og en invitation til at udforske øen:

”det beriger os i det lokale miljø at vi knytter nye bekendtskaber og får nye venner [...] Det er jo en utrolig positiv indsprøjtning at både se og møde dem som bruger stien. [...] Uden stien havde vi ikke fået den oplevelse af nærhed til så mange nye hyggelige mennesker. Jeg havde aldrig mødt dem om ikke det havde været for stien. [...] Det synes jeg giver mig en stor glæde og en særlig lyst til at gå. [...] jeg vil sige at den har haft en stor betydning for trivsel i de miljøer jeg omgås. Men det har i særdeleshed haft betydning for hele øen”.

Ness og Bjørn (2017) påpegede at stien skulle bidrage med øget bo-lyst og trivsel. Stiens anlæggelse har haft netop den betydning for Ole Mattis. Lysten til at gå, beskrevet som en af effekterne af stien er i overensstemmelse med FeFo (2017a) som udtrykte ønske om *naturoplevelser, folkehelse og bidrage til næringslivet*⁵¹. Det at lokalbefolkningen kommer oftere ud op øen og den nye generation får udforsket nærmiljøet bidrager til folkehelsen.

Elle er vokset op med T mærket turstier og DNT-hytter. For hende er det en del af det sociale friluftsliv. Elle var rejst til Sørøya med en veninde og fortæller at hun aldrig havde rejst så langt eller betalt så meget for en tur. Nærværet med veninden var en mulighed for at dele de alvorlige og de sjove ting i livet og være to om oplevelsen af Sørøya:

”Uden hende havde jeg ikke gået Sørøya på langs. Det at hun har været med har været utroligt fint. Så dejligt ikke at sidde alene, og have en at dele oplevelsen med. [...] For min del er det at være på tur sammen helt centralt. Og vi har rejst meget sammen. Vi bruger naturen til at mødes og være sociale. Og når vi kommer hjem, har vi den oplevelse sammen at huske på”.

I Elles oplevelser fra stien vægtlægger hun det at vandre med sin veninde. I afbrækket fra hverdagens stress inddrager hun sin veninde som sparringspartner. Det at have en at dele oplevelser med beskriver Hofstad mfl. (2016) giver en følelse af tilhørighed. Det er netop den følelse Elle oplever med at vandre med sin veninde.

Jovsset havde planlagt at vandre alene og beskriver hvordan han ikke trænger at have den samme hensyntagen til andre. Han påpeger at han ikke føler sig alene i naturen da der er mange indtryk at forholde sti til. Jovsset føler også noget går tabt når man vandrer alene, som muligheden for at dele de fine oplevelser med nogen. Han følte sig mere åben over for dem han mødte på stien:

---

⁵¹ Pr. 8. maj 2020 har det ikke været muligt at skaffe statistisk viden om næringslivseffekterne af stiens anlæg.

”Jeg tror jeg er meget mere åben for andre mennesker. Jeg mødte en del andre undervejs og blev ganske godt kendt med nogen af dem. Det var jeg ikke blevet, hvis jeg havde mødt dem hjemme. Uanset om jeg havde haft lyst til at stoppe og snakke. Jeg tror roen jeg havde her på stien gjorde mig lidt mere åben overfor at blive kendt med andre. Måske det gælder for dem også. Men dette er baggrunden for at man kommer lidt nærmere hinanden end man eller gør i hverdagen. Så trods turen startet alene så endte dem med at blive ganske så sociale”.

Mødet med andre kan skilles. Tordsson (2014) beskriver det skaber en følelse af sammenhold og glæde i selskab med dem som slog følge med ham på stien. Turen på stien har været med til at nedbryde en barriere for kontakt med mennesker han aldrig havde mødt før. Ifølge Tordsson (2014) er det et af de skjulte bidrag ved friluftsliv: *Ellers skjulte sider hos mennesket kommer til syne [...] hvor den enkelte kan ”være sig selv” giver [...] mulighed for [...] ægte og dybtgående socialt fællesskab” (Tordsson, 2014, s. 197).*

Hele turen har Risten vandret sammen med en veninde. Hun tog en masse billeder og film så hun kun kunne dele oplevelsen med sine bedsteforældre. De er: ”så gamle at de ikke længere tager på tur”. Hun går også lidt for dem. Risten omtaler også det at møde andre vandrende. Sjovt at høre om deres naturoplevelser, få informationer om gode fiskevand og gode lejrpladser. Dette er en af fordelene ved at vandre på sti, siden man i landskabet ofte møder andre, i modsætning til at gå hvor man har lyst.

Vi ser at det, for Risten, havde stor værdi at lave film og tage med hjem og vise. Teknologiens positive meningsbærende dimension overgår langt dens overdøvende betydning for sansning. Videooptag deler hun med bedsteforældrene. En social tradition som bygger på Ristens jagt og fiskeri oplæring af bedstefaren. Risten oplevede også at mødet med andre var givende, ved at dele erfaringer om fiskevand og gode lejrpladser. Dette får en større betydning igennem at det udvider oplevelsen fra stien.

I hyttebøgerne udstykses sociale relationer ikke eksplicit med der findes nogle betragtninger. Det sociale løftes frem som betydningsfuldt for oplevelsen i lyset af at en så lille andel af ture referer til vandreture alene. Samtidig som de ture alene i dette fund, er i relation til renovations arbejde:

”Vi kom frem til hytten ca. kl. 19 efter en super flot tur fra Akkarfjord. Vel fremme lavede vi dejlig middag (ingen posemad) og nu sidder vi her og hygger os med hvidvin” (16. juli 2011).

”... Vi hyggede os i hytten, med bål i pejsen og til lyden af den kraftige vind udenfor. Dette er noget som bare må opleves” (10. juni 2017).

Den glade stemning som Tordsson (2014) omtale, fremgår eksplicit af disse. Hyttebøgernes tekster gengiver en relativ svag nuancering i forhold til feltstudie og interview. Det at komme til Tarhalshytta er et spektakulært syn, og hvor hytten giver muligheden for hyggelige stunder, sådan som disse to turfølger har beskrevet sin oplevelser.

4.6.2 Hvad betyder det sociale aspekt på vandring?

Der tegner sig et billede af et mangeartet bidrag igennem det sociale som fænomen. Hyggen præsenteres som centralt for de fleste af de vandrende i dette studie. Samtidig som at en del indikerer at turen også er af betydning for dem som venter hjemme. For at kunne dele oplevelsen bruges i særdeleshed billeder og film. Det, at kunne dele turen, repræsenterer en følelsesmæssig dimension for mange af de vandrende.

På Sørøya er de vandrende situeret i en social situation. De deler oplevelser fra stien og deltager i social samhandling. Vold (2014, s. 20) påpeger i sit studie at oplevelse af natur skabes igennem social samhandling i naturen og med naturen. De vandrende i dette studie oplever med udgangspunkt i deres tilstedeværelse på stien og deres erfaringer, Abram (2018) beskriver det som oplevelser med udgangspunkt i den levende- og sansende krop. De vandrende tilstedeværelse på stien er som *situeret krop*, hvormed deres krop ifølge Engelsrud (2006) er afsæt for erfaring og sansning. I afkodningen af sociale fænomener står dette centralt⁵². Sociale praksisser baserer sig på det Thornquist (2003); og Tordsson (2014) kalder et *prærefleksivt engagement*. Som de vandrendes sansedeltagelse med udsigter, fjeld og oplevelserne i stien, så er de også synlige for hinanden, de for sig selv et subjekt, og for andre et væsen at percipere (Merleau-Ponty, 1945/2014). Deres forståelse af hinanden i sociale praksisser, sker igennem afkodning af følelsesmæssige udtryk i tale og handling (Merleau-

---

⁵² Dette kunne være forstået som *tavs kundskab*, hvilken indikerer en handlingsmæssig og mental evne som en slags *førebegrebslig* aktivitet. Videre en personlig kundskab og kontekstspecifik, baseret på individuelle følelser, værdier og erfaringer (Dyb, 2014, s. 9; og Vold, 2014, s. 29)

Ponty, 1945/2014). Når de vandrende i studiet hygger sig eller når de som Elle siger:” *deler de alvorlige og de sjove ting i livet*”. Det beror på det Merleau-Ponty (1945/2014, s. 367) kalder en *spejling* af intentioner i egen krop. Handlingen bygger på genetik, men også levet erfaring og ved at percipere hinandens intentioner afkoder de vandrende betydningen af samtale og handling (Merleau-Ponty, 1945/2014).

Med stien forstås et rum for de vandrendes kroppe at handle i, men da de ikke er alene på tur, men på tur i større eller mindre grupper, forstås stien i dette fund som et socialt rum (Merleau-Ponty, 1945/2009).

Det sociale aspekt af turen fremstår, fulgt af de vandrendes vandring i grupper, som et betydningsfuldt *hyggeligt* fænomen (VisitDenmark, 2020). I feltstudiet så vi hvordan de vandrendes samspil med humor, glæde og den lune stemning var styrende. De vandrende havde godt humør, hvilket Ingold (2010); og Townsend og Weerasuriya (2010) påpeger er en af kvalitetene ved godt vejr og naturkontakt, da det er opløftende for humøret. Deres glæde og gode humør blev til følelsesmæssige udtryk for de andre at percipere (Merleau-Ponty, 1945/2014). Det skabte en trivsel blandt de vandrende underbygget af en følelse af tilhørighed (Townsend & Weerasuriya, 2010).

I dette studie antyder de vandrende at de søger naturens stilhed, motiveret af at komme sig væk fra hverdagen (Hågvar mfl., 1996). Samtidig som de søger stilheden, indikerer de vandrende i dette studie en søgen efter social interaktion i en naturarena med mål om frihedsfølelse (Hågvar mfl., 1996; og Townsend & Weerasuriya, 2010). I feltstudiet, interview og i feltbøgerne går turen på stien igen som et socialt arrangement. Sociale arrangementer som var medskabende for de vandrendes følelse af trivsel (Townsend & Weerasuriya, 2010). Ole Mattis sagde det ganske klart:” *det beriger os i det lokale miljø [...] en [...] positiv indsprøjtning [...] oplevelse af nærhed [...] giver [...] glæde og lyst til at gå. [...] stor betydning for trivslen*”. Han antyder også stiens betydning ud over dette studies rammer ved at angive at betydningen er gældende, ikke bare for ham, men for hele lokalmiljøet og øen. Det skyldtes som Hofstad mfl. (2016) påpeger at naturen er samlingspunkt som skaber tilhørighedsfølelse.

Blandt flere deltagere fra feltstudiet og Risten indikeres det også, at betydningen af oplevelserne fra stien rækker ud over studiets afgrænset felt. Deres brug af teknologi og sociale medier fremgår som skabende for en udtrykt tilhørighed til familie og andre (Hofstad mfl., 2016). Det indikerer at trods tidligere fund i dette studie og Abram (2018) påpeger at teknologi har en bedøvende betydningen for sansemæssig deltagelse så finder de vandrende

betydning i oplevelsen igennem følelsen af social tilhørighed til familien som gruppe (Hofstad mfl., 2016; og Townsend & Weerasuriya, 2010). Det at friluftaktiviteter deles og værdisætning af oplevelserne for sender og modtager af billeder og video, kan bygge på flere ting. De interpersonelle relationer mellem Risten og bedstefaren antyder en identitetsfølelse baseret på deres jagt og fiskeri historik fra barndommen (Dervo mfl., 2014). For de vandrende som deler billeder og video med vennerne kan det bygge på den national identitetsfølelse skabt af Norges nationsbygning baseret på polarforskningens opdagelses- og eventyrlyst (Drivenes & Jølle, 2004). Det betyder at de vennerne og familien får tage del i de oplevede kvaliteter ved de vandrendes naturoplevelse på stien (Hågvar mfl., 1996).

Trods flere af de vandrendes følelse af det sociale betydning for deres oplevelse, så tilhører de en *nanosecond culture* (Gelter, 2010). Det betyder at deres oplevelse ikke er andet end en overfladisk berøring af naturmødets muligheder (Gelter, 2010). Deres apparatbrug indikerer, at de ikke er ude af deres hverdag, men har taget hverdagens stress elementer med på tur (Gelter, 2010). Det betyder at de ikke fuldt ud kan tage del i friluftslivets muligheder, herunder fuld deltagelse i det sociale (Næss, 1999). Vi så bl.a. at to vandrende ikke havde telefonerne oppe af lommerne og deltog i social samhandling og samtale. Det styrkes i feltstudiet, interview og hyttebøgernes tekster, da det er de vandrendes og turfølgernes tilstedeværelse i nuet som refereres til som hyggelige og hvor de tager del i hinanden (Bischoff, 2012).

Stien som et socialt rum kan også opstå i mødet andre. Hovedparten af de vandrendes friluftsliv baseres på kortere ophold i naturen som overskudsliv sådan som Næss (1999, s. 367) beskriver. I følelsen af overskud ligger potentialet for lykkefølelsen, harmoni og at udleve selvets fulde potentiale (Gelter, 2010). I de situationer byder de på sit ærlige og ægte selv og det gør det nemmere for dem at interagere med andre i mødet på stien (Tordsson, 2014). Det betyder at de vandrende i mødet med fremmede får oplevelsen af tilhørighed, sammenhold og glæde (Hofstad mfl., 2016).

5 Sammenfatning og refleksion

Med et fænomenologisk rammeværk og studier af de vandrende på stien Sørøya på langs har forskningsspørgsmålet i dette studie bidraget med kundskab om oplevelsesdimensioner og meningsdannelse. Det empiriske materiale bygger på dybdeinterview af vandrende som alle gik Sørøya på langs i sommeren 2019. Dette blev støttet af et feltstudie af 11 kvinder på guidet tur og gennemgang af to hyttebøger.

Jeg har søgt svar på betydninger af ulige oplevelser for vandrende på stiens. De vandrende har ulige erfaringer med færdsel og ophold i naturen som kan forstås på baggrund af den enkeltes erfaring og oplevelser fra andre naturmøder. For at finde ud af mere om disse naturmøder på stien stillede jeg spørgsmålet:

Hvilken betydning har oplevelserne fra stien for de vandrende?

Forskningsspørgsmålet støttes af tre delspørgsmål: Hvilke oplevelser fremtræder for de vandrende? Hvordan erfares oplevelserne for de vandrende? og Hvordan tilskrives disse oplevelser mening?

Vejrets betydning for de vandrendes oplevelse differentieres med baggrund i ulige naturpraksis. Der er en slags forståelse blandt de vandrende i opfattelsen af det gode og det dårlige vejr. Dårligt vejr erfares som hindringer for oplevelse af stien, mens det gode vejr defineres ud fra de muligheder for sansemæssig oplevelse og det sociale samvær. Meningen bag det er dårligt vejr eller godt vejr beror både på deltagernes oplevelse i nuet, men også deres erfaring om hvad det gode vejr betyder for den oplevelse de søger. Det gode vejr betyder at de vandrende får en mere mangeartet naturoplevelse. Trods den fælles forståelse og opfattelse af det gode og det dårlige vejr, så betyder de forskellige vejrsituationer noget forskelligt for de vandrende. Blandt de vandrende som ofte bruger naturen som en træningsarena, så jeg at betydningen var af mere tilbagetrukket karakter, da den overordnet betydning var træningen selv. For den bofaste lokalkendte Ole Mattis var dårligt vejr ødelæggende for at opleve naturens mange indtryk. Betydningen af vejret, uanset om det opleves godt eller dårligt, beror på den enkeltes hensigt med turen. En lignende tendens er gældende når det kommer til oplevelsen af at færdes på stien gående i træningsrytme eller turrytme. Trods træningsrytmen bergenser de vandrendes mulighed for sansemæssige observationer, social samhandling eller antyder mindre brug af erfaringsbaseret kundskab, så betyder det ikke at oplevelserne forringes. Det skyldtes at afsættet for tilstedeværelsen på stien bunder i en erfaringsbaseret kundskab om forbedret livskvalitet og øget overskud i

hverdagen igennem fysisk træning. De som vandrer i en roligere turrytme, fik muligheden for at observere og erfare variationer i naturmøder som stien har at tilbyde. Indtryk som, baseret på tidligere erfaringer, giver mentalt afbræk fra hektiske hverdage.

Hyppig brug af kamera, mobiltelefon eller video optag var udbredt blandt de vandrende. En praksis som må forstås som en integreret del af deres hverdag. Apparatbrug har delte betydninger for de vandrendes oplevelse. Brug af teknologi præsenterede sig som et forstyrrende element i tilvænningen til natur. De vandrendes stadige afbræk på sociale medier forsinkede eller forhindrede omstillingen fra hverdagens allokering af tid til at bruge tiden sammenhængende på tur. Det kan forstås som at omstillingen er beheftet med følelse for den uforudsigelige natur der ventede de vandrende forude. For nogen af de vandrende blev den udstrakte brugen af teknologier med til at fratage dem nærheden til naturens indtryk under vejs på stien. Oplevelse af naturen blev ofte erfaret bag en skærm, med fokus på lys, positur og billedmæssig disposition. Kontrasten til sådanne erfaringer observerede jeg blandt to vandrende som ikke gjort brug af teknologier under turen. Disse var mere til stede og åbne for de indtryk naturen havde at byde på ved flere lejligheder. Trods teknologiens begrænsninger for øjeblikkets nærvær og sansemæssige deltagelse fremhævede flere af de vandrende billeddeling som vigtig for at formidle naturmøderne på Sørøya til andre. En sådanne formidling af tilstedeværelsen i naturen til fraværende var vigtigt for en af de vandrende for at kunne dele videoer og billeder med bedsteforældre som ikke selv var i stand til længere at foretage ture ud i naturen.

Brug af vandrestave og det at vandre på sti er for enkelte en nødvendighed og et kerneelement i forhold til at tage på tur. For en af de vandrende betød brugen af vandrestave, en oplevelse af tilstrækkelighed, både fysisk, men også på det mentale plan, da naturoplevelser bidrager til bedre mental helse. For en anden var det brugen af stien som fremstod som betydningsfuld i sig selv. Hendes tur erfaring stammer fra vandreture på T mærket stier fra hytte til hytte. En naturpraksis og kundskabsgrundlag for at færdes i naturen. Netop naturpraksis i relation til stibrug indikerer også ulige erfaringer blandt de vandrende. Studiet af Risten og Ole Mattis naturpraksiser bygger på et erfaret liv vandret uden for mærket stier. En naturpraksis hvor det at følge dyrespor viste vejen. Livslange vandringer udenfor tilrettelagt færdsel har bidraget til en omfangsrig erfaringsbaseret kundskab om naturen. Det at bo i et landskab og besøge et landskab kan forstås som kontraster, ulige former for friluftsliv blandt de tilrejsende til Sørøya og lokalkendte.

Betydningen af den sociale praksis i rummet af stien fremtræder på tværs over de vandrendes erfaring og oplevelser. Socialisering med andre vandrende tilføjer oplevelsen en grad af hygge. Det betyder at de vandrende oplever følelsen af tilhørighed og frihed samtidig som det bidrager til afkoblingen fra hverdagen. Disse følelser er skabende for de vandrendes trivsel. Den sociale praksis er ikke kun gældende indad i de grupper deltagerne var situeret i på Sørøya. Stien opleves af Jovsset og Ole Mattis som en plads at stifte nye bekendtskaber. Jovsset som i udgangspunktet vandrede alene oplevede sig selv som mere åben og imødekommende noget han erfarede gennem inklusion som en del af en gruppe af vandrende han ikke havde mødt før. Dette skabende for hans tilhørsfølelse, et nyt sammenhold og glæde. Ole Mattis antyder også betydningen af stien som et socialt rum betydningsfuldt for lokalmiljøets oplevelse af ikke kun stien, men en lokal tilhørighed.

Studiet giver en forståelse for vandrendes perception i naturmødet på stien Sørøya på langs, og argumenterer for at kundskab er betydningsfuldt for sansemæssig dybde og bredde. Det havde været interessant i et samfundsperspektiv at belyse vigtigheden af kundskab i forhold til den brede befolknings værdisætning af naturen i et naturværn perspektiv, baseret på udbyttet for den enkelte vandrende.

6 Referencer

- Abd-Elfattah, H. M., Abdelaziem, F. H. & Elshennawy, S. (2015). Physical and cognitive consequences of fatigue: A review. *Journal of Advanced Research*, 6(3), 351-358. <https://doi.org/10.1016/j.jare.2015.01.011>
- Abram, D. (2018). *Sansenes magi - å se mere enn du ser* (Paradigmeserien 1.). Oslo: Flux Forlag.
- Altaturer. (2012). Altaturer. Hentet 28 januar 2019 fra www.altaturer.no/Altaturer.html
- Altaturer. (2017). Altaturer. Hentet 28 januar 2020 fra https://www.facebook.com/pg/Altaturer/about/?ref=page_internal
- Alvesson, M. (2011). *Interpreting Interviews*. London: SAGE Publications Ltd.
- Anfinsen, R. N. & Christensen, E. (2013). *Menneske, natur og samfunn: lærebok i filosofi*. Oslo: Universitetsforl.
- Antonsen, B. (2019). *Sørøyasommer 2019*. Sørøya: Hasvik Kommune,. Hentet fra <https://www.hasvik.kommune.no/soeroeysommer-2019.6234232-36518.html>
- Asbjørnsen, P. C. (1845). *Norske Huldreeventyr og Folkesagn*. Kristiania: Det norske språk- og litteraturselskap.
- Bentsen, P., Andkjær, S. & Ejbye-Ernst, N. (2016). *Friluftsliv*. København: Munksgaard.
- Bergans of Norway. (2018). Sørøya på langs - Et sommereventyr i nord | Bergans Adventures. Hentet 19. desember 2019 fra <https://www.facebook.com/bergansnorway/posts/lengst-mot-nord-helt-ytterst-der-havet-er-fullt-av-hval-sel-og-fisk-og-himmelen-/10155839990566080/>
- Bischoff, A. (2012). *Mellom meg og det andre finds det stier..* (ph.d. Doktorgradsafhandling). Universitetet for miljø- og biovitenskap. (978-82-575-1068-8)
- Bjordal, R. I. (2011). *Takk for oss. Vi kommer igjen!* (Master). Universitetet i Bergen, Bergen. Hentet fra <https://bora.uib.no/handle/1956/5924> (71491903020002201)
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 15. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Breivik, G., Løvmo, H. & Setreng, S. K. (1978). *Friluftsliv fra Fridtjof Nansen til våre dager: et utvalg*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Breivik, G. & Rafoss, K. (2012). *Fysisk aktivitet: omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet: en oppdatering og revisjon*. Oslo, Alta: Norges idrettshøgskole Høgskolen i Finnmark.
- Breivik, G. & Rafoss, K. (2017). *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet* (978-82-8081-493-7). UiT Norges Arktiske Universitet.
- Buljo, R. M. M. (2018). *Samisk tradisjonellkunnskap kan være nøkkelen til en bærekraftig samisk reindriftsnæring* (Masteroppgave). Norges Arktiske Universitet, Tromsø.
Hentet fra
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/15550/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Cambridge Dictionary. (2020). Meaning of selfie in English. Hentet 9. maj fra
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/selfie>
- Clark, K., Ferkins, L., Smythe, L. & Jogulu, U. (2016). Valuing the lived experience: a phenomenological study of skiing. *Sport in Society*, 20.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1221933>
- Denzin, N. K. (2017). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (5 utg.). London: SAGE Publications Inc.
- Dervo, B. K., Skår, M., Köhler, B., Øian, H., Vistad, O. I., Andersen, O. & Gundersen, V. (2014). *Friluftsliv i Norge anno 2014 - Status og utfordringer*. Lillehammer: Norsk institut for naturforskning. Hentet fra
<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport%5C2014%5C1073.pdf>
- DNT. (2009). *DNT Årsrapport 2009*. <https://www.dnt.no/aarsrapport/>: Den Norske Turistforening. Hentet fra <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/c0db3fdb7bff54871148374058150a0a213c4a7b.pdf>
- DNT. (2016). *DNT Årsrapport 2016*. <https://www.dnt.no/aarsrapport/>: Den Norske Turistforening. Hentet fra <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/5461fe9ab499a90f3cb61897ced3878a99e728fa.pdf>
- DNT. (2017). Mellom oss finnes det stier. Hentet 3. februar 2020 fra
<https://www.dnt.no/artikler/nyheter/13805-mellom-oss-finnes-det-stier/>
- DNT. (2018a). 150 år med turglede. Hentet 8. oktober 2019 fra <https://www.dnt.no/historikk/>

- DNT. (2018b). *DNT Årsrapport 2018*. <https://www.dnt.no/aarsrapport/>: Den Norske Turistforening. Hentet fra <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/dbc031fb1bb61d6534530bfbf1b6941b8491a1c8.pdf>
- DNT. (2018c). *Kunsten å vandre* (Den Norske Turistforening 150 år for friluftsliv og turglede). Oslo: Den Norske Turistforening.
- Drivenes, E.-A. & Jølle, H. D. (2004). *Norsk Polarhistorie I: Ekspedisjonene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dyb, E. (2014). *Kunnskapsdeling i en kunnskapsorganisasjon* (Master Master). Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/40745/Dyb_Masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Eichberg, H. & Jespersen, E. (2001). *De grønne bølger* (Træk af natur- og friluftslivets historie). København: DGI.
- Ekelund, T. (2019). *Stiens historie*. Oslo: Cappelen Damm.
- Eliassen, H. Ø. (2018). Savnet kvinne i 70-årene bekreftet død. Hentet 6. februar 2020 fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/savnet-kvinne-i-70-arene-bekreftet-dod-1.14142090>
- Engelsrud, G. (2006). *Hva er kropp* (Kropp 15.). Oslo: Universitetsforl.
- Espedal, T. (2007). *Gå eller kunsten å leve et vilt og poetisk liv* (1. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Everett, E. L. & Furseth, I. (2008). *Masteroppgaven* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- FeFo. (2017a). Markering av "Sørøya på langs". Hentet 5. november 2019 fra <https://www.facebook.com/Finmarkseiendommen/posts/10155567850403826/>
- FeFo. (2017b). Åpne hytter. Hentet 7. november 2019 fra <https://www.fefo.no/friluftsliv/apne-hytter/>
- Finmark Friluftsråd. (2019). Langkeila, Sørøya. Hentet 15. november 2019 fra <https://ut.no/turforslag/1114065/langkeila-srya>
- Fjellboms. (2018). Sørøya på langs. Hentet 19. desember 2019 fra <https://www.fjellboms.no/turer-1>

- Flood, A. (2010). Understanding phenomenology. *Nurse Researcher*, 17(2), 7-15.
<https://doi.org/10.7748/nr2010.01.17.2.7.c7457>
- Friluftsrådernes Landsforbund. (2018). Høring i næringskomiteen statsbudsjettet 2019, 16. oktober 2018. Hentet 16. oktober 2019 fra
<https://files.solvecms.com/friluftsrad.no/fd03668/Notat%20til%20høring%20i%20Næringskomiteen.pdf>
- Faarlund, N. (2004). *Sesjon 2: Stilhet - En kvalitet for friluftsliv* (Landskonferanse for Friluftsliv). www.miljodirektoratet.dk/: Miljødirektoratet. Hentet fra
<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/877/landskonferanse-for-friluftsliv.pdf>
- Faarlund, N. (2015). *Friluftsliv - En dannelsesreise*. Oslo: Ljø Forlag.
- Gelo, O., Braakmann, D. & Benetka, G. (2008). Quantitative and Qualitative Research: Beyond the Debate. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 42(3), 266-290. <https://doi.org/10.1007/s12124-008-9078-3>
- Gelter, H. (2010). Friluftsliv as Slow and Peak Experience in the Transmodern Society. *Norwegian Journl Of Friluftsliv*, 1-22.
- Geonorge. (2020). TurOgFriluftsruter: Norge Hentet fra
<https://status.geonorge.no/statistikk/nedlastinger/>. Retrieved 4. februar 2020, fra Kartverket <https://status.geonorge.no/statistikk/nedlastinger/>
- Gilje, N. & Grimen, H. (2013). *Samfunnsvitenskapenes Forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi* (15. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Glød Explorer. (2019). Finnmarksvidda Classic. Hentet 7. nobember 2019 fra
<https://www.glodexplorer.no/product/finnmarksvidda-classic/>
- Grimstad, I. K. (1998). *På stier mellom natur og kultur: turgåers opplevelser af kulturlandskapet og deres synspunkter på vern* (ph.d. Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Universitetsforlaget Oslo. Hentet fra
[https://www.nb.no/nbsok/nb/1b730e3c1521d77744fbdecff9f72185?lang=en#5\(9788200127741\)](https://www.nb.no/nbsok/nb/1b730e3c1521d77744fbdecff9f72185?lang=en#5(9788200127741))
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige Metoder* (2). Oslo: Fagbokforlaget.

- Hofmann, A. R., Rolland, C. G., Rafoss, K. & Zoglonek, H. (2018). *Norwegian friluftsliv: a way of living and learning in nature* (Friluftsliv - ein norwegisches Phänomen Eine Lebensphilosophie in Theorie und Praxis). Münster: Waxmann.
- Hofstad, H., Raanaas, R. K., Nordh, H., Aamodt, G. & Hjellset, V. T. (2016). Helsefremmende lokalsamfunn – hva sier forskningen? *Plan*, 48(03-04), 32-37. Hentet fra http://www.idunn.no/plan/2016/03-04/helsefremmende_lokalsamfunn_hva_sier_forskningen
- Horgen, A. (2010). *Friluftsliv veiledning vinterstid* (1. utg.3). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Horgen, A. (2017a). Sikkerhetsdiskursen i norsk friluftsliv og fjellsport. *Historisk tidsskrift*, 96, 468-493.
- Horgen, A. (2017b). Sikkerhetsstatus for friluftsliv i Norge på 2000-tallet. *Tidsskrift for utmarksforskning* (1), 46-67.
- Horgen, A., Fasting, M. L., Lundhaug, T., Magnussen, L. I. & Østrem, K. (2016). *Ute!: Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hovind, S. (2015). *Så var jeg endelig hjemme igjen* (Master). Høgskolen i Telemark, Telemark. Hentet fra <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2438702>
- Hvitserk. (2019). Finnmarksvidda på ski. Hentet 7. november 2019 fra <https://www.hvitserk.no/norge/finnmarksvidda-pa-ski/>
- Hågvar, S., Støen, H. A., Grendstad, K., Asheim, V. & Nordbakke, R. (1996). *Grønn velferd: Vårt behov for naturkontakt: Fra bypark til villmarksopplevelse*. Oslo: Kommuneforl.
- Illeris, K. (2012). 24. Erfaringslæring - processen og det strukturelle grundlag. I *49 tekster om læring* (1 utg. s. 283-298). Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Illeris, K. (2015). *Læring* (4 utg.). København: Gyldendal Akademisk.
- Ingold, T. (2010). Footprints through the weather-world: walking, breathing, knowing. *Royal Anthropological Institute (N.S)*, 121-139. Hentet fra <https://quote.ucsd.edu/sed/files/2014/09/Ingold-Footprints-through-the-Weather-World.pdf>

- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse*. Latvia: Hans Rietzels Forlag.
- Kartverket. (2018). *Veileder om datafangst og forvaltning av data til Nasjonal database for tur- og friluftsruter*. www.kartverket.no/: Kartverket. Hentet fra https://kartverket.no/globalassets/arkiv/kart/temadata/veileder-for-datafangst-og-forvaltning-av-tur--og-friluftsruter-v1_1.pdf
- King, N. H., Christine
- Brooks, Joanna. (2018). *Interviews in Qualitative Research* (2). London: SAGE Publications Ltd.
- Klima- og miljødepartementet. (2018). *Handlingsplan for friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet*. www.regjeringen.no/. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/c89f9ea09a1e40fab3fefba28668fddb/96030_kld_handlingsplan_uu.pdf
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju* (3 utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Landbruksdirektoratet. (2019, 28. januar 2019). Om statens fjellstuer. Hentet 7. november 2019 fra <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/reindriften/statens-fjellstuer/om-statens-fjellstuer>
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method*. Upper Saddle River, United States: Pearson Education (US).
- Madsbu, J. P. & Pedersen, M. (2011). *I verdens rikeste land: Samfunnsvitenskapelige innganger til norsk samtid* (Vardeserien). Vallset: Oplandske bokforlag.
- Matthæus 7:15. (1907). Om falske profeter. Hentet 30 januar 2020 fra <https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Matt/7>
- Meld. St. 18. (2015-2016). *Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Oslo: Regjering Solberg,. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>

- Meld. St. nr. 39 (2000-2001). *Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet*. Oslo: Miljøverndepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-39-2000-2001-/id194963/sec1?q=>
- Meld. St. nr. 40. (1986-1987). *Om friluftsliv*. Oslo: Miljøverndepartementet. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1986-87&paid=3&wid=c&psid=DIVL483>
- Meløe, J. (1983). *Om å se*. Hentet fra www.jakobmeloe.com/wp-content/uploads/2015/04/Om-å-se.pdf
- Meløe, J. (1989). Seeing what there is to see. I *Law and Argumentation*. Universitetet i Tromsø: Institutt for rettsvitenskap.
- Meløe, J. (2003). *Brudstykke av et parti sjakk*. Hentet fra www.jakobmeloe.com/wp-content/uploads/2015/04/01.-Bruddstykke-av-et-parti-sjakk--til-forklaring-af-begrepene-observasjon-innenfor-en-virksomhet-og-observasjon-av-en-virksomhet-og-av-forholdet-mellom-dem-samt-av-begrepet-kyndi.pdf
- Merleau-Ponty, M. (1945/2009). *Kroppens fænomenologi* (B. Nake, Overs.). København: Det lille forlag.
- Merleau-Ponty, M. (1945/2014). *Phenomenology of Perception* (D. A. Landes, Overs.). London: Routledge.
- Meyhoff, K. W. (2005). *Fodnoter: Træk af vandringens historie* (1 utg.). København: Information Dansk Vandrelaug.
- Miljødirektoratet. (2020, 30. mars 2020). Deltagelse i friluftsliv. Hentet 24. april 2020 fra <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/friluftsliv/deltakelse-i-friluftsliv/>
- Myhre, J. E. (2015a, 7. november 2019). Fra stand til klasse. Hentet 12. november 2019 fra <https://www.norgeshistorie.no/industrialisering-og-demokrati/mennesker/1501-fra-stand-til-klasse.html>
- Myhre, J. E. (2015b, 28. januar 2016). Norge blir et industriland. Hentet 12. november 2019 fra <https://www.norgeshistorie.no/industrialisering-og-demokrati/teknologi-og-okonomi/1504-norge-blir-et-industriland.html>

- Myhre, J. E. (2015c, 1. november 2019). Organisasjonssamfunnet vokser fram. Hentet 12. november 2019 fra <https://www.norgeshistorie.no/industrialisering-og-demokrati/artikler/1511-Organisasjonssamfunnet-vokser-fram.html>
- Myrvand, A. (2004). *Naturopplevelser - en vei til bedret psykisk helse* (Landskonferanse for Friluftsliv). www.miljodirektoratet.dk/: Miljødirektoratet. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/877/landskonferanse-for-friluftsliv.pdf>
- Møllehave, J. (2013). *Til trøst*. København K: Lindhardt og Ringhof.
- Nakamura, J. & Csikszentmihalyi, M. (2009). Flow Theory and Research. I P. E. Nathan, C. R. Snyder & S. J. Lopez (Red.), *Oxford Handbook of Positive Psychology* (s. 195-206). Oxford: Oxford University Press.
- Nansen, F. (1921). *Friluftsliv*. DNT, Den Norske Turistsforenings møte for skoleungdommen. Hentet fra <http://www.naturakademi.com/friluftsliv/info/NansFril.pdf>
- Nedreid, T. (1993). *Ut på tur: på nordmanns vis* (Cappelen fakta). Oslo: Cappelen.
- Ness, T. E. & Bjørn, T. H. (2017). *Sørøya - den grønne øya i nord*. Hammerfest Hammerfest kommune.
- Nielsen, Y. (1881). *Træk af den norske bondestands kultur* (I de sidste 300 aar). Kristiania: Alb. Cammermeyer.
- Nielsen, Y. (1908). *Reisehaandbog over Norge: IV. Det nordenfjeldske Norge* (11. utg.). Kristiania: ALB. Cammermeyer.
- Nielsen, Y. (1909). *Erindringer fra et halvt Aarhundredes Vandreliv* (2. utg.). Kristianis: Gyldendalske.
- Nilsen, G. & Solli, B. (2003). *Brytninger mellom lokal og akademisk kulturminnekunnskap. En analyse av fortidsforestillinger i Nord-Troms og Lofoten* (Doktorgradsavhandling ph.d.). Universitetet i Tromsø, Institut for arkeologi. Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/476/thesis.pdf?sequence=1>
- Nilstun, C. (2020, 20. februar 2018). Hygge. Hentet 11. maj 2020 fra <https://snl.no/hygge>
- Norges arktiske universitet. (2019). FRI-1440 Arktisk friluftsliv og veiledning 1. Hentet 27. november 2019 fra https://uit.no/utdanning/emner/emne?p_document_id=620390

- Norgeshistorie. (2017). Artikler om samisk historie. Hentet 7. november 2019 fra <https://www.norgeshistorie.no/aktuelt/tema/samenes-landsmote-nasjonaldag.html>
- NOU 1994:21. (1994). *Bruk av land og vann i Finnmark i historisk perspektiv*. Oslo: Norges Offentlige Utredninger. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/fcd80282bb0e4cfba577dbb44fc45148/no/pd/fa/nou199419940021000dddpdfa.pdf>
- Næss, A. (1974). *Vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Næss, A. (1999). *Økologi, Samfunn og Livsstil: Utkast til en økosofi* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Ottem, L. (2012). *Altaturer: turmuligheter i Alta kommune*. Alta.
- Rafoss, K. (2015). *Hall i Nord* (ph.d. Doktorgradsavhandling). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU, Trondheim. (978-82326-0744-0)
- Regjeringen. (2019, 19 desember 2019). Nye fylker. Hentet 30 januar 2020 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regionreform/regionreform/nye-fylker/id2548426/>
- Regjeringen. (2012, 2012). Kompleks 874 Bæivasgiedde Fjellstue. Hentet 7. november 2019 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/c90f250c1e6b4645acc9b8be40e9a2ea/baeiv asgiedde_kompleks_874.pdf
- Reinharz, S. (1997). Who AM I? I R. Hertz (Red.), *Reflexivity & voice*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Rolland, C. G. & Zoglowek, H. (2010). Første gangs, andre gangs eller hva slags opplevelser finnes i friluftsliv? *Kroppsøving, H.1*(1), 10-14.
- Rousseau, J.-J. (1782/2016). *Den ensomme vandrers drømmerier* (B. Huse, Overs.). Oslo: Bokvennen forlag AS.
- Ryen, A. (2012). *Det Kvalitative Intervjuet* (4 utg. Fra vitenskapsteori til feltarbeid). Bergen: Fagbokforlaget.
- Saus, M. (2006). Det kyndige blikk, det ukyndige blikk og det døde blikke. *Barnevernets Utviklingscenter i Nord-Norge, Hefte 3. Kultur og barnevernsarbeid*, 26.

- Schutz, A. (1970). *Reflections on the problem of relevance*. New Haven and London: Yale University Press.
- Selvaag, S. K., Gundersen, V., Dokk, J. G., Romtveit, L., Strand, O. & Holter, T. (2017). *NINA Rapport 1530* (Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017). Lillehammer: Norsk institut for naturforskning. Hentet fra <https://brage.nina.no/nina-xmlui/bitstream/handle/11250/2504917/1530.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Silverman, D. (2015). *Interpreting Qualitative Data* (5 utg.). London: SAGE Publications Ltd.
- Skjervheim, H. (1976). *Deltakar og tilskodar og andre essays*. Oslo: Tanum-Norli A/S.
- Solnit, R. (2001). *Wanderlust: a history of walking*. London: Verso.
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 30. oktober 2019). Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelse. Hentet 5. november fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/fritid/hvert-3-aaar>
- Statsbygg. (2019). Om Statsbygg. Hentet 8. november 2019 fra <https://www.statsbygg.no/Om-Statsbygg/>
- Svedberg, L. (2002). *Gruppe Psykologi: Om grupper, organisasjoner og ledelse*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Tangvald-Pedersen, O. & Bongaardt, R. (2011). Tid og tilhørighet: Opplevelsen av god psykisk helse og dens implikasjoner for godt psykisk helsearbeid. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 8(2), 100-107
- ER. Hentet fra <http://www.idunn.no/tph/2011/02/art11>
- Teigen, K. H. (2016, 8. december 2016). Opplevelse. Hentet 13. maj 2020 fra <https://snl.no/oplevelse>
- Teigen, K. H. (2020, 6. april 2020). Erfaring. Hentet 13. maj 2020 fra <https://snl.no/erfaring>
- Teigen, K. H. & Alnes, J. H. (2017, 17. juli 2017). Mening. Hentet 13. maj 2020 fra <https://snl.no/mening>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlag.
- Thomas, J. R., Nelson, J. K. & Silverman, S. J. (2015). *Research Methods in Physical Activity* (7. utg.). Champaign, IL 61825-5076: Human Kinetics.

- Thornquist, E. (2003). Fenomenologi. I *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori: for helsefag* (s. 83-115). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. H. (2018). *Viten skapt*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Tomassen, J. H. (2017). Turgår funnet omkommet på Sørøya. Hentet 6 februar 2020 fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/turgaer-funnet-omkommet-pa-soroya-1.13653128>
- Tordsson, B. (2010). *Friluftsliv, kultur og samfunn*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Tordsson, B. (2014). *Perspektiv på friluftslivets pædagogik* (2. utg.). København: Books on Demand.
- Townsend, M. & Weerasuriya, R. (2010). *Beyond Blue to Green: The benefits of contact with nature for mental health and well-being* (978-0-9581971-6-8). Burwood: Deakin University Australia. Hentet fra https://www.deakin.edu.au/_data/assets/pdf_file/0004/310747/Beyond-Blue-To-Green-Literature-Review.pdf
- ut.no. (1874). Bessheim til Memurubu via Besseggen. Hentet 3. februar 2020 fra <https://ut.no/rutebeskrivelse/136219>
- ut.no. (2019). Viser resultater for "Sørøya". Hentet 15. november 2019 fra <https://ut.no/utforsker?q=sørøya&tab=trip#N4IgzgpgghgTgxgCxALIJWiDKAXGBLAOwHmVwAPmMgTyhAF8AaEKObPANwgDE8AbbCDDApQuPAAcUuAK4QmcKACNCKAGZRekJuN4sIajVpDr2Ae3wDhydZrnGYpgLZSYspmGmPHggEqnplga2TADuhAIwfgEQVjIQjCBikqiJVOL6yADaoHgAJqQIeADWhCRMBFDepFym2NjSM PQAuky5DVBspgQo2SB5pACCvLwg5ZUZIEO8+nRNdHRAA===>
- Vergunst, J. L. & Ingold, T. (2008). *Ways of Walking: Ethnography and Practice on Foot* (Anthropological Studies of Creativity and Perception). London: Routledge.
- Vinje, O. (2019). Norge på langs lista. Hentet 11. maj fra norgepaalangs.info/
- VisitDenmark. (2020). Dansk-Hygge. Hentet 7. april 2020 fra <https://www.visitdenmark.no/danmark/aktiviteter/hygge/dansk-hygge>

- Vold, T. (2014). *Venner på tur. Naturguiding som relasjonell kunnskap* (ph.d. Doktorgradsafhandling). Norges Idrettshøgskole, Oslo.
- Vaage, O. F. (2000-2001). Trening, mosjon og friluftsliv Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200413/rapp_200413.pdf. (82-537-6611-4). Retrieved 7. februar 2020, fra Statisk sentralbyrå https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200413/rapp_200413.pdf
- Wasberg, G. C. B.-N., Mikkel. (2020, 30. januar 2020). Yngvar Nielsen. Hentet 12. februar 2020 fra https://nbl.snl.no/Yngvar_Nielsen
- Welsh, T. (2019). Kroppslig handlingsevne og helse i lys av Merleau-Pontys fenomenologi. *Norsk filosofisk tidsskrift*, 54(1-02), 24-38. 10.18261/issn.1504-2901-2019-01-02-04 ER
- Wiingaard, J. (2012, 9. juli 2012). romantik. Hentet 8. oktober 2019 fra http://denstoredanske.dk/Gyldendals_Teaterleksikon/Genrer/romantik
- Wormnes, B. & Manger, T. (2008). *Motivasjon og Mestring* (Veier til effektiv bruk av egne ressurser). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Waalder, R. (2011). *Allmenhetens ferdsel i Finnmark* (Sammenstilling og drøfting av allmenhetens ferdsel i utmarka i Finnmark knyttet til fjellstuer, turlag og ødestuer). Alta: Norges idrettshøgskole Høgskolen i Finnmark. Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/6208/Rapport%202011-3.Brage.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Zapffe, P. W. (2018). *Barske glæder og andre temaer fra et liv under åpen himmel*. Oslo: Cappelen Damm.
- Zoglowek, H. (2013). Friluftsliv as a nature-related conceptualization of lifestyle. I (s. 43-62). Zürich: LIT, cop. 2013.
- Øhrgaard, P. (2016). romantik. Hentet 8. oktober 2019 fra www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Litterære_perioder/romantik
- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne Sosiologisk Teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Aas, Ø., Øian, H., Waalder, R. & Skår, M. (2010). *NINA Rapport 642* (Allmenhetens bruk av utmarka i Finnmark). Lillehammer/Alta: Norsk institut for naturforskning. Hentet fra <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/642.pdf>

Aasetre, J., Kleiven, J. & Kaltenborn, B. P. (1994). *Friliftsliv i Norge - Motivasjon og atferd*.
Trondheim: Norsk Institut for Naturforskning. Hentet fra
<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/309.pdf>

46

7 Bilag

Oversigt over bilag i relation til studiet *Betydninger af naturmøder på stien*

Bilag 1: NSD-godkendelse

Bilag 2: Infoskriv – Interview

Bilag 3: Infoskriv – Observation

Bilag 4: Interviewguide

Bilag 5: Observationsguide

Bilag 1: NSD-godkendelse

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Stien ind i bevidstheden

Referansenummer

433394

Registrert

01.07.2019 av Rikki Egon Nielsen - rni056@post.uit.no

Behandlingsansvarlig institusjon

UIT – Norges Arktiske Universitet / Det helsevitenskapelige fakultet / Institutt for helse- og omsorgsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Rune Waaler, rune.waaler@uit.no, tlf.: 90588516

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Rikki Egon Nielsen, rew@outlook.dk, tlf: 94799335

Prosjektperiode

01.06.2019 - 15.05.2020

Status

10.07.2019 – Vurdert

Vurdering (1)

10.07.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 10.07.2019. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER:

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET:

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE

REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Tlf.

Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Bilag 2: Infoskriv - Interview

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Stien min bevidstheden”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på bruk og brukere av stien «Sørøya på langs». I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er at få en dybdegående viten om hvordan stien på Sørøya anvendes til frilufters aktiviteter. Samtidig er det målet at få en viden om, hvorfor de som bruker stien, reelt sett bruker den. Lite er kjent om de grunder folk ligger til for bruk av anlegg til friluftersaktiviteter.

Jeg har en todelt problemstilling:

- 1) Hvem er brukerne av stien «Sørøya på langs»?
- 2) Hvordan skaper stien erfaringer og meninger hos brukene?

Sørøya og stien herpå er den overordnet case og sentrum for mitt masterprosjekt. For at underbygge mitt prosjekt skal jeg utføre både intervjuer, utføre et feltstudium, analysere hyttebøker og bruke meg sjøl som informant da jeg har vært med på å bygge stien. en

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Masterprosjektet skrives under studien Master i Idrettsvitenskap ved det helsefaglige fakultet på Universitetet i Tromsø, med studieplass i Alta, Finnmark.

Rune Waaler, 1. lektor og forsker ved UiT, plass Alta, er veileder på prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Når jeg spør nettopp deg, er det fordi du tilhører brukerne av stien. Jeg anser deg for at have en unike og særlig viden i relasjon til min problemstilling. Bare ved å være her på stien, kan mine spørsmål besvares.

I intervjuedelen er jeg avhengig av tre ulike grupper innen friluftersaktiviteter.

- Gruppe 1) Tradisjonelle fot / fjellturer
- Gruppe 2) Høstingsbasert friluftsliv
- Gruppe 3) Naturbasert reiseliv

Disse tre grupper formoder jeg kan gi fyllestgjørende svar på min problemstilling.

Jeg forventer at møte de jeg skal intervjuer på stien, under mitt arbeide der som stibygger i sommeren 2019. Dette er mitt tredje år på Sørøya og med min kjennskap til øya har jeg trua på jeg får møte de jeg etterspør.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du aksepterer å delta betyr dette at du lader deg intervjuer av meg som forsker. Jeg har beregnet intervjuet til ca. 1 times varighet. Jeg vil anvende lydopptaker av hele intervjuet. Jeg har utarbeidet en tematisert intervjuer guide, med en semistrukturert tilgang. Dette betyr jeg har en rekke punkter for at innlede samtalen, men det er din viden som jeg etterspør og nettopp din viten som er av betydning for studiet. Når intervjuet er ovre, vil jeg transkribere (oversette til tekst) intervjuet i sin fulle lengde. I denne prosess vil jeg anonymisere deg som intervjuer person. Når prosjektet avleveres d. 15 mai 2020 vil jeg slette både transkripsjon og lydopptak.

Ditt navn, arbeidsplass, alder og lignende generelle persondata vil ikke blive notert eller registrert. Du som deltager og informant skal være helt anonym hvilket innebærer at du ikke skal kunne kjennes igjen i prosjektet. Det som kan være identifiserende er dette informasjonsskriv, direkte kontakt med meg på sosiale medier eller på telefon. Intet av dette vil opptre i det endelige prosjekt. All digital kommunikasjon vil blive slettet etter prosjektets avlevering.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun forskeren som har tilgang til de innsamlet opplysninger.
- Jeg anvender en digital lydopptaker, hvorpå jeg lagrer intervjuet.
- Lydopptakeren er uten oppkobling til wifi eller bluetooth. Derved er denne skjermert fra uønsket adgang til lydfilen. Jeg oppbevarer lydopptakeren under forsvarlig forsikring og avlåst i eget hus.
- Den transkriberte tekst lagres på privat datamaskin som er passord beskyttet.
- Jeg vil gi alle intervjuer personer nye navnealias, hvorved du anonymiseres i prosjektet.

- Notatene finner sted i en notatbok som kun er tilgjengelig for forskeren.
- Sitater kan bidra med viktige poeng i forhold til problemstillingen. Såfremt de gjør, hentes disse inn i oppgaven.
- Alle notater som inndrages i oppgaven vil være anonymisert og med utgangspunkt i navnealias.

Igjennom anonymisering søker jeg at den enkelte deltager og informant ikke at kunne kjenne seg sjøl igjen. Da intervjuet er avgrenset i tid og sted, til en vandretur på Sørøya, kan det være mulig for den enkelte å kjenne igjen et sitat.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes d. 15 mai 2020. Heretter vil jeg slette lydfil og transkribert materiale.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Tromsø, det helsevitenskapelige fakultet, plass Alta, Finnmark har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Tromsø, Plass Alta

Prosjektansvarlig:

Rikki Egon Nielsen

Studerende Master i Idrettsvitenskap

UiT

Veileder:

Rune Waaler

1.lektor UiT og forsker

[Tel:+47 78450118](tel:+4778450118)

Tel: +47 94799335

Epost: rune.waaler@uit.no

Epost: rew@outlook.dk

- Personvernombud UiT:
Joakim Bakkevold
Tel: +47 97691578 / 77646322
Epost: personvernombud@uit.no
- NSD
Norsk senter for forskningsdata AS
Tel: +47 755582117
Epost: personverntjenester@nsd.no

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Rikki E. Nielsen

Veileder

Rune Waaler

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Stien i min bevidsthed”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju i henhold til dette informasjonsskriv

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15 mai 2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Bilag 3: Infoskriv - Observation

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Stien i min bevidsthed”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på bruk og brukere av stien «Sørøya på langs». I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er at få en dybdegående viten om hvordan stien på Sørøya anvendes til friluftsliv. Samtidig er det målet at få en viden om, hvorfor dere bruker stien. Lite er kjent om de grunder folk ligger til for bruk av anlegg til friluftaktiviteter.

Jeg har en todelt problemstilling:

- 3) Hvem er brukerne av stien «Sørøya på langs»
- 4) Hvordan skaper stien erfaringer og meninger hos brukene?

Sørøya og stien herpå er den overordnet case og sentrum for mitt masterprosjekt. For at underbygge mitt prosjekt skal jeg utføre både intervjuer, utføre et feltstudium, analysere hyttebøker og bruke meg sjøl som informant da jeg har vært med på å bygge stien.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Masterprosjektet skrives under studien Master i Idrettsvitenskap ved det helsefaglige fakultet på Universitetet i Tromsø, med studieplass i Alta, Finnmark.

Rune Waaler, 1. lektor og forsker ved UiT, plass Alta, er veileder på prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Når jeg spør nettopp deg, er det fordi du tilhører brukerne av stien. Jeg anser deg for at have en unike og særlig viden i relasjon til min problemstilling. Bare ved å være her på stien, kan mine spørsmål besvares.

I mitt observasjonsstudium er det mitt ønske og se på hvilke erfaringer og meninger som kommer til syne i relasjon til stien. Dette kan komme til uttrykk igjennom temaer som bliver pratet om, igjennom enkelt sitater eller samhandling deltakerne imellom.

Utvalget er basert på en guidet tur med Altaturer på Fyrvokterveien på den nordlige del av Sørøya. Turen er beregnet fra fredag til søndag.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du aksepterer å delta som informant i forbindelse med min feltstudie betyr det at du aksepterer at jeg får notere utplukk fra samtaler i form av tematikker og sitater. Samtidig som samhandling vil være i fokus.

Observasjonen vil vare hele turens lengde, fra fredag til søndag. Jeg vil gå i lag med dere og være aktiv deltager på turen. Det er din og gruppens refleksjoner som er omdreiningspunktet og det som har særlig verdi for prosjektet.

Ditt navn, arbeidsplass, alder og lignende generelle persondata vil ikke blive notert eller registrert. Du som deltager og informant skal være helt anonym hvilket innebærer at du ikke skal kunne kjennes igjen i prosjektet. Det som kan være identifiserende er dette informasjonsskriv, direkte kontakt med meg på sosiale medier eller på telefon. Intet av dette vil opptre i det endelige prosjekt. All digital kommunikasjon vil blive slettet etter prosjektets avlevering d. 15 mai 2020.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun forskeren som har tilgang til de innsamlet opplysninger.
- Notatene finner sted i en notatbok som kun er tilgjengelig for forskeren.
- Sitater kan bidra med viktige poeng i forhold til problemstillingen. Samme er gjeldende for samhandling og prat om tematikker.
- Alle notater som inndrages i oppgaven vil være anonymisert.

Igjennom anonymisering søker jeg at den enkelte deltager og informant ikke at kunne kjenne seg sjøl igjen. Da observasjons studien er avgrenset i tid og sted, med Altaturer som aktør, kan det være mulig for den enkelte å kjenne igjen et sitat eller huske et tema eller situasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes d. 15 mai 2020. Etter avlevering slettes alle notater.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Tromsø, det helsevitenskapelige fakultet, plass Alta, Finnmark har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Tromsø, Plass Alta

Prosjektansvarlig:

Rikki Egon Nielsen

Studerende Master i Idrettsvitenskap

UiT

Tel: +47 94799335

Epost: rew@outlook.dk

Veileder:

Rune Waaler

1.lektor UiT og forsker

[Tel:+47 78450118](tel:+4778450118)

Epost: rune.waaler@uit.no

- Personvernombud UiT:

Joakim Bakkevold

Tel: +47 97691578 / 77646322

Epost: personvernombud@uit.no

- NSD

Norsk senter for forskningsdata AS

Tel: +45755582117

Epost: personverntjenester@nsd.no

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Rikki E. Nielsen

Veileder

Rune Waaler

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Stien i min bevidsthed”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i en deltagende observasjons studie i henhold til dette informasjonsskriv
Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15 mai 2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Bilag 4: Interviewguide

Interview guide af brugere og brug

Indledningsvis vil jeg orientere om mit masterprojekt ”Stien ind i bevidstheden”. Herefter vil jeg gennemgå informationsdokumentet således observationsdeltageren er indforstået med vilkårene.

Jeg vil vægtlægge observationsdeltagerne mulighed for til enhver tid at kunne trække sig fra projektet samt at jeg vil kode alle oplysninger som kan føre tilbage til den enkelte.

Fortrolighed vil være nøgleordet.

Efterfølgende er jeg interesseret i afklarende spørgsmål fra interviewpersonen. Dette for at afklare eventuelle usikkerheder og mangler eller som tilstødende bidrag til den videre samtale.

Sluttelig interviewpersonens samtykke igennem underskrift.

Introduktion

Fokus på interview personen, mere overordnet og beskrivende. Indledende søger jeg at skabe en afslappet stemning mellem den som bliver interviewet og den som interviewer. Hensigten med en briefing er at nedbryde eventuel ansæthed og skabe afslappet stemning.

- Hvor har du hørt om stien henne?
  - a. Medier?
  - b. Fra mund til mund?
  - c. Andet?
    - i. Har du hørt om stien fra flere forskellige steder?
- Hvad er dine erfaringer i friluftsliv og stier?
  - a. Hvilke andre stier har du brugt?
  - b. Hvor ofte bruger du naturen?
  - c. Andet?
    - i. Udvikler sig efter interview personens svar
- Hva er friluftsliv for deg?
  - a. Hvor længe har du drevet med friluftsliv?
  - b. Hvad er din yndlingsbeskæftigelse?
  - c. Hvor tit er du på tur?
- Hvad er din holdning til tilrettelæggelsen av friluftsliv?
  - a. Anlæggelsen af stier?
    - i. Nærmiljø og på fjeld
  - b. Hytter?

c. Andet?

1. problemstilling

- *Hvordan bruges stien "Sørøya på langs"?*

Fokus er at få besvaret den første del af problemstilling. Hvordan bruges stien, i relation til hvem brugerne er og hvilken kategori de passer under.

1. Hvordan vil du kategorisere dit brug af stien?
  - a. Stien fra a til å?
  - b. Jagt eller høstnings relateret?
  - c. Går du turen med guide?
  - d. Andet?
    - i. Hvordan bruger du stien?
2. Kan du fortælle om formålet med din tilstedeværelse på Sørøya?
  - a. Gå stien fra start til slut?
  - b. Jagte?
  - c. I forbindelse med guideoplæg?
  - d. Andet?

2. problemstilling

- *Hvordan skaber stien erfaringer og meninger hos brugerne?*

Her er fokus, dybdegående viden om brugernes bevæggrunde til at bruge stien.

- Kan du uddybe hvorfor du bruger stien og naturen sådan?
  - a. Hvad betyder denne stien for dig?
  - b. Hvorfor er du i naturen?
  - c. Hvilken betydning har naturen for dig?
  - d. Hvorfor er det vigtigt for dig at være i naturen?
    - i. Kortsigt
    - ii. Langt sigt
  - e. Hvilke følelser vækker stien for dig?
    - i. Det fysiske
      1. Tungt
      2. Let
      3. Været
      - 4.
    - ii. Det følelsesmæssige
      1. Sjælefred
      2. Refleksion
      3. Det ubevidste, det som ikke tænkes på (krop, handlinger)
  - f. Hvilke værdier forbinder du med stien?

- i. Hvilken er vigtigst?
- g. Andet?
  - i. Hvad har vi ikke været igennem?

Afrunding

Fokus er på ikke at efterlade den interviewet med følelsen af tomhed. Med min debriefing efter interviewet ønsker jeg at efterlade den interviewet med følelsen af at have bidraget med noget meningsfuldt.

1. Hvilken følelse sidder du med efter at have deltaget i interviewet?
  - a. Hvad kommer først frem i dine tanker?
  - b. Andet?
    - i. Andre tanker fra interview personen

2. Hvad synes du om projektet?
  - a. Yderligere tilføjelser?
  - b. Noget som du ikke vil have jeg tager med?
  - c. Noget du vil have jeg vægtlægger særligt?
  - d. Andet?

Bilag 5: Observationsguide

Observation af deltagere

Overskrift for gruppen

- Naturbaseret rejseliv

Indledningsvis vil jeg orientere om mit masterprojekt "Stien ind i bevidstheden". Herefter vil jeg gennemgå informationsdokumentet således forskningssubjekterne, informanter, er indforstået med vilkårene.

Jeg vil vægtlægge informantens mulighed for til enhver tid at kunne trække sig fra projektet samt at jeg vil kode alle oplysninger som kan føre tilbage til den enkelte. Fortrolighed vil være nøgleordet.

Efterfølgende er jeg interesseret i afklarende spørgsmål fra informanten. Dette for at afklare eventuelle usikkerheder og mangler eller som tilstødende bidrag til den videre samtale.

Sluttelig informantens samtykke igennem underskrift.

Jeg vil i min notater have fokus på:

Citater og samhandling

Tematikker:

Vejr referencer

Træning eller tur

Det sociale

Hvordan bruger de deres viden

Sanseoplevelser

”det beriger os i det lokale miljø at vi knytter nye bekendtskaber og får nye venner [...] Det er jo en utrolig positiv indsprøjtning at både se og møde dem som bruger stien. [...] Uden stien havde vi ikke fået den oplevelse af nærhed til så mange nye hyggelige mennesker. Jeg havde aldrig mødt dem om ikke det havde været for stien. [...] Det synes jeg giver mig en stor glæde og en særlig lyst til at gå. [...] jeg vil sige at den har haft en stor betydning for trivslen i de miljøer jeg omgås. Men det har i særdeleshed haft betydning for hele øen” (Ole Mattis).